

Netta Peltola & Noora Väisänen

Lastensuojelun sijaishuollon työharjoittelut ja julkisuuskuva

Kysely Metropolian sosionomiopiskelijoille

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

5.11.2021

Tekijä	Netta Peltola & Noora Väisänen
Otsikko	Lastensuojelun sijaishuollon työharjoittelut ja julkisuuskuva: Kysely Metropolian sosionomiopiskelijoille
Sivumäärä	65 sivua + 2 liitettä
Aika	5.11.2021
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Ohjaajat	Lehtori Jukka Törnroos Lehtori Laura Holmi
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää sosiaalialan opiskelijoiden näkemyksiä ja toiveita lastensuojelun sijaishuollossa suoritettavia työharjoitteluja koskien sekä näkemyksiä ja ajatuksia lastensuojelun julkisuuskuvaan liittyen. Tarkoituksena oli myös selvittää näiden asioiden välisiä yhteyksiä. Työelämäkumppanina toimi Helsingin kaupungin lastenkoti. Tehtävänä oli tuottaa työelämäkumppanille tietoa kehittämistarpeista, jotka olivat lähtöisin lastensuojelun kentällä ilmenneistä haasteista. Haasteet liittyivät lastensuojelun kielteiseen julkisuuskuvaan ja sen sosionomiopiskelijoihin mahdollisesti vaikuttamaan halukkuuteen suorittaa harjoittelu lastensuojelun sijaishuollossa.</p> <p>Opinnäytetyön yhtenä teoreettisena lähtökohtana toimi ymmärrys lastensuojelun kokonaisuudesta ja erityisesti lastensuojelun sijaishuollosta. Koska opinnäytetyön kohderyhmänä olivat Metropolia Ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijat, perehdyttiin työssä sosiaalialan tutkinto-ohjelman rakenteeseen yleisesti ja erityisesti Metropoliaassa. Teoriaosuudessa tuotiin esiin myös työhyvinvoinnin, sosiaalialan palkkauksen ja rekrytoinnin näkökulmat. Lisäksi käsiteltiin lastensuojelun ja sosiaalialan julkisuuskuvasta tehtyä aiempaa tutkimusta, esimerkkejä mediajulkaisuista sekä tuotiin esiin kriittisen medialukutaidon näkökulma. Opinnäytetyön toteutus oli tutkimuksellinen, sillä toteutus tapahtui sähköisen kyselyn avulla. Aineiston määrälliset vastaukset analysoitiin SPSS-ohjelmiston avulla ja laadulliset vastaukset koodaamalla.</p> <p>Kyselyn tuloksista selvisi, että opiskelijoiden mielestä tärkeimmät tekijät hyvän harjoittelukokemuksen muodostumiseksi ovat ammattitaitoinen ohjaaja, jolla on riittävästi aikaa ohjata, hyvä työilmapiiiri ja kunnollinen perehdytys. Noin puolet opiskelijoista vastasi, että mahdollisella väkivallan uhkalla on vaikutusta heidän halukkuuteensa suorittaa harjoittelu lastensuojelun sijaishuollossa. Tulosten perusteella opiskelijat toivoisivat saavansa opintojensa aikana enemmän käytännön tietoa lastensuojelussa tehtävästä työstä. Suurimmalla osalla opiskelijoista mielikuva lastensuojelusta on neutraali, eikä lastensuojelun julkisuuskuvalla ollut pääsääntöisesti vaikutusta opiskelijoiden halukkuuteen suorittaa harjoittelua sijaishuollossa. Kuitenkin opiskelijat, joihin julkisuuskuva vaikutti, kokivat ajatuksen sijaishuollon harjoittelusta jännittävänä ja jopa pelottavana. Tärkeä tulos oli, että noin puolet opiskelijoista vastasi lastensuojelun julkisuuskuvan vaikuttavan heidän mielikuvaansa lastensuojelutyöstä. Avoimista vastauksista ilmeni, että julkisuuskuva vaikuttaa mielikuviin negatiivisesti. Opiskelijat toivoivat, että lastensuojeluyksiköt toisivat toimintaansa aktiivisemmin esille julkisuudessa. Lastensuojelusta tulisi julkisuudessa opiskelijoiden mielestä nostaa esille enemmän hyviä puolia ja onnistumisia sekä tehdä lastensuojelutyötä läpinäkyvämmäksi.</p> <p>Tuloksista voi päätellä, että sijaishuollossa suoritettaviin työharjoitteluihin tulee panostaa entistä enemmän, ja että lastensuojelun julkisuuskuvan kehittämiseksi tulisi antaa nykyistä enemmän painoarvoa. Opinnäytetyö tuotti arvokasta tietoa, joka voi tulevaisuudessa toimia sekä lastensuojelun toimijoiden, sosiaalialan koulutusohjelman, että lastensuojelun julkisuuskuvan kehittämisen välineenä.</p>	
Avainsanat	lastensuojelu, julkisuuskuva, työharjoittelu, sosiaaliala

Author	Netta Peltola & Noora Väisänen
Title	Internships in and Public Image of foster care: Survey for Social Work Students
Number of Pages	65 pages + 2 appendices
Date	5 November 2021
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Instructors	Jukka Törnroos, Lecturer Laura Holmi, Lecturer
<p>The purpose of this thesis was to find out views and expectations of social work students about internships in foster care of child protection, and the public image of child protection. The intention was also to investigate the association between these two. A children's home of the City of Helsinki was our working life partner. The purpose was to produce information on development demands originating from the field of child protection, challenges concerning the negative public image of child protection as well as the willingness to carry out internship in foster care of child protection.</p> <p>One of the theoretical bases of this thesis was comprehension of the general view of child protection, especially of foster care. We concentrated on the structure of social studies' degree programme generally and especially in Metropolia. Furthermore, we introduced the aspects of well-being at work, salary levels in the field of social work and recruitment in the theory part. Concerning the public image, we introduced previous studies, examples of media publications as well as the importance of media reading skills. This thesis was executed by an online survey. The quantitative answers were analyzed by using the SPSS programme and the qualitative answers by coding.</p> <p>The results of the survey revealed that students think that the most important factors of a good internship experience were a professional tutor with enough time to guidance, good working environment and sufficient orientation. Approximately half of the students answered that the threat of possible violence has influenced their desire to complete internship in foster care of child protection. Students wished for more practical information about child protection in their studies. Most students had neutral impression of child protection and the public image has only a little impact on students' willingness to complete their internship in child protection. However, those students who were impacted by the public image, considered the possibility of internship in foster care as unnerving and even frightening. An important finding was that about half of the students answered that the public image of child protection had impacted their impressions of the work in the field. From the open answers we found out that the impact was negative. Students wished that child protection units would be more active in making their activities visible in public. There should be more positive things and success stories about child protection in public. The work in child protection should also be more open and transparent to people.</p> <p>As a consequence, it can be said that more should be invested in internships in foster care, and more weight should be added to the improvement of its public image. This thesis produced valuable knowledge which can be a good asset to all participants in child protection field in the future, as well as in improving the public image of child protection and the degree programme in social services.</p>	
Keywords	child protection, public image, internship, social work

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Toimintaympäristö, työelämäkumppani, kohderyhmä ja kehittämistarpeet	2
2.1	Lastensuojelu instituutiona	2
2.2	Helsingin kaupungin lastenkoti	4
2.3	Metropolian sosionomiopiskelijat	5
2.4	Lastensuojelun sijaishuollon työharjoittelut ja julkisuuskuva	5
3	Lastensuojelun sijaishuolto ja opiskelijoiden työharjoittelu	6
3.1	Lastensuojelun sijaishuolto	7
3.2	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma	9
3.2.1	Sosionomiopinnot Metropoliasissa	11
3.3	Työhyvinvointi	13
3.4	Sosiaalialan palkkaus	16
3.5	Rekrytointi ja rekrytointiprosessi	18
4	Lastensuojelun ja sosiaalialan julkisuuskuva	21
4.1	Aiempi tutkimus	22
4.2	Esimerkkejä mediajulkaisuista	24
4.3	Muita julkaisuja	25
4.4	Kriittinen medialukutaito	26
5	Opinnäytetyön toteutus	27
5.1	Tutkimuskysymykset	27
5.2	Tutkimusmenetelmä	28
5.3	Analysointimenetelmät	30
5.3.1	Määrällinen analyysi	31
5.3.2	Laadullinen analyysi	31
5.4	Etiikka	32
6	Tulokset	33
6.1	Vastaajien taustatiedot	34
6.2	Määrälliset kysymykset	35
6.3	Laadulliset kysymykset	45
7	Johtopäätökset	55
8	Pohdinta	58

Liitteet

Liite 1. Saatekirje

Liite 2. Kysely

1 Johdanto

Opinnäytetyömme aiheena on työelämäkumppanimme, Helsingin kaupungin lastenkodin, toiveiden pohjalta saada tietoa siitä, minkälaisia näkemyksiä ja toiveita sosiaalialan opiskelijoilla on lastensuojelun sijaishuollossa suoritettavia työharjoitteluja koskien. Lisäksi tavoitteenamme on saada tietoa sosiaalialan opiskelijoiden näkemyksistä ja ajatuksista liittyen lastensuojelun julkisuuskuvaan. Lastensuojelu on yksi sosiaalialan työkentistä, johon voi työllistyä valmistuttuaan sosiaalialan tutkinto-ohjelmasta.

Työelämäkumppanimme toivoo saavansa tietoa edellä mainituista aiheista, koska lastenkoti on todennut työharjoittelujen olevan paras tapa rekrytoida uusia työntekijöitä. Lastensuojelun sijaishuollossa työharjoittelun suorittaneet sosionomiopiskelijat tietävät, millaista arki sijaishuollossa on, ja ovat siten myös potentiaalisia tulevia työntekijöitä. Opiskelijat, jotka eivät ole suorittaneet opintojensa aikana harjoittelua sijaishuollossa, kokevat lastensuojelussa työskentelyn korostuneen negatiiviseksi, sillä etenkin media nostaa lastensuojelusta julkisuuteen usein vain epäonnistumisia ja kielteisiä puolia (Tiili & Kuokkanen 2021: 40–41). Tästä syystä lastensuojelun julkisuuskuvan kehittämistavoitteena voi pitää nykyistä realistisempaa ja avoimempaa julkisuuskuvaa, joka huomioi myös lastensuojelutyön hyvät puolet ja onnistumiset. Tutkimme näiden kahden asian välistä yhteyttä, koska tuoreesta Lapsen vuoksi (2021) -selvityksestä käy ilmi, että vain puolet sosiaalialan opiskelijoista kokee lastensuojelun laitoshoidossa tehtävän työn myönteisenä. Suurin kielteisiin mielikuviin vaikuttava tekijä on lastensuojelun yleinen julkisuuskuva. (Tiili & Kuokkanen 2021: 41, 43.)

Opinnäytetyömme aikana kerätyn tiedon avulla työelämäkumppanimme on mahdollista kehittää sosionomiopiskelijoille tarjoamaansa työharjoittelun rakennetta sekä rekrytointiprosessia, ja saada tietoa tavoista, joilla lastensuojelun julkisuuskuvaa tulisi opiskelijoiden mielestä kehittää. Tavoitteenamme on tuottaa työelämäkumppanillemme tietoa tutkimuksellisin menetelmin keräämällä kyselyn avulla tietoa Metropolian sosiaalialan opiskelijoilta.

Opinnäytetyö koostuu kahdeksasta luvusta. Aluksi avaamme opinnäytetyön aiheen kannalta keskeiset taustatiedot, minkä jälkeen esittelemme opinnäytetyötä ohjaavan teorian kahdessa eri pääluvussa. Teorian jälkeen toteutusosuudessa esittelemme tutkimuskysymykset, tutkimusmenetelmän ja analysointimenetelmät. Tuloksissa kerromme kyse-

lyyn saamistamme vastauksista. Lopussa teemme tuloksista johtopäätökset ja pohdimme opinnäytetyön prosessia kokonaisuudessaan tuoden esiin myös tulevaisuuden kannalta keskeisiä jatkotutkimusaiheita.

2 Toimintaympäristö, työelämäkumppani, kohderyhmä ja kehittämistarpeet

Tässä luvussa avaamme opinnäytetyömme kannalta keskeiset taustatiedot. Taustatiedoissa esittelemme opinnäytetyömme toimintaympäristön eli lastensuojelun työkentän ja palvelujärjestelmän sekä työelämäkumppanimme, toteutuksen kohderyhmän ja kehittämistarpeet, jotka ovat lähtöisin lastensuojelun kentällä ilmenneistä haasteista.

2.1 Lastensuojelu instituutiona

Opinnäytetyömme kohdistuu lastensuojelun sijaishuollon työkentälle. Työelämäkumppanimme toimii sijaishuollon yksikkö, Helsingin kaupungin lastenkoti, ja kohderyhmämme ovat tulevat sosiaalialan ammattilaiset eli sosiaalialan opiskelijat, joiden on mahdollista työllistyä halutessaan sijaishuoltoon. Tässä luvussa tarkastelemme lastensuojelua instituutiona ja lastensuojelun palvelujärjestelmän kokonaisuutta lastensuojelulain (2007/417) sekä YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen näkökulmasta. Lastensuojelulain (2007/417) § 6:n mukaan lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta henkilöä ja nuorella 18–24-vuotiasta henkilöä.

Lastensuojelulain (2007/417) § 4:n mukaisesti lastensuojelun tulee edistää lapsen tasapainoista kehitystä ja hyvinvointia, tukea lapsen kasvatuksesta vastaavia henkilöitä, ehkäistä lapsiperheiden ongelmia sekä puuttua riittävän ajoissa perheissä ilmenneisiin haasteisiin. Lastensuojelussa tulee aina ensisijaisesti ottaa huomioon lapsen etu. Lastensuojelun lisäksi kuntien tulee tarjota ehkäisevän lastensuojelun palveluja, joiden avulla voidaan turvata lapsen kehitys sekä tukea vanhemmuutta. Näitä palveluja järjestävät muun muassa neuvolat, päivähoito, nuorisotyö ja koulut. Ehkäisevä lastensuojelu ei vaadi lastensuojelun asiakkuutta. (Lastensuojelulaki 2007/417 § 4, § 3 a.)

Ensisijainen vastuu lapsen tasapainoisen kasvatuksen, kehityksen ja hyvinvoinnin turvaamisesta on lapsen vanhemmilla tai muilla huoltajilla. Lasten ja perheiden parissa työskentelevien viranomaisten tulee antaa tukea ja apua vanhemmille ja huoltajille lapsen kasvattamisessa. Mikäli lapsen kasvuolosuhteet tai lapsen oma käyttäytyminen vaarantavat lapsen terveyttä ja kehitystä tai lapsi tarvitsee muutoin lastensuojelun palveluja,

sosiaalityöntekijä voi palvelutarpeen arviointiin pohjautuen tehdä päätöksen lastensuojeluasiakkuuden alkamisesta. Asiakkuus lastensuojelussa voidaan aloittaa ilman palvelutarpeen arviointia tilanteissa, jotka edellyttävät kiireellisiä toimenpiteitä. (Lastensuojelulaki 2007/417 §2, § 27.) Sosiaalihuoltolain (2014/1301) § 36:n mukaisesti palvelutarpeen arviointi tarkoittaa ammattihenkilön asiakkaan elämäntilanteesta tekemää arviointia yhteistyössä asiakkaan ja tarpeen vaatiessa myös hänen läheistensä kanssa. Palvelutarpeen arviointi sisältää arvion henkilön tuen tarpeesta, työntekijän johtopäätökset asiakkuuden edellytyksistä ja arvion omatyöntekijän tarpeellisuudesta sekä asiakkaan omat mielipiteet tuen tarpeestaan (Sosiaalihuoltolaki 2014/1301 § 37).

Lastensuojelua kohdistetaan sekä lapsiin että perheisiin (Lastensuojelulaki 2007/417 § 3). Lastensuojelun palvelujärjestelmä koostuu useista eri osista. Lastensuojelun avohuollon tarjoamat tukitoimet edistävät lapsen kehitystä sekä vahvistavat vanhempien tai muiden huoltajien kykyä ja mahdollisuuksia huolehtia lapsesta. Näitä tukitoimia voivat olla esimerkiksi tuki erilaisten ongelmatilanteiden selvittämisessä, taloudellinen tuki, tuki lapsen kuntoutukseen liittyen tai tehostettu perhetyö, joka tarkoittaa kriisitilanteissa oleville perheille tarjottavaa tukea, joka on luonteeltaan hyvin intensiivistä, ja jonka tarkoituksena on usein ehkäistä lapsen huostaanotto. (Lastensuojelulaki 2007/417 § 36, Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaalihuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 2014.) Lapsi voidaan myös sijoittaa lyhytaikaisesti yksin avohuollon tukitoimena huoltajan ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumuksella, mikäli lapsen sijoittaminen yhdessä hänen vanhempansa tai muun huoltajan kanssa ei ole lapsen edun mukaista (Lastensuojelulaki 2007/417 § 37).

Tässä opinnäytetyössä keskitymme erityisesti lastensuojelun sijaishuoltoon. Sijaishuolto tarkoittaa huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai väliaikaisen määräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoivan ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella joko laitoshuoltona, perhehoitona tai muulla lapsen tarpeiden vaatimalla tavalla. Kiireellinen sijoitus voi kestää ilman erillistä päätöstä enintään 30 päivää, kun taas huostaanotto on voimassa toistaiseksi. Kiireellisen sijoituksen aikana selvitetään lapsen huostaanoton tarve. (Lastensuojelulaki 2007/417 § 49, § 38, § 47, § 38 a.)

Kun lapsen sijaishuolto päättyy, hän on yleensä oikeutettu myös jälkihuoltoon. Lapsi tai nuori on oikeutettu jälkihuollon asiakkuuteen enintään viiden vuoden ajan siitä ajankohdasta, kun hänen sijaishuoltonsa on päättynyt. Jälkihuollon asiakkuus päättyy viimeistään nuoren täyttäessä 25 vuotta. Jälkihuollon tarjoaminen keinoin tuetaan lapsen tai nuoren itsenäistymistä esimerkiksi turvaamalla hänen asumisensa ja toimeentulonsa. (Lastensuojelulaki 2007/417 § 75, § 76 a).

Suomalaisessa lastensuojelujärjestelmässä vaikuttaa merkittävästi myös Yhdistyneiden Kansakuntien Lapsen oikeuksien sopimus, joka koskee kaikkia alle 18-vuotiaita. Lapsen oikeuksien sopimus on laajimmin ratifioitu eli hyväksytty ja voimaansaatettu ihmisoikeusasiakirja koko maailmassa. Sopimus pitää sisällään YK:n jäsenvaltioiden yhteisen näemyksen siitä, minkälainen on lapsen hyvä elämä. Suomessa Lapsen oikeuksien sopimus tuli voimaan vuonna 1991. Sopimuksen voimaan astuminen tarkoittaa, että valtio sitoutuu muuttamaan oman lainsäädäntönsä vastaamaan Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaista kansainvälistä lainsäädäntöä. (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista: 4.)

Lapsen oikeuksien sopimuksen ratifioidessaan sopimusvaltiot sitoutuvat muun muassa tunnustamaan, että jokaisella lapsella on oikeus elämään ja syrjimättömyyteen. Valtioiden sitoutuvat lapsen edun ensisijaiseen huomioimiseen ja lapsen mielipiteiden kunnioittamiseen kaikkia lasta koskevia päätöksiä tehtäessä, lapsen suojeluun esimerkiksi väkivallalta ja hyväksikäytöltä, lapsen hengen ja terveyden turvaamiseen sekä ilmaisen peruskoulutuksen takaamiseen. (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista: 7–8, 11, 14, 18, 21.)

2.2 Helsingin kaupungin lastenkoti

Työelämäkumppanina opinnäytetyössämme toimii Helsingin kaupungin lastenkoti. Työelämäkumppanimme toiveesta emme mainitse lastenkodin nimeä tässä opinnäytetyössä. Käytämme työelämäkumppanistamme ilmaisua ”Helsingin kaupungin lastenkoti” tai ”lastenkoti”. Tuotamme lastenkodille tietoa sosiaalialan opiskelijoiden näkemyksistä, ajatuksista ja toiveista liittyen lastensuojelun julkisuuskuvaan ja sijaishuollossa suoritettaviin työharjoitteluihin. Näihin teemoihin liittyvät kehittämistarpeet nousivat esiin työelämäkumppanimme edustajien toiveista ja tarpeista. Keräämme tietoa Metropolia Ammatikorkeakoulun sosiaalialan opiskelijoilta, mitä varten haimme myös tutkimusluvan Metropolialta. Opinnäytetyön kohderyhmää sekä kehittämistarpeita esittelemme tarkemmin luvuissa 2.3 ja 2.4.

Helsingin kaupungin omistuksessa olevia lastenkoteja on yhteensä kuusi. Helsingin kaupungin verkkosivuja mukaillen, lastenkotitoiminnan pääasiallisena tarkoituksena on varmistaa sijoitetuille lapsille tasapainoinen kehitys sekä kasvuympäristö, joka on turvallinen ja virikkeellinen. Lastenkodeissa asuvat lapset eivät erilaisista yksilöllisistä syistä johtuen voi asua vanhempiensa tai muiden huoltajiensa luona. Lastenkodeissa perustarpeista ja hyvinvoinnista huolehditaan muun muassa pitämällä yllä säännöllistä päivä-

, ruokailu- ja unirytmää sekä turvaamalla lasten koulunkäynti. Lastenkodeissa asuvat lapset ovat eri-ikäisiä, ja he ovat sijoitettuna eripituisia jaksoja yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. (Lastenkotitoiminta.)

2.3 Metropolian sosionomiopiskelijat

Kohderyhmänä opinnäytetyössämme toimii Metropolia Ammattikorkeakoulun kaikkien vuositasojen eli ensimmäisen, toisen, kolmannen ja neljännen vuoden sosiaalialan opiskelijat. Tiedon keräämistä varten saimme tutkimusluvan Metropolia Ammattikorkeakoululta. Lastenkodilta saamiemme kehittämistarpeiden ja toiveiden mukaisesti keräämme Metropolian sosionomiopiskelijoilta tietoa, jonka avulla toivomme saavamme vastauksia tutkimuskysymyksiimme, jotka ovat 1. minkälaisia näkemyksiä ja toiveita sosiaalialan opiskelijoilla on lastensuojelun sijaishuollossa suoritettavia työharjoitteluja koskien? ja 2. minkälaisia näkemyksiä ja ajatuksia sosiaalialan opiskelijoilla on lastensuojelun julkisuuskuvasta? Tutkimuskysymyksiä avaamme tarkemmin luvussa 4.1.

Helsingin kaupungin lastenkoti, sen asiakkaat tai henkilökunta eivät siis kuulu varsinaiseen kohderyhmäämme. Työelämäkumppanimme toimiva lastenkoti toivoo saavansa selvitystä kahteen lastensuojelun työkenttään liittyvään kehittämistarpeeseen, joihin pyrimme vastaamaan opinnäytetyöprosessin aikana kerätyn, opiskelijoilta saadun tiedon avulla. Kehittämistarpeet liittyvät lastensuojelun julkisuuskuvaan ja sijaishuollossa suoritettaviin työharjoitteluihin, joita lastenkodin ja muiden lastensuojelun toimijoiden on saamamme tiedon avulla mahdollista kehittää tulevaisuudessa haluamallaan tavalla. Lastenkoti ja sen yhteyshenkilöt toimivat opinnäytetyössämme siis ulkopuolisina asiantuntijoina, jolle tuotamme tietoa heidän esittämiinsä kehittämistarpeisiin liittyen.

2.4 Lastensuojelun sijaishuollon työharjoittelut ja julkisuuskuva

Kehittämistarpeet nousivat esiin Helsingin kaupungin lastenkodilta, joka toimii työelämäkumppanimme. Ensimmäisenä kehittämistarpeena on saada opiskelijoilta näkemyksiä ja toiveita sijaishuollon harjoitteluita koskien. Työharjoittelut ovat lastenkodin mukaan osoittautuneet parhaaksi tavaksi rekrytoida uusia työntekijöitä, minkä vuoksi lastenkoti haluaa panostaa opiskelijoiden työharjoittelujen onnistumiseen. Lastenkoti on kiinnostunut tietämään, mitä opiskelijat itse haluaisivat ja toivoisivat työharjoitteluilta, ja mitä harjoittelua tarjoavan työpaikan tulisi tehdä onnistuneen työharjoittelukokemuksen takamiseksi.

Lastensuojelun Keskusliiton ja Talentian toteuttaman Lapsen vuoksi (2021) -selvityksen mukaan opiskelijoiden mielikuvat lastensuojelutyöstä muodostuvat opinnoista, toisilta opiskelijoilta saaduista tiedoista, työharjoitteluista sekä julkisuudesta. Opiskelijoista 46 % oli saanut myönteisen kuvan toisten opiskelijoiden kertomista kokemuksista ja 44 % oli saanut myönteisen kuvan työharjoittelun kautta. Vain 14 % oli saanut myönteisen kuvan lastensuojelun yleisestä julkisuuskuvasta. (Tiili & Kuokkanen 2021: 41.)

Lastensuojelun julkisuuskuvalla on hyvin iso vaikutus opiskelijoiden mielikuviin ja ennakokäsityksiin lastensuojelusta ja lastensuojelutyöstä. Työharjoittelujen rinnalla tulisi kehittää lastensuojelun julkisuuskuvaa realistisemmaksi. Osalla opiskelijoista mielikuvat lastensuojelusta ovat korostuneen kielteisiä johtuen etenkin median uutisoinneista, kun taas osalla mielikuvat ovat työelämäkumppanimme mukaan korostuneen positiivisia johtuen esimerkiksi sosiaalisen median julkaisuista, joissa kuvataan lastensuojelun sijaishuollon arjen olevan vain hauskaa yhdessä tekemistä, vaikka todellisuudessa lastensuojelun arkeen kuuluu luonnollisena osana myös esimerkiksi rajoitustoimenpiteiden käyttöä, välien selvittelyä ja lasten ongelmien ratkomista. Toisena kehittämistarpeena lastenkoti toivoo saavansa opiskelijoilta näkemyksiä ja ajatuksia siitä, mitä he itse toivoisivat lastensuojelun julkisuuskuvalta. Tähän kehittämistarpeeseen liittyvän tiedon avulla, jota keräämme sosionomiopiskelijoilta, lastenkoti voi kehittää oman yksikkönsä julkisuuskuvaa. Saamamme tieto on tärkeää myös muille lastensuojelun toimijoille julkisuuskuvan kehittämistyötä ajatellen.

3 Lastensuojelun sijaishuolto ja opiskelijoiden työharjoittelu

Tässä luvussa esittelemme teoriaa liittyen ensimmäiseen tutkimuskysymykseemme ”minkälaisia näkemyksiä ja toiveita sosiaalialan opiskelijoilla on lastensuojelun sijaishuollossa suoritettavia työharjoitteluja koskien?”. Tutkimuskysymykseen liittyvät teoreettiset lähtökohdat auttavat meitä muodostamaan tutkimuskysymykseen liittyvät kysymykset kyselyssämme.

Ensimmäisenä esittelemme tarkemmin lastensuojelun sijaishuollon kokonaisuutta, minkä jälkeen syvennymme kohderyhmämme eli sosiaalialan opiskelijoiden koulutusalaan yleisesti ja tarkemmin Metropolia Ammattikorkeakoulussa. Näiden jälkeen perehdymme työhyvinvointiin, sosiaalialan palkkaukseen ja rekrytoinnin prosessiin, joilla kaikilla on vaikutusta opiskelijoiden kiinnostukseen työllistyä sijaishuoltoon.

3.1 Lastensuojelun sijaishuolto

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan lapsen kiireellistä sijoittamista, huostaanottoa tai lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä muulla tavoin kodin ulkopuolella (Malja, Puustinen-Korhonen, Petrelius & Eriksson 2019: 44). Lapsen päätyessä lastensuojelun asiakkaaksi, tulee aina ensimmäiseksi kartoittaa avohuollon tukitoimien mahdollisuudet. Mikäli avohuollon tukitoimet eivät ole riittäviä, on sijaishuolto järjestettävä mahdollisimman pian lapsen edun mukaisesti ja perheen jälleenyhdistämistä tavoitellen. (Lastensuojelulaki 2007/417 § 4.)

Sijaishuolto voidaan järjestää laitos- tai perhehoitona tai muilla vaihtoehtoisilla perheelle järjestetyillä tavoilla, jotka tukevat lapsen etua (Lastensuojelulaki 2007/417§ 49). Lapsen sijaishuoltopaikkaa valittaessa tulee ottaa huomioon lapsen tarpeet, esimerkiksi tärkeät ihmissuhteet. Sijaishuollon aikana on tarkoitus ylläpitää ja tukea lapsen läheisiä ihmissuhteita. Lapsella on oikeus pitää yhteyttä läheisiin ihmisiin esimerkiksi tapaamalla heitä sijaishuoltopaikan ulkopuolella tai olemalla heihin yhteydessä puhelimitse. Sijaishuoltopaikan sijainti ei saa olla esteenä lapsen läheisille ihmissuhteille. (Lastensuojelulaki 2007/417 § 54.)

Lastensuojelulain (2007/417) § 40:n mukaan lapsi voidaan huostaanottaa eli siirtää sijaishuoltoon, mikäli lapsen kasvuoloissa on puutteita ja hänen huolenpitonsa sekä terveytensä ovat vaarantuneet. Lapsi voi myös itse vaarantaa omaa terveyttään ja kehitystään esimerkiksi käyttämällä päihteitä tai toimimalla rikollisesti. Sijaishuollon toimenpiteisiin ryhdytään kuitenkin vain, jos lastensuojelulain § 40 toteutuu, ja sijaishuollon arvioidaan olevan lapselle paras vaihtoehto. (Lastensuojelulaki 2007/417 § 40.)

Lapsi saa oman sosiaalityöntekijän, joka yhdessä toisen lastensuojelun työntekijän kanssa valmistelee lapsen sijaishuoltoa. Lopullisen päätöksen sijoituksesta tekee sosiaalihuollon johtava viranhaltija. (Sijaishuollon muodot 2021.) Sosiaalityöntekijä on mukana lapsen elämässä koko sijaishuollon ajan esimerkiksi olemalla säännöllisesti yhteydessä lapseen, lapsen vanhempiin ja sijaishuollon edustajaan. Jatkuva yhteistyö tuo turvallisuuden tunnetta. Mikäli kaksitoista vuotta täyttänyt lapsi tai lapsen vanhemmat eivät ole tyytyväisiä sijaishuoltoon tai päätökseen sijaishuollosta, heillä on oikeus valittaa asiasta hallinto-oikeuteen. (Lastensuojelulaki 2007/417 § 43, § 51.)

Sijaishuoltotoiminnan tulee olla laadultaan aina turvallista ja lainmukaista. Lapselle tulee asettaa sijaishuollon aikana yksilöityjä tavoitteita, joita hänen on mahdollista saavuttaa.

Sijaishuollon tulee vastata kunkin lapsen yksilöllisiin tarpeisiin parhaalla mahdollisella tavalla. Sijaishuoltotoiminnalla on laatukriteerit, joita tulee noudattaa, ja joiden perustana toimii perus- ja ihmisoikeussäännökset. Näiden lisäksi sijaishuoltoa kannattelee lastensuojelun oma kansallinen lainsäädäntö eli Lapsen oikeuksien sopimus. (Malja ym. 2019: 48.)

Arki sijaishuollossa on lapsen hoidosta ja kasvatuksesta huolehtimista lapsilähtöisesti (Hoito ja kasvatusta sijaishuollossa). Tärkeää on turvallisen aikuisen läsnäolo. Turvallinen aikuinen tarjoaa lapselle turvaa ja hellyyttä, on läsnä, kohtelee lasta arvostaen, auttaa luomaan ja ylläpitämään lasta tukevia ihmissuhteita, vahvistaa onnistumisen kokemuksia sekä auttaa lasta tunnetaitojen oppimisessa. Sijaishuollon työntekijän tulee huolehtia lapsen perustarpeista eli vaatetuksesta, ruokailusta, levosta, hygieniasta, liikunnasta ja terveydestä, opettaa hänelle taloudenhallintaa, tukea häntä harrastuksissa sekä opettaa rajojen, sopimusten ja sääntöjen noudattamista. Rajoitustoimenpiteitä tulee käyttää aina harkiten lapsen etu ensisijaisesti arvioiden. (Lapsen arki ja perushoito sijaishuollossa.) Lapsen vanhemmilla säilyvät huoltajan oikeudet tietyin rajoituksin sijoituksen aikana. Keskeistä sijaishuollon aikana onkin sujuvan yhteistyön tavoittelemisen lapsen ja hänen vanhempiensa kanssa. (Hoito ja kasvatusta sijaishuollossa.)

Sijaishuollon arkea säätelevät ja määrittävät sijaishuollon laatukriteerit, joita on yhteensä kaksitoista. Nämä laatukriteerit ovat listattuna Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisemassa Lastensuojelun laatusuosituksessa (2019). Laatukriteerit 3–9 kuvaavat erityisesti sijaishuollon arjen toteuttamisen edellytyksiä. Näissä kriteereissä korostetaan jo aiemmin mainittua turvallisuuden kokemuksen rakentumista ja kasvun ja kehityksen tukemista sekä lapsen oikeutta vaikuttaa omaa elämäänsä koskeviin asioihin, kuulua erilaisiin lapsuuden ja nuoruuden yhteisöihin, pitää yhteyttä läheisiinsä, tietää oikeuksistaan ja saada hänelle kuuluva opetus, terveydenhuolto ja muut palvelut. (Malja ym. 2019: 64–71.)

Helsingin kaupungin asiakasohjauksen kautta osoitetaan sijaishuoltopaikka vuosittain noin 500–600 lapselle. Sijaishuoltopaikka järjestetään aina mahdollisuuksien mukaan perhehoitona eli esimerkiksi perhekodissa tai ammatillisessa perhekodissa. Mikäli perhehoidosta ei saada järjestettyä lapselle sijaishuoltopaikkaa, järjestetään paikka tällöin ensisijaisesti Helsingin kaupungin omasta lastenkodista. Helsingin kaupungin kuudessa omassa lastenkodissa on laitospaikka yhteensä 220 lapselle. Näistä lastenkodeista kaksi sijaitsee Helsingin ulkopuolella, joissa molemmissa on myös koulu samassa yh-

teydessä. Näiden lastenkotien lisäksi lapsia sijoitetaan myös sellaisiin lastensuojelulaitoksiin, joiden kanssa Helsingin kaupunki tekee yhteistyötä. (Sijaishuollon asiakasohjaus.)

3.2 Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Sosionomin (AMK) tutkinto on ammattikorkeakoulututkinto, jonka keskimääräinen kesto on kolme ja puoli vuotta, ja joka on laajuudeltaan 210 opintopistettä. Opintoihin kuuluu ryhmä- ja yksilötyöskentelyä sekä työharjoitteluita. Sosionomin tutkinto antaa valmiudet työskennellä eri-ikäisten ja erilaisissa elämäntilanteissa olevien ihmisten kanssa ohjauksellisessa sekä kasvatuksellisessa työssä. Sosiaalialan asiantuntijan tehtävänä on ehkäistä syrjäytymistä sekä vahvistaa yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvointia, voimavaroja ja toimintakykyä. (Sosionomikoulutus 2020.)

Sosionomin koulutus antaa valmiudet yhteiskunnallisesti vaikuttavan työn tekemiseen. Sosionomin on mahdollista edistää yhdenvertaisuutta ja sosiaalista osallisuutta sekä estää huono-osaisuutta. Sosionomin tutkinto mahdollistaa työskentelyn monipuolisissa ja vaativissa asiantuntijatehtävissä, esimerkiksi julkisten ja yksityisten sektoreiden tehtävissä, järjestöjen johto- ja esimiestehtävissä sekä erilaisissa ohjaus- ja kasvatustehtävissä. Sosionomi voi työskennellä muun muassa varhaiskasvatuksessa, lastensuojelussa, aikuissosiaalityössä, vanhustyössä, mielenterveys- ja päihdetyössä sekä vammaistyössä. (Sosionomikoulutus 2020.)

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n työryhmä on tehnyt selvityksen vuonna 2017, jonka mukaan viimeisen kymmenen vuoden aikana sosiaalialan tutkintojen määrät ovat kasvaneet tasaisella tahdilla, ja opiskelijamäärät ovat nousseet vuoden 2010 jälkeen 1500 opiskelijalla. Sosionomitutkintojen kasvu on seurausta sosionomien kasvavasta tarpeesta työelämässä. Koulutusta on saatavilla miltei jokaisessa Suomen maakunnassa ja kahdessakymmenessä eri ammattikorkeakoulussa. (Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren 2017: 6.)

Sosiaali- ja terveysalojen ammattijärjestö Tehy on tehnyt selvityksen sote-alojen opiskelijoiden työharjoitteluihin liittyen. Selvityksessä kartoitettiin ammattikoulujen, ammattikorkeakoulujen sekä ylemmän ammattikorkeakoulun opiskelijoiden tyytyväisyyttä ja tyytyväisyyteen vaikuttavia tekijöitä työharjoitteluissa (Lindgren 2020: 8). Selvitystä varten toteutetuista kyselyistä käy ilmi, että opiskelijat ovat pääsääntöisesti olleet tyytyväisiä harjoitteluihinsa (Lindgren 2020: 5).

Selvityksessä tutkittiin, mitkä asiat opiskelijat kokivat tärkeimmiksi myönteisen työharjoittelukokemuksen syntymisen kannalta. Harjoittelupaikassa tapahtuvaan oppimiseen vaikuttaa opiskelijoiden mielestä eniten harjoittelun ohjaaja ja hänen ominaisuutensa ohjaajana. Tärkeimmiksi ohjaajan ominaisuuksiksi koettiin opiskelijan ohjaamiseen liittyvä myönteinen asenne, ohjaajan opiskelijan koulutusta vastaava tutkinto ja riittävä tietotaito opiskeltavasta alasta sekä riittävät resurssit opiskelijan ohjaamiseen. Hyvän ohjaajan ominaisuuksiin kuuluu tulevan päivän työsuunnitelman läpikäynti ja vastuunjako työpäivän tehtävistä yhdessä opiskelijan kanssa. Ohjaaja kertoo ja perustelee opiskelijalle, miksi tietyt asiat tehdään tietyllä tavalla työpaikalla. Ohjaaja antaa opiskelijalle vaativampia työtehtäviä työharjoittelun edetessä pidemmälle sekä kehuu ja kannustaa opiskelijaa. (Lindgren 2020: 14.)

Ohjausresursseilla tarkoitetaan ohjaajan ja opiskelijan välisiä säännöllisiä ohjauskeskusteluja, joissa opiskelijan on mahdollisuus saada palautetta sekä keskustella työskentelytavoistaan ja tavoitteistaan. Palautekeskusteluissa tarkoituksena on, että työharjoitteluun liittyvien kysymysten kysyminen on aina turvallista. Opiskelijalle tulee antaa palautetta säännöllisesti pitkin työharjoittelujaksoa. Tavoitteena on, että työpaikalla olisi 1–2 työntekijää vastuussa opiskelijan ohjaamisesta. (Lindgren 2020: 14.)

Ohjaajan lisäksi oppimiseen vaikuttavat harjoittelupaikka ja sen ilmapiiri, jossa parhaimmassa tapauksessa koko työyhteisö on sitoutunut opiskelijan ohjaukseen. Opiskelijan perehdyttämällä on myös suuri vaikutus työharjoittelun onnistumisen kannalta. Perehdytykseen kuuluu, että opiskelijalle kerrotaan hänen roolinsa työpaikalla ja häneen liittyvät odotukset. Opiskelijalle tulee tarjota perehdytystä sekä suullisesti, kirjallisesti että sähköisesti. (Lindgren 2020: 15.)

Oppimista estäviä tekijöitä liittyen ohjaajaan ja ohjaukseen listataan selvityksessä useita. Näitä ovat esimerkiksi opiskelijan ja hänen ohjaamisensa kokeminen kuormittavana tekijänä työyhteisössä, ohjaajan jatkuvat poissaolot, opiskelijan käyttäminen työvoimana, palautteenanto vasta harjoittelun päättyessä sekä se, että opiskelijalle annetaan toisarvoisia työtehtäviä tai ohjaaja ei anna opiskelijan harjoitella, vaan tekee tehtäviä hänen puolestaan. Harjoittelupaikkaan liittyviä oppimista haittaavia tekijöitä voivat olla muun muassa huonosti resursoitu työ, kiire, uupunut henkilöstö, työskentelytilat sekä vanhentuneet järjestelmät. Muita oppimiseen kielteisesti vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa ohjaavan opettajan tavoittamattomuus, haasteellinen kulkeminen harjoittelupaikkaan, harjoittelupaikan sopimattomuus suhteessa opiskelijan oppimistavoitteisiin sekä opiskelijan kiusaaminen, huomioimattomuus ja huono kohtelu työyhteisössä sekä heikot mahdollisuudet purkaa harjoitteluun liittyviä tuntemuksia. (Lindgren 2020: 16–17.)

Ammattijärjestö Tehyn selvityksen lisäksi tarkastelimme Lapsen vuoksi (2021) -selvitystä. Selvityksen opiskelijoille suunnatussa kyselyssä opiskelijoilta selvitettiin heidän mielikuviaan liittyen lastensuojelun laitoshoidon työhön. Opiskelijoiden kyselystä käy ilmi, että vain alle puolet opiskelijoista kokee lastensuojelun laitoshoidon työn myönteisenä. Lisäksi vain 3 % opiskelijoista vastasi pitävänsä lastensuojelun laitoshoidon työtä erittäin myönteisenä. Kielteinen kuva oli kyselyyn vastanneista opiskelijoista 35 %:lla ja erittäin kielteinen kuva 7 %:lla vastaajista. Myönteiseen kuvaan lastensuojelun laitoshoidon työstä vaikuttavat opiskelijoiden mukaan erityisesti opinnot ja opintojen aikaiset työharjoittelut sekä opiskelukavereiden jakamat kokemukset. Kyselyyn vastanneista opiskelijoista 71 % vastasi, ettei ole suorittanut työharjoittelua lastensuojelun laitoshoidossa ja 64 % vastasi, ettei myöskään aio suorittaa työharjoittelua lastensuojelun laitoshoidossa. (Tiili & Kuokkanen 2021: 40–41.)

3.2.1 Sosionomiopinnot Metropoliaassa

Metropolia Ammattikorkeakoulussa opiskelevat sosionomiopiskelijat ovat opinnäytetyömme toteutuksen kohderyhmä. Tässä luvussa kerromme tarkemmin Metropolian sosiaalialan koulutusohjelmasta ja siihen kuuluvista harjoitteluista.

Metropolia Ammattikorkeakoulu jakaantuu neljään eri kampukseen pääkaupunkiseudulla. Myllypuron kampus ja Arabian kampus sijaitsevat Helsingissä, Myyrmäen kampus Vantaalla sekä Karamalmin kampus Espoossa. Myllypuron kampus on Metropolian kampuksista suurin. Siellä opiskelee yhteensä noin 6000 opiskelijaa. Opinnäytetyömme kohderyhmänä olevat sosiaalialan opiskelijat opiskelevat Myllypuron kampuksella, jossa opiskelevat kaikki sosiaali- ja terveystieteiden sekä rakennusalojen opiskelijat. Arabian kampuksella opinnot painottuvat kulttuurilliseen osaamiseen, Myyrmäen kampuksella opiskellaan teollista teknologiaa ja kansainvälistä liiketaloutta sekä Karamalmin kampuksella opiskellaan ICT-alaan liittyviä opintoja, joissa opinnot painottuvat älykkään teknologian oppimiseen. (Metropolian kampukset.)

Metropolia Ammattikorkeakoulussa sosionomiopintoja suoritetaan päivä- ja monimuoto-toteutuksena sekä yksilö- ja ryhmäoppimisen muodoissa. Opiskelijoilla on opintojen aikana mahdollisuus osallistua erilaisiin sosiaalialan kehittäviin hankkeisiin alan asiantuntijoiden kanssa. Sosiaalialan tutkinto-ohjelma suoritetaan työelämälähtöisesti pääkaupunkiseudun organisaatioiden, järjestöjen, toimijoiden ja yritysten kanssa. Metropolian tarjoamassa sosiaalialan tutkinto-ohjelmassa suuntautumisvaihtoehtoina ovat sosiaaliohjauksen ja varhaiskasvatuksen polut. (Opetussuunnitelmat 2021.)

Sosiaalihjauksen polun opinnot tarjoavat opiskelijalle laaja-alaisen sosiaalialan osaamisen. Varhaiskasvatuksen polku tarjoaa puolestaan laaja-alaisen varhaiskasvatuksen osaamisen sekä pätevyyden toimia sosionomina varhaiskasvatuksessa. Mikäli opiskelija valitsee varhaiskasvatuksen polun, tulee hänen valita siihen liittyviä opintoja ja tehdä kahdenkymmenen opintopisteen verran vapaasti valittavia opintoja varhaiskasvatuksen opintokokonaisuuteen liittyen. (Opetussuunnitelmat 2021.) Myös jokainen sosiaalihjauksen polun opiskelija valitsee opintojensa aikana sosiaalialan tutkinto-ohjelmasta sekä soveltuvasti muista tutkinto-ohjelmista kahdenkymmenen opintopisteen verran vapaasti valittavia opintoja. (Sosiaaliala AMK, päivätoteutus.)

Metropolian sosionomiopintoihin kuuluu työelämäharjoitteluita yhteensä kolmekymmentä viikkoa. Työelämäharjoittelujaksojen pituudet vaihtelevat viikoista kuukausiin. (Hyvinvoinnin tutkintokokonaisuuden harjoittelut.) Työharjoittelut voidaan suorittaa monipuolisissa sosiaalialan työympäristöissä joko kunnallisella, yksityisellä tai kolmannen sektorin työpaikoilla eri asiakasryhmien kanssa. Työharjoitteluihin liittyy aina erilaisia teoriaopintoihin kytkeytyviä oppimistehtäviä. (Sosiaaliala AMK, päivätoteutus.)

Ensimmäisessä sosiaalialan työharjoittelussa opiskelija soveltaa elämänkulun tukemisen taitojaan sosiaalipedagogisessa ympäristössä. Harjoittelu tulee suorittaa pääkaupunkiseudulla. Harjoittelu on neljän viikon mittainen, ja se vastaa viiden opintopisteen kokonaisuutta. (Sosiaalialan työelämäharjoittelut 2021.) Ensimmäisen työharjoittelun tavoitteena on, että opiskelija osaa toimia vuorovaikutuksellisesti sosiaalialan toimintaympäristössä asiakkaiden kanssa sosiaalipedagogista orientaatiota noudattaen. Opiskelijan osaamistavoitteisiin kuuluu toimia osana työyhteisöä, tavoitteellinen toiminta sekä oman toiminnan raportointi ja arviointi. Lisäksi tavoitteena on, että opiskelija oppii ohjaamaan sekä tukemaan yksilöiden ja ryhmien arkista toimintaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Ensimmäiseen työharjoitteluun kuuluu myös hätäensiapu ja valmiudet sen antamiseen tarvittaessa. Mikäli opiskelija on valinnut opinnoilleen varhaiskasvatuksen polun, on tällöin ensimmäinen työharjoittelu suoritettava varhaiskasvatuksessa. (Opetussuunnitelmat 2021.)

Toinen työharjoittelu suoritetaan toimintaympäristössä, jossa voidaan toteuttaa sosiaalipedagogista asiakastyötä. Toinen työharjoittelu on kestoltaan yhdeksän ja puoli viikkoa ja laajuudeltaan viisitoista opintopistettä. (Sosiaalialan työelämäharjoittelut 2021.) Toinen työharjoittelu voidaan toteuttaa, kun ensimmäinen työharjoittelu on suoritettu, ja kun opiskelijalla on suoritettuna opinnoistaan vähintään yhdeksänkymmentä opintopistettä. Toisen työharjoittelun tavoitteena on, että opiskelija osaa toimia sosiaalialan edustajana työharjoittelupaikan työyhteisössä sekä osaa soveltaa omaa ammatillista osaamistaan

toimintaympäristössään. Lisäksi osaamistavoitteina on, että opiskelija oppii asiakkaan voimaantumisen tukemista asiakaslähtöisesti ja harjoittelee toimimista moniammatillisessa työyhteisössä sosiaalialan edustajana. Toinen työharjoittelu on mahdollista suorittaa myös kansainvälisessä vaihdossa. Varhaiskasvatuksen polun valinneet opiskelijat suorittavat toisen harjoittelun toimintaympäristössä, joka mahdollistaa sosiaalipedagogisen työn. (Opetussuunnitelmat 2021.)

Kolmannen työharjoittelun tavoitteena on vahvistaa sosionomin ammatillisuutta. Harjoittelu on kestoltaan neljätoista viikkoa ja laajuudeltaan yhteensä kaksikymmentä opintopistettä. (Sosiaalialan työelämäharjoittelut 2021.) Kolmannen harjoittelun suorittamisen vaatimuksena on, että opinnoista on suoritettuna vähintään 165 opintopistettä. Kolmannen työharjoittelun voi myös suorittaa kansainvälisessä vaihdossa. Työharjoittelun tavoitteena on osata suunnitella sosiaalipedagogista toimintaa yksilöt ja yhteisö huomioon ottaen, osata reflektoida omaa toimintaa kriittisesti sekä oppia soveltamaan ammattieettisiä periaatteita, harjoitella dokumentointia ja vahvistaa asiakastyön arvioinnin taitoja. Mikäli opiskelija on valinnut opinnoissaan varhaiskasvatuksen polun, on tällöin myös kolmas työharjoittelu suoritettava ensimmäisen työharjoittelun tavoin varhaiskasvatuksessa. (Opetussuunnitelmat 2021.)

Näiden kolmen työharjoittelun lisäksi Metropolian sosionomiopintoihin kuuluu harjoittelu vapaaehtois- ja kansalaistoiminnan ympäristössä, joka on laajuudeltaan viiden opintopisteen kokonaisuus. Harjoittelun tavoitteena on, että opiskelija saa ymmärrystä siitä, mitä vapaaehtoistoiminta on, mikä on sen yhteiskunnallinen merkitys ja mitkä ovat sen käytännöt ja periaatteet. Harjoittelun myötä opiskelijan yhdenvertaisuuden, ihmisoikeuksien ja osallisuuden edistämisen taidot vahvistuvat. Opiskelija huolehtii itsenäisesti harjoittelun suorittamisesta joustavasti opintojensa aikana. Tarkoituksena on, että opiskelija suunnittelee harjoittelunsa omien mieltymystensä ja kiinnostuksen kohteidensa mukaisesti. (Opetussuunnitelmat 2021.)

3.3 Työhyvinvointi

Työhyvinvointi on opinnäytetyömme aiheen kannalta erityisen tärkeä käsite, sillä sosionomiopiskelijoiden kokemukset ja mielikuvat lastensuojelun sijaishuollossa koetusta työhyvinvoinnista tai -pahoinvoinnista vaikuttavat merkittävästi siihen, koetaanko lastensuojelun sijaishuollon työ houkuttelevana ja mielekkäänä. Työhyvinvointi käsitteenä tarkoittaa työntekijän kokemusta siitä, että hän voi tehdä työtä terveellisesti ja turvallisesti sekä kokee tekevänsä merkityksellistä ja palkitsevaa työtä. Työhyvinvoinnin kannalta kes-

keistä on myös työntekijöiden osaaminen ja hyvä johtamiskulttuuri. Työhyvinvoinnin vastakäsitteinä voidaan pitää työpahoinvointia ja työuupumusta, joka tarkoittaa työn vaatimusten aiheuttamaa kasautuvaa väsymystä. (Tiili & Kuokkanen 2021: 14.)

Työhyvinvoinnin kannalta keskeistä on tunnistaa työn voimavaratekijät ja kuormitustekijät suhteessa toisiinsa. Mikäli nämä kaksi eivät ole tasapainossa keskenään, on riski työuupumukseen sairastumiselle huomattavasti suurempi. Sijaishuollon työssä tulisi tunnistaa ja lisätä työn voimavaratekijöitä, jotka voivat liittyä esimerkiksi esihenkilöltä saatuu tukeen, myönteisiin asiakaskohtaamisiin, työilmapiiriin, palautteen saamiseen sekä työyhteisön innovatiivisuuteen. (Tiili & Kuokkanen 14–15.)

Henkistä kuormitusta sijaishuollossa tehtävässä työssä aiheuttavat esimerkiksi asiakkaiden haastavat elämäntilanteet sekä heidän traumojensa kohtaaminen. Lapsen vuoksi (2021) -selvityksen työntekijöiden kyselyyn vastanneista henkilöistä 69 % vastasi kokevansa laitoshoidon työssä henkistä kuormittuneisuutta jonkin verran, 26 % liian paljon ja vain 5 % ei lainkaan. Sosiaalialan työkentällä työuupumus on valitettavan yleinen ongelma, jolla on merkittävä vaikutus henkilöstön pysyvyyteen. Kokemus työuupumuksesta myötävaikuttaa usein työhön liittyvien merkittävien muutosten tekemiseen, kuten päätökseen vaihtaa työpaikkaa. Työhyvinvoinnin heikkeneminen vaikuttaa työntekijöiden työskentelykykyyn ja heikentää heidän mahdollisuuksiaan tarjota asiakkaille laadukasta palvelua. (Dulphon 2019: 85–86.)

Sosiaalialan työntekijöiden olisikin erityisen tärkeää pitää huolta itsestään ja omasta jaksamisestaan. Omasta hyvinvoinnista huolehtimisen voidaan nähdä olevan sosiaalialan työntekijöille eettinen velvollisuus etenkin siitä syystä, että se tuo mukanaan valtavan määrän hyötyjä niin ammatillisesta kuin henkilökohtaisesta näkökulmasta. Hyvinvoinnista huolehtiminen riittävällä tasolla vaikuttaa positiivisesti kaikkiin elämän osa-alueisiin, kuten psykologiseen, fyysiseen, sosiaaliseen ja emotionaaliseen osa-alueeseen. Omasta hyvinvoinnista huolehtimisen on osoitettu olevan selvästi yhteydessä pienemmän riskiin sairastua työuupumukseen, ja sillä on todistettu olevan myönteisiä vaikutuksia terveyteen niin pitkällä kuin lyhyellä aikavälillä tarkasteltuna. (Dulphon 2019: 85–86.)

Sosiaalialan työntekijät kohtaavat työssään erilaisia stressitekijöitä, kuten voimavarojen riittämättömyyttä, korkeita vaatimuksia, velvollisuuksista huolehtimista ja vastuunkantoa. Lisäksi lastensuojelun laitoshoidon erityisiä stressitekijöitä ja työhyvinvointia heikentäviä tekijöitä ovat kolmivuorotyö, esihenkilöltä saatu riittämätön tuki, puutteelliset henkilöstöresurssit, heikko palkkaus, vähäiset työsuhte-edut, heikot etenemismahdollisuudet sekä

työssä koettu henkinen ja fyysinen väkivalta. Väkivaltatilanteisiin liittyen useat lastensuojelun laitoshuollon työntekijät kokevat työsuojelusta ja työturvallisuudesta huolehtimisen olevan riittämätöntä ja huonosti suunniteltua. (Tiili & Kuokkanen 2021: 21–28, 30.) Stresitekiä ja itsestään huolehtimisen laiminlyönti yhdessä voivat puolestaan aiheuttaa esimerkiksi ylläasittuneisuutta, väsymystä ja kokemusta ammatillisesta riittämättömyydestä. (Dulphon 2019: 86.)

Sijaishuollossa esiintyvä väkivalta on sekä henkistä että fyysistä. Lapsen vuoksi (2021) -selvityksen mukaan sanallista asiattontaa kohtelua asiakkaiden taholta kokee 31 % työntekijöiden kyselyn vastaajista viikoittain, 27 % päivittäin ja vain 1 % ei ole kokenut sitä lainkaan. Uhkailua ja painostamista on kokenut 30 % vastaajista muutamia kertoja vuodessa, 29 % muutamia kertoja kuukaudessa ja 25 % viikoittain. Fyysistä väkivaltaa koki 43 % vastaajista muutamia kertoja vuodessa, 20 % muutamia kertoja kuukaudessa, 12 % viikoittain ja 4 % päivittäin. Vain viidesosa ei ollut kokenut sitä lainkaan. (Tiili & Kuokkanen 2021: 26–27.) Työhyvinvoinnin kannalta väkivaltaan liittyvien kuormitustekijöiden minimoimiseksi olisi erityisen tärkeää löytää ratkaisuja haastavien tilanteiden käsittelyä ja ennaltaehkäisyä varten (Tiili & Kuokkanen 2021: 26).

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia on tehnyt selvityksen vuonna 2016 liittyen sosiaalialalla työskentelevien työntekijöiden kohtaamaan väkivaltaan ja sen uhkaan. Selvitys toteutettiin kyselyn muodossa, josta saatiin selville, että korkeakoulutetuista joka viides on kokenut työssään sosiaalialalla väkivaltaa tai sen uhkaa. Asiakasväkivaltaa tapahtuu yleisimmin lastensuojelun lastenkodeissa, perhetukikeskuksissa ja koulukodeissa. Sanallista asiattontaa kohtelua oli kokenut joka kolmas työntekijä vähintään pari kertaa kuukaudessa. Sanallinen asiaton kohtelu on koettu yleisimpänä väkivallan uhan tekona. Sanallista uhkailua on kokenut vähintään joka viides työntekijä pari kertaa kuukaudessa. Joka kuudes työntekijä on kokenut työpaikallaan asiakkailtaan nipistämistä, potkimista ja puremista. Joka kymmenes on kokenut nyrkillä tai teräaseella lyömistä sekä esineillä heittelyä. Muun muassa työpaikan, sukupuolen, iän ja aseman on havaittu vaikuttavan väkivallan esiintymiseen. Esimerkiksi miestyöntekijät kohtaavat fyysistä väkivaltaa naisia enemmän, ja alle 30-vuotiaat työntekijät kohtaavat fyysistä väkivaltaa enemmän kuin vanhemmat ja kokeneemmat työntekijät. Työntekijät kokevat kaiken kaikkiaan enemmän väkivaltaa, kuin esihenkilöasemassa työskentelevät työntekijät. Väkivalta ja sen uhka aiheuttavat työntekijöille pelkotiloja ja stressioireita, joiden vuoksi työntekijät saattavat haluta vaihtaa työpaikkaa. (Talentia 2016.)

Omasta hyvinvoinnistaan voi pitää huolta esimerkiksi takaamalla itselleen riittävän unensaannin ja säännöllisen unirytmän, pitämällä yllä fyysistä aktiivisuutta niin työpäivän aikana kuin vapaa-ajalla sekä vaalimalla läheisiä ihmissuhteita erityisesti työpaikan ulkopuolella. Työn ja vapaa-ajan erottamisen taito on myös erittäin tärkeä sosiaaliryöön kentällä. Uskallus sanoa "ei" esimerkiksi ylitöille tai liian suurille asiakasmäärille on vastuullinen teko, joka pitkällä aikavälillä tarkasteltuna parantaa työn laatua ja jaksamista henkilökohtaisessa elämässä. Näiden lisäksi myös mielentaitojen harjoittaminen, kuten mindfulness eli tietoinen läsnäolo, vähentää stressiä ja vahvistaa itsemyötätuntoa. (Dulphon 2019: 88–89, 92–93.)

3.4 Sosiaalialan palkkaus

Tarkastelemme tässä luvussa sosiaalialan palkkausta ja vertaamme sitä muiden alojen palkkaukseen. Ajattelemme palkkatason ymmärtämisen olevan tärkeää opinnäyte-työme aiheen kannalta, koska se voi vaikuttaa opiskelijoiden halukkuuteen hakeutua lastensuojelun sijaishuoltoon työharjoitteluun. Vaativa työ, kielteiset mielikuvat työstä ja matala palkkaus yhdessä voivat työntää opiskelijoita hakeutumaan muihin sosiaalialan työtehtäviin.

Lapsen vuoksi (2021) -selvityksen mukaan lastensuojelun laitoshoidon työssä tyytymättömyyttä aiheutti työntekijöiden kyselyn mukaan eniten työn vaativuuteen nähden liian matala palkkaus. Jopa 94 % työntekijöistä oli sitä mieltä, että työstä saatu palkka on liian matala. Myös opiskelijoiden kyselyssä 55 % vastaajista mainitsi matalan palkkauksen vaikuttavan kiinnostukseen hakeutua laitoshoidon työhön opiskelujen jälkeen. (Tiili & Kuokkanen 2021: 24, 40.)

Sosiaalialan palkkaus määräytyy yksityisen sosiaalipalvelualan työehtosopimuksen tai kunnallisen yleisen virka- ja työehtosopimuksen (KVTES) mukaisesti riippuen siitä, työskenteleekö henkilö yksityisessä vai kunnallisessa omistuksessa olevassa sosiaalipalvelussa. Yksityisen sosiaalipalvelualan työehtosopimuksen mukaisesti vastavalmistuneet sosionomit (AMK) sijoittuvat palkkaryhmittelyssä ryhmään D (vaativat ammattitehtävät) (Yksityisen sosiaalipalvelualan työehtosopimus 2020: 47). Yksityisen sosiaalipalvelualan työehtosopimuksen osalta tarkastelemme palkkataulukkoa 1.8.2020 alkaen, jossa palkkaryhmien palkkaus määräytyy eri tavoin pääkaupunkiseudulla ja muualla Suomessa. Palkkaukseen vaikuttavat myös työvuosien määrä ja työtehtävien vaativuustaso. (Yksityisen sosiaalipalvelualan työehtosopimus 2020: 49, 99). Tulevat sosionomit (AMK) kohderyhmänämme huomioiden, tarkastelemme tässä työssä niiden palkkojen suuruutta,

jotka vastaavat alle viiden vuoden työkokemusta ja vaatimustasoltaan perustyytä. Näiden kriteerien perusteella juuri valmistuneen sosionomin palkka olisi yksityisen sosiaalipalvelualan työehtosopimuksen mukaan pääkaupunkiseudulla 2275,07 euroa ja muualla Suomessa 2243,22 euroa (Yksityisen sosiaalipalvelualan työehtosopimus 2020: 49).

Kunnallisen yleisen virka- ja työehtosopimuksen eli KVTES:in mukaan sosiaalialan ammattilaisten palkkaus määrittyy työehtosopimuksen liitteen 4 ”sosiaalihuollon henkilöstö, sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluhenkilöstö ja lääkehuollon henkilöstö” mukaisesti. Palkka määräytyy myös kunnallisessa työehtosopimuksessa palkkaryhmittelyn sekä työkokemusvuosien ja työn vaativuuden mukaan. Vastavalmistuneet sosionomit kuuluvat KVTES:in liitteen 4 § 2:n mukaan sosiaalihuollon vaativien ammattitehtävien palkkaryhmään. Sosiaalihuollon vaativille ammattitehtäville asetettu peruspalkka 1.4.2021 alkaen on suuruudeltaan 2296,77 euroa. (KVTES 2020-2021.)

Sosionomien ansaitseman peruspalkan lisäksi on olennaista tarkastella myös työehtosopimusten mukaisia lisiä sunnuntai- ja lauantaityön sekä ilta- ja yötyön osalta, sillä lastensuojelun sijaishuollossa tehtävä työ on usein kolmivuorotyötä. Yksityisen sosiaalipalvelualan työehtosopimuksen § 12:n mukaisesti sunnuntaityöstä maksetaan 100 %:lla korotettu perustuntipalkka ja § 13:n mukaan lauantaityöstä maksetaan 25 %:lla korotettu perustuntipalkka. Lisäksi § 14:n mukaan iltatyöstä maksetaan 15 %:lla korotettu perustuntipalkka ja yötyöstä 30 %:lla korotettu perustuntipalkka. (Yksityisen sosiaalipalvelualan työehtosopimus 2020: 24.) Kunnallisen yleisen virka- ja työehtosopimuksen § 18:n mukaan sunnuntaityöstä maksetaan 100 %:lla korotettu perustuntipalkka ja lauantaityöstä maksetaan 20 %:lla korotettu perustuntipalkka. Lisäksi § 19:n mukaisesti iltatyöstä maksetaan 15 %:lla korotettu perustuntipalkka ja yötyöstä 30 %:lla korotettu perustuntipalkka. (KVTES 2020-2021.)

Jotta saisimme tarkemman käsityksen sosiaalialan palkkauksesta verrattuna muiden alojen palkkaukseen, vertailemme sekä yksityisen että kunnallisen sektorin kuukausipalkkaisten palkkauksia Tilastokeskuksen vuoden 2019 tilastojen avulla. Yksityisen sektorin palkkausta tarkastelemme Tilastokeskuksen (2020: 4) taulukon mukaan, joka avaa yksityisen sektorin kuukausipalkkaisten ansioita koulutusasteen- ja alan mukaan vuonna 2019. Palkat on ilmaistu taulukossa mediaaniansiaina. Sosiaaliala ja sosionomin (AMK) koulutus sijoittuu taulukossa terveys- ja hyvinvointialoihin, ja alemman korkeakouluasteen luokkaan. Näiden kriteerien perusteella sosionomin (AMK) mediaaniansio vuonna 2019 oli 2881 euroa. Kaikkien koulutusalojen mediaaniansio yhteensä oli puolestaan 3501 euroa. (Yksityisen sektorin kuukausipalkat 2020: 4.)

Tilastokeskuksen (2020: 12) kuntasektorin palkkoja tarkastellessamme käytimme apunamme taulukkoa, joka määrittelee kuukausipalkat sopimusalan ja koulutusasteen mukaan vuonna 2019. Kyseisessä taulukossa tutkimme sopimusalan kohtaa KVTES ja koulutusasteen osalta alemman korkeakouluasteen mukaista saraketta. Näiden kriteerien mukaan sosionomin (AMK) mediaaniansio vuonna 2019 oli 2892 euroa. Kaikkien sopimusalojen ja koulutusasteiden mediaanipalkka yhteensä oli puolestaan 2910 euroa. (Kuntasektorin palkat 2020: 12.)

Sosionomin (AMK) mediaaniansion vertaaminen muiden alojen mediaaniansioihin sekä yksityisellä että kunnallisella sektorilla auttaa meitä hahmottamaan sosionomin peruskoulutuksella tehdyllä työllä ansaitun palkan suuruutta. Yksityisellä sektorilla sosionomin palkka on selvästi alhaisempi verrattuna kaikkien koulutusalojen mediaaniansioon yhteensä. Kunnallisella sektorilla tämä ero on selvästi pienempi.

3.5 Rekrytointi ja rekrytointiprosessi

Rekrytoinnin ja rekrytointiprosessin ymmärtäminen on aiheemme kannalta tärkeää, sillä työelämäkumppanimme antamien kehittämistarpeiden ytimessä on haaste löytää ja saada palkattua sopivia työntekijöitä lastensuojelun sijaishuoltoon. Rekrytointiprosessin onnistumisessa olennaista on työpaikan houkuttelevuus (Huilaja 2019: 40), joka sosionomiopiskelijoiden silmissä lastensuojelun sijaishuollon osalta ei toteudu. Sijaishuolto näyttäytyy opiskelijoille sosiaalialan työkenttänä, jossa on paljon puutteita ja luotaan pois työntäviä tekijöitä. (Tiili & Kuokkanen 2021: 46) Tässä luvussa avaamme rekrytointia prosessina Heikki Huilajan (2019) väitöskirjaa apuna käyttäen. Huilaja (2019: 4) johdattelee väitöskirjansa pariin toteamalla, että rekrytointi on keskeinen osa työtä ja koko työelämää.

Huilaja (2019: 30–31) määrittelee rekrytoinnin tarkoittavan kaikkia niitä toimia ja vaiheita, jotka kuuluvat työhön valinnan ja valikoitumisen prosessiin. Rekrytointi on tietynlainen pääkäsite, ja sen alakäsitteinä voidaan pitää seulonnan ja valinnan käsitteitä, jotka auttavat ymmärtämään rekrytoinnin eri vaiheita. Seulonta tarkoittaa vaihetta, jonka aikana on tarkoitus koota yhteen potentiaalisten hakijoiden joukko, ja valinta puolestaan tarkoittaa sopivimman henkilön valitsemista seulonnan avulla kootusta hakijajoukosta. Valintavaiheessa keskeistä on työhaastattelujen toteuttaminen, jonka keskeisinä kriteereinä voidaan pitää hakijan työkokemusta ja koulutustaustaa. Työhaastattelutilanteeseen liittyy monia tekijöitä, jotka vaikuttavat haastattelun onnistumiseen, kuten äänenkäyttö, puheutuminen, etnisyys ja sukupuoli (Huilaja 2019: 29). Seulontaa taas tapahtuu esimerkiksi jo koulutusvaiheessa, sillä tutkintonsa loppuun suorittanut hakija antaa työnantajalle

paremman kuvan kuin hakija, jonka koulutus on syystä tai toisesta keskeytynyt (Huilaja 2019: 30).

Huilaja (2019: 35) hyödyntää rekrytointin prosessia avatessaan Ralph Fevren (1992) ajatusta työmarkkinoista, jotka koostuvat viidestä erillisestä, mutta vahvasti toisiinsa liittyneestä prosessista. Nämä prosessit voivat olla päällekkäisiä, ei-selvärajaisia tai osa prosesseista voi jopa puuttua kokonaan. Lisäksi prosessit ovat kaksisuuntaisia, eli tieto voi välittyä työnantajilta työntekijöille tai työntekijöiltä työnantajille.

Ensimmäinen prosessi on työnantajien tiedottamista työtä hakevista työntekijöistä, ja *toinen prosessi* on työtä hakevien työntekijöiden tiedottamista avoinna olevista työpai-koista. Usein kaksi ensimmäistä prosessia voivat olla keskenään päällekkäisiä tai vaih-toehtoisia. Työvoiman kysyntä ja tarjonta, työtehtävät, työn ehdot ja rekrytointikäytännöt määrittävät, ovatko työnantajat vai työntekijät aktiivisempia tiedon välittämisen osapuolia. Ensimmäisessä ja toisessa prosessissa kyse on työntekijöiden ja työnantajien väli-sestä, molemminpuolisesta markkinoinnista, johon kuuluvat keskeisesti erilaiset haku-kanavat, joiden avulla työnhakijat ilmaisevat oman osaamisensa ja ammatillisen päte-vyytensä, ja vastaavasti työnantajat saavuttavat hakijat ja saavat heidät kiinnostumaan tarjotusta työstä. Nämä hakukanavat voidaan jakaa muodollisiin ja epämuodollisiin. (Hui-laja 2019: 35–36.)

Muodollisia hakukanavia ovat muun muassa lehdet, internet, työvoimatoimistot sekä op-pilaitokset, ja epämuodollisia hakukanavia ovat esimerkiksi muut työntekijät, yrityksen eri yksiköt sekä suora työnhakijoiden kontaktointi. Muodollisten hakukanavien hakuilmoi-tukset ovat usein työtehtävän sisältöjä tarkemmin kuvaavia ja kohdennetumpia, kun taas epämuodollisten hakukanavien kautta työnantaja voi ikään kuin testata, millaista työvoi-maa voisi olla tarjolla. (Huilaja 2019: 36.)

Kolmas ja neljäs prosessi kantavat Fevren (1992) mukaan nimeä seulonta. Seulonnan käsitettä avasimme jo aiemmin tässä luvussa. Seulonnan prosesseissa valikoitumista tapahtuu jälleen kaksisuuntaisesti – työnantajat selvittävät, kuka työnhakijoista on juuri kyseisen työnantajan tarkoituksiin sopivin, ja työnhakijat nostavat esiin omaa osaamis-taan sekä selvittävät, millainen työnantaja on kyseessä esimerkiksi palkan, työajan, odo-tetun työpanoksen ja työn keston suhteen. Lisäksi hakija arvioi tarjolla olevaa työpaikkaa työn mielekkyyden ja sen koko sosiaaliseen ympäristöön tuomien vaikutuksien näkökul-masta. Sekä työnantajien että työntekijöiden saamiin tietoihin toisistaan vaikuttaa paljon edellä kuvaamiemme hakukanavien käyttö. Molempien osapuolien antamat tiedot vai-

kuttavat merkittävästi siihen, miten kiinnostuneita osapuolet ovat toisistaan. Tarjolla olevan tiedon lisäksi seulonnan prosesseissa työmarkkinatilanteella on suuri vaikutus kaksisuuntaisuuden toteutumiseen. Mikäli esimerkiksi työvoimasta on ylitarjontaa, työnhakijat eivät juurikaan voi toteuttaa työnantajien seulontaa. (Huilaja 2019: 36–37.)

Viidennen prosessin Huilaja (2019: 37) määrittelee Fevreä (1992) mukaillen molempien puolisten tarjousten tekemiseksi. Kaksisuuntaisesti ensinnäkin työnantajat tekevät tarjouksia työvoiman ostamiseksi, ja työntekijät arvioivat halukkuuttaan myydä tarjoamansa työpanos työnantajalle. Myös tässä vaiheessa työmarkkinatilanne ja työnhakijan asema työmarkkinoilla vaikuttavat prosessin kulkuun. Työnhakijat voivat olla työmarkkinoilla hyvin epätasa-arvoisessa asemassa riippuen siitä, onko hakija työtön vai työsuhteessa oleva. Työttömällä työnhakijalla ei ole samanlaista valinnanvaraa saamiensa tarjousten hyväksymiseksi tai hylkäämiseksi kuin työsuhteessa olevalla hakijalla, joka on ikään kuin turvassa senhetkisessä työpaikassaan, ja voi suuremmalla todennäköisyydellä valita itselleen mieluisan työpaikan.

Edellä esitetty malli sisältää siis viisi prosessia, jotka ovat kunkin rekrytointiprosessin mukaan muuttuvia ja aina kaksisuuntaisia. Rekrytointiprosessi ei Fevren (1992) mukaan kuitenkaan pääty vielä viidennen prosessin mukaisen tarjouksen hyväksymiseen tai työsuhteen alkamishetkeen. Vasta sen jälkeen, kun työsuhte on kestänyt jonkin aikaa, sekä työntekijä että työnantajat voivat varmistua siitä, minkälaisen tarjouksen he ovat ottaneet vastaan. (Huilaja 2019: 37.) Rekrytointiprosessiin kuuluu siis useita vaiheita, joiden määrää, kestoa ja järjestystä ei voi tietää etukäteen (Huilaja 2019: 37–38). Jokainen rekrytointiprosessi on erilainen, kunkin työnantajan ja työnhakijan tarpeiden mukaan muotoutuva ainutlaatuinen kokonaisuus.

Yritysten erilaisiin rekrytoinnin ongelmiin, kuten työpaikan täyttöön liittyviin haasteisiin, on Huilajan (2019: 40) mukaan saatu ymmärrystä tutkimalla yritysten käyttämiä rekrytointitapoja. Rekrytoinnin prosessiin liittyvät ratkaisut vaikuttavat merkittävästi työnhakijoiden näkökulmasta tarjotun työn houkuttelevuuteen ja työnantajien näkökulmasta varteenotettavien työnhakijoiden ilmaantumiseen. Rekrytoinnin ongelmien yhteydessä puhutaan usein kohtaanto-ongelmasta. Kohtaanto-ongelma tarkoittaa työntekijöiden osaamisen ja työnantajien tarpeiden kohtaamattomuutta. Kohtaanto-ongelman taustalla voi olla muun muassa koulutusjärjestelmän haasteet pysyä mukana työelämän vaatimuksissa tai työntekijöiden osaamisen puute suhteessa työnantajien asettamiin vaatimuksiin. Fevren (1992) mallia hyödyntäen on mahdollista löytää ratkaisuja rekrytoinnin haasteisiin, koska se ottaa huomioon kaksisuuntaisesti niin työntekijät kuin työnantajat. Kyseinen malli onkin yksi aikamme merkittävimmistä yrityksistä pyrkiä havainnollistamaan

rekrytoinnin kokonaisuutta (Huilaja 2019: 40). Tämä malli auttaa myös meitä hahmottamaan työelämäkumppanimme toimivan lastenkodin rekrytointihaasteita ja niiden taustalla mahdollisesti piileviä seikkoja.

4 Lastensuojelun ja sosiaalialan julkisuuskuva

Tässä luvussa syvennymme tarkastelemaan sosiaalialan ja erityisesti lastensuojelun julkisuuskuvaa. Esittelemämme teoreettiset lähtökohdat toimivat apuvälineinä myös tutkimuskysymykseen ”minkälaisia näkemyksiä ja ajatuksia sosiaalialan opiskelijoilla on lastensuojelun julkisuuskuvasta?” liittyvien kyselyn kysymysten muodostamisen osalta. Aluksi teemme joitakin nostoja aiemmasta tutkimuksesta, minkä jälkeen kerromme muutamia konkreettisia esimerkkejä median tuottamasta sisällöstä lastensuojeluun liittyen. Tämän jälkeen esittelemme teoreettisia julkaisuja, jotka käsittelevät lastensuojelun julkisuuskuvaa. Lopuksi nostamme esiin kriittisen medialukutaidon näkökulman. Näin pyrimme konkretisoimaan sosiaalialan ja lastensuojelun julkisuuskuvan nykytilannetta ja tekemään näkyväksi syitä, joiden vuoksi julkisuuskuvan kehittämiseksi on todellinen tarve.

Opinnäytetyön alkuvaiheessa keskustelimme työelämäkumppanimme edustajien kanssa useaan otteeseen lastensuojelun julkisuuskuvasta sekä siitä, millä tavoin se mahdollisesti vaikuttaa sosiaalialan opiskelijoiden halukkuuteen hakeutua lastensuojeluun työharjoitteluun tai töihin. Työelämäkumppanimme toiveena on saada sosionomiopiskelijoilta tietoa siitä, miten niin lastensuojeluyksikköjen kuin lastensuojelun yleistä julkisuuskuvaa voisi muokata realistisemmaksi, jotta mielikuva lastensuojelutyöstä ei vaikuttaisi liikaa opiskelijoiden harjoittelupaikan tai työpaikan valintaan.

Liian positiivinen mielikuva voi lukua 2.4 mukaillen muodostua työelämäkumppanimme mukaan esimerkiksi sosiaalisen median julkaisuista, joissa kuvataan lastensuojelun si- jaishuollon arjen olevan vain hauskaa yhdessä tekemistä, vaikka todellisuudessa lastensuojelun arkeen kuuluu luonnollisena osana myös esimerkiksi rajoitustoimenpiteiden käyttöä, välien selvittelyä ja lasten ongelmien ratkomista. Lastensuojelun julkisuuskuva on tuoreen Lapsen vuoksi (2021) -selvitykseen osallistuneiden opiskelijoiden mukaan suurin kielteisiin mielikuviin vaikuttava tekijä lastensuojelun laitoshoidon työhön liittyen. 76 % kyselyyn vastanneista opiskelijoista kertoi kielteisen mielikuvan syntymiseen vaikuttaneen eniten lastensuojelun yleisen julkisuuskuvan, joka näyttäytyy mediassa varsin negatiivisessa valossa. Tämä vaikuttaa selvästi myös alan vetovoimaisuuteen. (Tiili &

Kuokkanen 2021: 43.) Sen sijaan lastensuojelun työntekijöiden työmotivaatioon julkisuuskuvalla ei suurimmalle osalle työntekijöistä ollut vaikutusta. Kyselyyn vastanneista työntekijöistä 62 % ei kokenut julkisuuskuvalla olevan vaikutusta työntekoon, ja 26 % työntekijöistä vastasi sen vaikuttavan jossain määrin. (Tiili & Kuokkanen 2021: 26.) Realistinen julkisuuskuva voisi lisätä alan vetovoimaisuutta ja siten opiskelijoiden kiinnostusta lastensuojelun sijaishuollon työtä kohtaan.

Julkisuuskuvalla käsitteenä tarkoitamme sitä, minkälainen mielikuva tai käsitys ihmiselle rakentuu sosiaalialasta ja lastensuojelusta median julkaisujen perusteella.

4.1 Aiempi tutkimus

Lastensuojelun julkisuuskuvasta on tehty hyvin vähän varsinaista laajempaa tutkimusta, mutta sosiaalialan julkisuuskuvasta sen sijaan löytyy enemmän tutkimuksia. Tiitinen (2019: 18) tuo väitöskirjassaan ”Kamppailu sananvapaudesta: sosiaalialan ammattilaisen toiminta ja valtasuhteet mediavaikuttamisen kentällä” esiin, kuinka Suomessa on enimmäkseen tutkittu vain sosiaalityön julkisuuskuvaa pro-graduun muodossa. Pro-graduissa on miltei aina päädytty siihen tulokseen, että sosiaalityö esiintyy mediassa varsin negatiivisessa valossa.

Sosiaalityön julkisuuskuvasta on tehty vuosien ajan tutkimuksia myös muualla maailmassa. Susan T Denmsion, Jay Poole ja Basil Qaqish toteuttivat vuonna 2007 tutkimuksen Yhdysvalloissa, Pohjois-Carolinan osavaltion yliopistossa opiskeleville opiskelijoille, jotka opiskelivat useita eri pääaineita. Tutkimuksen tarkoituksena oli lisätä opiskelijoiden yleistä tietoisuutta sekä käsityksiä sosiaalityöstä, sillä aiempien tutkimusten mukaan sosiaalityön toimenkuva näyttäytyi opiskelijoille epäselvänä. Tutkimuksesta käy ilmi seikat, jotka vaikuttavat siihen, etteivät opiskelijat hakeudu sosiaalialalle tai valitse sosiaalityötä pääaineekseen. Tutkimuksesta käy lisäksi ilmi median luoma kuva sosiaalityöstä, joka antaa varsin kielteisen käsityksen sosiaalialan työntekijöistä ja sosiaalialan ammatista. Median luoma kuva herättää tunteen siitä, ettei työtä arvosteta ja että ala on hyvin riippuvainen mediasta. Lisäksi matala palkkaus voi vaikuttaa sosiaalialalle hakeutumiseen. Sosiaalialan pääaineekseen valitsevat usein ne henkilöt, joilla on lähipiirissään sosiaalialan ammattilaisia. Näillä henkilöillä on tällöin jo valmiina jonkinlainen myönteinen käsitys sosiaalialasta. (Denmsion, Poole & Qaqish 2007.)

Sosiaalialan julkisuuskuva on tullut kansalaisille tutuksi niin sanotusta vaikenemisen ja hiljaisuuden kulttuurista. Sosiaalityö näyttäytyy monille pelottavana asiana, koska sosiaalityön kentällä tapahtuvista asioista ei työntekijöiden toimesta julkisesti juuri puhuta.

Mediassa sosiaalialaan liittyen kirjoitetaan ja keskustellaan paljon, mutta alan ammattilaiset eivät käy asioista julkisesti juurikaan keskustelua erilaisten salassapitosäännösten ja vaitiolovelvollisuuden vuoksi. Hiljaisuutta ja vaikenemista on pidetty pääsääntöisesti kansalaisten keskuudessa kielteisenä asiana. Tämä on tuonut sosiaalialan arvostelun kohteeksi etenkin silloin, kun julkisuuteen on noussut epäkohtia sosiaalityöstä, eivätkä työntekijät ole kommentoineet asioita julkisesti. (Tiitinen 2019: 21–29.)

Merja Degerlundin Talentian etiikkapalkittu pro gradu ”Lastensuojelun mediavälitteinen julkisuuskuva – Diskurssianalyttinen tutkimus Yleisradion uutissivuston ja Helsingin Sanomien kirjoituksista” (2015) koostuu Ylen ja Helsingin sanomien kirjoituksista lastensuojeluun liittyen vuosilta 2013–2014. Tutkimusaineiston mukaan lastensuojelusta välittyy median kautta hyvin moninainen kuva. Suurimassa osassa kirjoituksia lastensuojelun asioita käsitellään ongelmälähtöisesti ja negatiivissävytteisesti, mutta verrattain paljon löytyy myös myönteisesti ja arvostavasti kirjoitettuja julkaisuja. Eri mediat suhtautuvat lastensuojeluun eri tavoin, ja medioilla on suuri valta päättää, miten ne lastensuojelusta kirjoittavat. (Degerlund 2015: 86.)

Merja Degerlund (2015: 98) mainitsee pro gradu- tutkielmassaan sosiaalialan imago tutkimuksesta, joka toteutettiin Sosiaali- ja terveysministeriön toimesta vuonna 2007. Tutkimus kantaa nimeä ”Sosiaalialan mainemittaus”. Degerlund tiivistää, että tutkimuksessa selvitettiin erilaisten sidosryhmien, kuten kansalaisten, kansanedustajien ja kunnanvaltuustojen jäsenien, käsityksiä sosiaalityöstä. Tutkimuksen tuloksista selvisi, että sidosryhmät kokevat sosiaalityön hyödylliseksi ja tarpeelliseksi, tosin voimakkaat mielikuvat aliarvostukseen, huonoon palkkaukseen ja alan alhaisesta vetovoimasta johtuvaan työntekijäpulaan liittyen varjostavat alaa. Edellä mainituista sidosryhmistä sosiaalialaan kielteisimmin suhtautuivat kansalaiset. (Degerlund 2015: 98.)

Aino Ritala-Koskinen puhuu sosiaalityön tutkimuksen vuosikirjassa ”Sosiaalityö ja vaikuttaminen” (2005: 103–104) lastensuojelun julkisuuskuvasta. Lastensuojelu ja lastensuojelun työntekijät ovat erityisen herkkä kohderyhmä kritiikille ja negatiiviselle julkisuudelle. Yleisesti ajatellaan lastensuojelun toimivan liian myöhään, ja että lastensuojelun asiakkaita ei kuunnella, työn tehokkuus on vääränlaista ja toimenpiteistä aiheutuu ylimääräisiä kustannuksia kunnille. Tietynlainen negatiivisuuden oravanpyörä leimaa lastensuojelua julkisessa keskustelussa. Myönteiset asiat lastensuojelussa, kuten onnistunut ja laadukkaasti tehty lastensuojelutyö, saavat julkisuudessa harvoin sijaa. (Satka, Pohjola, Rajavaara 2005: 103–104.)

Lastensuojelun vaikutusta yksittäisten lasten hyvinvointiin on hyvin vaikeaa osoittaa, ja usein onnistumiset jäävät työntekijöiltä itseltäänkin huomaamatta. Lastensuojelutyön kehittämisen edellytys onkin määritellä, mitä onnistuminen työssä tarkoittaa, ja mitkä tekijät kohentavat merkittävästi lasten elämänlaatua. Näiden kysymysten analysointi ja vieminen lastensuojelun työkentältä eteenpäin on yksi tapa vaikuttaa positiivisempaan käsitykseen lastensuojelusta, niin mediassa kuin muualla. (Satka ym. 2005: 104.)

Simo Laakson käytäntötutkimuksessa (2016: 10) puolestaan puhutaan siitä, miten isossa roolissa media on sekä mielipiteiden muodostajana että muokkaajana. Media tuo esiin totuuksia, joita ihmiset eivät välttämättä itse muuten huomaisi. Tämä on toisaalta tärkeää esimerkiksi juuri sosiaalityölle, jota erityisesti mediassa kahlitsee jo aiemmin mainitsemaamme hiljaisuuden kulttuuri. (Laakso 2016: 10.)

Kuitenkin kuntien toiminnassa medianhallinta on hyvin vähäistä, mikä helposti johtaa sosiaalialaan liittyviin vääriin tulkintoihin. Heikosta viestinnästä tai viestinnän puutteesta voi seurata julkisuuden negatiivinen kehä, joka luo haasteita sosiaalityölle sekä sosiaalityön asiakassuhteisiin. Mediassa tulisikin paljastaa enemmän yhteiskunnassa piileviä syrjiviä ja eriarvoistavia rakenteita. Kun ihmiset ymmärtävät, että sosiaalityö – esimerkiksi lastensuojelu – keskeisenä tavoitteenaan pyrkii korjaamaan näitä rakenteita, vaikuttaisi se sosiaalityön julkisuuskuvaan myös positiivisesti. Sosiaalityö on mediassa melko syrjään vetäytynyt, mutta kuitenkin sosiaalityötä tekeviä viranomaisia kannustetaan voimakkaasti avoimeen viestintään liittyen yhteiskunnan epäkohtiin ja siihen, miten sosiaalityön monet palvelut voivat näitä epäkohtia parantaa. (Laakso 2016: 11.)

Nykytiedon ja -tutkimuksen valossa mediassa tulisi siis nostaa enemmän esiin puhetta laadukkaasta ja onnistuneesta lastensuojelusta. Lastensuojelussa ilmennyt vääryyttä ja huonoa kohtelua ei pidä tietenkään sivuuttaa tai piilottaa, vaan lastensuojelusta tulisi pystyä uutisoimaan tasapainoisesti sekä hyviä puolia että kehittämiskohteita.

4.2 Esimerkkejä mediajulkaisuista

Lapsi- ja perhesurmat sekä lastensuojelun viranomaisten rooli kyseisissä tapauksissa ovat herättäneet Suomessa paljon julkista keskustelua viime aikoina. Etenkin pääkaupunkiseudulla on tapahtunut useita nuorien tekemiä väkivaltarikoksia, joissa on ollut osallisina lastensuojelun asiakkaita. Näitä rikoksia ovat esimerkiksi vuoden 2020 lopulla tapahtunut Helsingin Koskelan teinisurma sekä Tampereen Kaukajärvellä tapahtunut puukotus, joka oli yhteydessä myös Helsingin Vallilassa tapahtuneeseen puukotukseen, joka vei uhrilta hengen. Helsingin Sanomien artikkelissa todetaan, että alaikäisten törkeä

väkivaltainen käyttäytyminen on lisääntynyt huolestuttavasti. Vuonna 2020 tapahtui yhteensä viisi henkirikosta tai henkirikoksen yritystä, joissa osallisena oli alaikäinen henkilö. (Rantavaara 2020.)

Edellä mainittujen tapausten jälkeen sosiaalisessa mediassa on herännyt keskustelua lastensuojelusta ja lastensuojelun laadusta. Kaikki alaikäiset väkivallantekijät eivät tietenkään ole lastensuojelun asiakkaita, mutta mediatietojen mukaan osalla tekijöistä ja uhreista on kuitenkin ollut tekojen aikaan lastensuojelun asiakkuus. Tästä syystä lastensuojelu on ollut paljon mukana edellä mainittuihin tapauksiin liittyvissä mediakeskusteluissa. Joulukuussa 2020 tapahtuneen Koskelan teinisurman uhri oli lastensuojelun asiakas, ja esimerkiksi Katri Kirsi (2020) on kirjoittanut aiheesta kysyen, onko lastensuojelu kykeneväinen pitämään asiakkaansa turvassa ja huolehtimaan heistä. Samassa uutisessa ihmetellään, miten kukaan ei huomannut sekä uhrin että tekijöiden kokemaa pahaa oloa ja uhrin kiusaamisen vakavuutta ennen kuin murha tapahtui. (Kirsi 2020.)

Myös Eerikan tapaus on herättänyt keskustelua jo vuosien ajan. Eerikan tapauksessa lastensuojelu ei useista ilmoituksista huolimatta puuttunut Eerikan ja hänen perheensä kotioloihin. Eerikan isä ja tämän naisystävä murhasivat lapsen tukahduttamalla vuonna 2012, minkä jälkeen tapaus on noussut mediassa esiin säännöllisin väliajoin. (Kumpula 2013: 17–18.)

Sosiaalialan opiskelijoiden näkökulmasta lastensuojelun sijaishuollon työstä luotaantyöntävältä voivat tuntua erityisesti hyvin kärjistetyt uutisoinnit lastensuojelun työntekijöiden kokemasta väkivallasta. Tällaisesta uutisesta esimerkkinä on Ylen julkaisu ”Lastensuojelun työntekijä joutui puukotetuksi töissä – vaihtoi alaa, kun työ oli jatkuvaa kriisinhallintaa” (Kröger 2021), jossa viitataan Lapsen vuoksi (2021) -selvitykseen ja kerrotaan erään lastensuojelun sijaishuollon työntekijän kokemasta rajusta puukotuksesta ja siitä, kuinka hän lopulta päätti vaihtaa alaa sen henkisen kuormittavuuden vuoksi.

4.3 Muita julkaisuja

Lastensuojelun julkisuuskuvan merkityksellisyys ja kehittämistarve on pääteltävissä myös useista erilaisista oppaista, ohjeista ja selvityksistä, joita aiheeseen liittyen on tehty runsaasti. Lastensuojelun julkisuuskuvasta julkaisuja erityisen paljon on tehnyt Lastensuojelun keskusliitto. Se on laatinut muun muassa Lastensuojelu ja julkisuus -oppaan (Jaakkola 2013) lastensuojelun ammattilaisille median kohtaamiseen sekä Verkossa -selvityksen (Siltainsuu 2016) siitä, millä tavoin lastensuojelusta puhutaan sosiaalisessa

mediassa. Lisäksi Lapsen vuoksi -selvitys (Tiili & Kuokkanen 2021) on myös Lastensuojelun keskusliiton toteuttama julkaisu, jossa tutkittiin lastensuojelun laitoshoidon vetovoi-
matekijöitä sekä alalta työntäviä tekijöitä. Sitä käsitteimme jo tämän luvun alussa. Kaikki
nämä julkaisut osoittavat sen, että aihe on 2010-luvun Suomessa ajankohtainen ja yh-
teiskunnallisesti merkittävä ilmiö.

Lastensuojelun keskusliiton ”Verkossa” (2016) -selvityksessä huomio kiinnittyy internetin
keskustelupalstojen keskusteluihin lastensuojelusta. Selvityksen mukaan lastensuoje-
lusta puhutaan useilla internetin sosiaalisen median alustoilla, kuten blogeissa, Face-
bookissa, YouTubeissa ja Twitterissä. Näillä ja muilla sosiaalisen median alustoilla kes-
kusteltiin selvityksen aikaan muun muassa lastensuojeluilmoituksista, huostaanotoista,
kirjauksista, lastensuojelusta järjestelmänä sekä sosiaalityöntekijöistä. Selvityksen mu-
kaan esimerkiksi lastensuojeluilmoituksiin liittyvät keskustelut olivat paljon kriittisempiä
kuin huostaanotoista käytyt keskustelut. (Siltainsuu 2016: 5, 21–24, 26–29, 33.)

”Lastensuojelu ja julkisuus” -opas (Jaakkola 2013) puolestaan kokoaa yhteen vinkkejä
ja ohjeita lastensuojelun ammattilaisille siitä, miten julkisuudessa omasta työstään las-
tensuojelussa kannattaa kertoa. Oppaassa pohditaan myös julkisuuden hyötyjä lasten-
suojelulle. Lisäksi opas tarjoaa keinoja jo aiemmin mainitsemamme salassapitosäännös-
ten ja asiakassuhteiden luottamuksellisuudesta aiheutuvan ”hiljaisuuden kulttuurin” mur-
tamiseksi.

4.4 Kriittinen medialukutaito

Edellä kuvasimme lastensuojelun ja sosiaalialan julkisuuskuvan nykytilannetta. Media
tuottaa julkisuuskuvaa lastensuojelusta, jonka vaikutteille myös sosiaalialan opiskelijat
ovat alttiita. Samalla, kun lastensuojelun julkisuuskuvan kehittäminen realistisempaan,
avoimempaan ja läpinäkyvämpään suuntaan olisi tärkeää niin opiskelijoiden kuin kaik-
kien muidenkin mediaa seuraavien ihmisten näkökulmasta, on kriittisen medialukutaidon
opettaminen keskeisessä roolissa, kun kyseessä ovat sosiaalialan opiskelijat.

Kriittinen medialukutaito ei ole vain henkilökohtainen ominaisuus, vaan vaatii laajempaa
tietämystä yhteiskunnallisista asioista, kuten taloudesta, politiikasta ja erilaisista ideolo-
gioista. Kriittinen medialukutaito on sosiaalisen todellisuuden tulkitsemista. Kriittistä me-
dialukutaitoa voidaan opettaa mediakasvatuksen avulla, joka auttaa yksilöä kriittisyyteen
kasvamisessa. (Kupiainen & Sintonen 2009: 127–128.) Mediakasvatuksen tavoitteena
on medialukutaito. Medialukutaitoinen henkilö kykenee ymmärtämään mediassa esiinty-
viä ilmiöitä laajasti, syvästi, yhteisöllisesti ja eettisesti. (Kupiainen & Sintonen 2009: 31.)

Kriittisyys osana medialukutaitoa puolestaan tarkoittaa asennetta ja kykyä ajatella. Kriittisen ajattelutavan avulla henkilö pystyy tarkastelemaan erilaisissa mediateksteissä ilmeneviä valtasuhteita, suostutteluja ja puhuttelutapoja ulottuen mahdollisimman syvälle kritiikin kohteena olevaan asiaan. Kritiikin kohteena olevaa asiaa tulee osata eritellä, arvioida ja analysoida. (Kupiainen & Sintonen 2009: 58–59.)

Kriittisen medialukutaidon osaamista voidaan siis pitää merkittävänä kykynä ymmärtää ja tarkastella kriittisesti lastensuojeluun ja sosiaalialaan liittyviä julkaisuja. Normand Baillargeon listaa kirjassaan ”Älyllisen itsepuolustuksen pikakurssi” (2011) kolmekymmentä keinoa suhtautua tiedotusvälineisiin kriittisesti. Esimerkkejä näistä keinoista ovat muun muassa mediajulkaisujen objektiivisuuden tarkastelu, lähdekriittisyys, monipuolisesti erilaisten medioiden seuraaminen sekä eri tiedotusvälineiden käsittelytapojen vertailu samankaltaisten asioiden uutisoinnissa. Lisäksi on tärkeää oppia tunnistamaan kuka missäkin julkaisussa puhuu, kenen etua hän ajaa ja mitkä näkökulmat jäävät mahdollisesti käsittelemättä. (Baillargeon 2011: 254, 258, 261–263, 266.)

5 Opinnäytetyön toteutus

Tämä luku sisältää opinnäytetyön toteutusta varten tarvittavan tietopohjan, joka kattaa tutkimuskysymykset sekä teorian liittyen tutkimusmenetelmään ja analysointimenetelmiin. Olemme jakaneet menetelmällisiin valintoihin liittyvän teorian kahteen alalukuun, joista toisessa esittelemme varsinaiseen toteutukseen käyttämämme tutkimusmenetelmän ja toisessa tulosten analyysiin käyttämämme analysointimenetelmät.

Opinnäytetyömme on tutkimuksellinen, sillä sen toteutus tapahtuu kyselyn avulla. Kyselyssä on sekä määrällisiä että laadullisia kysymyksiä, minkä vuoksi käytämme analysoinnissa myös eri menetelmiä määrällisiä ja laadullisia kysymyksiä varten.

Ennen opinnäytetyön toteutusta haimme tutkimusluvan Metropolia Ammattikorkeakoululta. Verkossa tehtävään tutkimuslupahakemukseen liitimme tutkimussuunnitelman, saatekirjeen sekä alustavan kyselyrunгон. Saimme tutkimusluvan noin viikon kuluessa hakemuksestamme, minkä jälkeen siirryimme opinnäytetyömme toteuttamisvaiheeseen.

5.1 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset ovat:

1. Minkälaisia näkemyksiä ja toiveita sosiaalialan opiskelijoilla on lastensuojelun sijaishuollossa suoritettavia työharjoitteluja koskien?
2. Minkälaisia näkemyksiä ja ajatuksia sosiaalialan opiskelijoilla on lastensuojelun julkisuuskuvasta?

Pyrimme näiden tutkimuskysymysten avulla selvittämään, minkälaisia näkemyksiä ja toiveita sosionomiopiskelijoilla on lastensuojelun sijaishuollossa suoritettavia työharjoitteluja koskien. Saamamme tiedon avulla työelämäkumppanimme on mahdollista kehittää opiskelijoille tarjoamaansa harjoittelun rakennetta ja yksityiskohtia, jotta harjoittelu voisi olla opiskelijalle mahdollisimman antoisa, opettavainen ja tarjoaisi opiskelijalle lastensuojelutyöstä kokemuksen, jonka perusteella hän voisi ajatella lastensuojelua potentiaalisena työympäristönä opinnoista valmistuttuaan.

Lisäksi toivomme opiskelijoilta näkemyksiä ja ajatuksia lastensuojelun julkisuuskuvan kehittämistyötä ajatellen. Julkisuuskuvasta saamamme aineisto tuo työelämäkumppanillemme tärkeää informaatiota siitä, mitä sosionomiopiskelijat ajattelevat julkisuuskuvasta. Tämän tiedon avulla lastenkoti voi esimerkiksi kehittää oman yksikkönsä julkisuuskuvaa. Kokonaisuudessaan kaikki tieto, jota opinnäytetyön toteutuksen avulla keräämme, on tärkeää niin kaikille lastensuojelun toimijoille kuin esimerkiksi sosionomeja kouluttaville oppilaitoksille.

Haluamme opinnäytetyössämme tutkia lastensuojelun työharjoittelujen ja lastensuojelun julkisuuskuvan välistä yhteyttä siksi, että julkisuuskuvalla on selkeä yhteys opiskelijoiden halukkuuteen suorittaa työharjoittelu lastensuojelussa. Lapsen vuoksi (2021) -selvityksestä ilmenee, että kyselyyn vastanneista opiskelijoista 76 % kokee julkisuuskuvan vaikuttavan mielikuvan muodostumiseen lastensuojelun laitoshoidosta, mikä vaikuttaa alan vetovoimaisuuteen ja siten myös työharjoittelupaikan valitsemiseen (Tiili & Kuokkanen 2021: 43).

5.2 Tutkimusmenetelmä

Toteutimme opinnäytetyömme käyttäen tutkimusmenetelmänä internet-kyselyä. Kyselyn kohderyhmänä olivat Metropolian kaikkien vuositasojen (1–4) sosiaalialan opiskelijat. Kyselylomakkeen alustana toimi Metropolian E-lomake, johon tehtävästä kyselystä tiedotettiin opiskelijoita Metropolian verkkopalvelu OMA:ssa. OMA-tiedote piti sisällään linkin kyselyyn ja saatekirjeen, jossa oli kyselyyn vastaamisen kannalta välttämättömät tie-

dot. Vastausaika kyselyyn oli yhteensä kaksi viikkoa ajalla 21.9.-5.10.2021. Lisäksi lähettimme opiskelijoille vastausmuistutuksen uutena OMA-tiedotteena. Vastausmuistutuksen jälkeen kyselyyn oli mahdollista vastata vielä ajalla 28.9.-5.10.2021. Vastausmuistutuksien lähettäminen on kyselytutkimuksissa hyvin yleinen toimintatapa (Posti- ja verkkokyselyaineiston kokoaminen).

Valitsimme tutkimusmenetelmäksi kyselyn, koska se oli mielestämme paras menetelmä saada mahdollisimman suurelta joukolta sosiaalialan opiskelijoita tietoa tutkimuskysymyksiimme. Kyselylomakkeeseen saimme helposti ja selkeään muotoon kysymykset, joihin opiskelija sai rauhassa pohtia vastauksia itselleen sopivimmalla hetkellä.

Internet-kyselyjen suurimmat haasteet liittyvät siihen, etteivät tutkimuksen toteuttajat ole valvomassa kyselyyn osallistuvien vastaajien vastaamista. Tällöin vastaajat eivät ehkä osaa vastata kaikkiin kysymyksiin teknisesti oikein, saattavat jättää kokonaan vastaamatta joihinkin kysymyksiin tai valitsevat helposti ”en osaa sanoa”-vaihtoehdon. (Posti- ja verkkokyselyaineiston kokoaminen.) Pyrimme minimoimaan nämä haasteet mahdollisimman selkeän saatekirjeen avulla, joka oli helposti ymmärrettävissä, ja joka sisälsi selkeät ohjeet kyselyyn vastaamiseksi.

Pyrimme muodostamaan kyselylomakkeen kysymykset ajatellen ensisijaisesti vastaajia ja sitä, että heidän olisi helppo ymmärtää esittämämme kysymykset. Myös saatetekstin merkitys on vastaajan kannalta erittäin tärkeä, joten käytimme riittävästi aikaa myös siinä esitetyn tekstin ja kieliasun muotoiluun. Saate on opinnäytetyön onnistumisen kannalta tärkeä dokumentti, ja toisaalta tiedon kerääjinä olemme myös velvollisia perustelemaan vastaajille syyt, miksi keräämme tietoa kyseisestä aiheesta. Saatteessa tulee selvittää kyselyyn vastaaville heidän antamiensa tietojen käyttötarkoitus, ja sen tulee herättää vastaajassa luottamusta sekä motivaatiota vastata kyselyyn. (Posti- ja verkkokyselyaineiston kokoaminen.)

Kyselyssämme oli sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä. Avoimiin eli laadullisiin kysymyksiin tulevat vastaukset voivat vastaajasta riippuen olla esimerkiksi hyvin pitkiä tarinamuotoisia tekstejä, ranskalaisia viivoja tai vain yksittäisiä sanoja. Haasteena avointen kysymysten esittämisessä on, että monet eivät vastaa niihin ollenkaan. (Posti- ja verkkokyselyaineiston kokoaminen). Tämä haaste huomioon ottaen pyrimme muodostamaan avoimista kysymyksistä vastausmotivaatiota herättäviä ja riittävän yksinkertaisia. Avoimiin kysymyksiin vastaaminen oli kyselyssämme vapaaehtoista.

Suljetuissa eli määrällisissä kysymyksissä vastaaja antoi vastauksensa esimerkiksi vastausvaihtoehdoilla ”Kyllä/ Ei/ En osaa sanoa”. Lisäksi taustakysymysten avulla selvitimme, millä vuosiasteella opiskelija opiskelee ja kuinka monta tutkintoon kuuluvaa harjoittelua hän on suorittanut. Määrällisiin kysymyksiin vastaaminen oli kyselyssämme merkitty pakolliseksi.

Kyselystä saamamme aineisto auttaa meitä vastauksien määrästä ja laadusta riippuen muodostamaan vastaukset tutkimuskysymyksiimme. Erittelimme kyselyn kahteen osaan, joista ensimmäisessä esitetyt kysymykset liittyivät tutkimuskysymykseen ”minkälaisia näkemyksiä ja toiveita sosiaalialan opiskelijoilla on lastensuojelun sijaishuollossa suoritettavia työharjoitteluja koskien?” ja toisessa osassa esitetyt kysymykset liittyivät tutkimuskysymykseen ”minkälaisia näkemyksiä ja ajatuksia sosiaalialan opiskelijoilla on lastensuojelun julkisuuskuvasta?”. Tällä tavoin saimme selkeästi eroteltavissa olevat vastaukset molempiin tutkittaviin kysymyksiin. Kyselyyn saamiemme vastausten ja niiden analysoinnin avulla voimme auttaa työelämäkumppanimme kehittämään toimintaansa haluamallaan tavalla. Lisäksi vastauksista voi olla hyötyä yleisemmin esimerkiksi sosiaalialan opintojen suunnittelussa sekä lastensuojelun sijaishuollon ja julkisuuskuvan kehittämistyössä.

Varmistamme kyselystä saamamme aineiston asianmukaisen ja luotettavan säilytyksen kotikoneillamme. Varmuuskopioimme aineistoa säännöllisin väliajoin, jotta voimme varmistua siitä, ettei kyselyaineisto häviä missään opinnäytetyön työvaiheessa. Opinnäytetyön valmistuttua arkistoinme aineistot omille kotikoneillemme, joissa säilytämme aineistoja tietoturvallisesti viiden vuoden ajan mahdollista jatkohyödyntämistä varten. Aineisto ei sisällä kyselyyn osallistuneiden henkilötietoja tai muita tunnistettavia tietoja. Kyselyn alussa vastaajan tuli raksittaa kohta, jossa lukee ”suostun siihen, että opinnäytetyöntekijät säilyttävät anonyymit kyselyvastaukseni 5 vuotta opinnäytetyön valmistumisen jälkeen mahdollista jatkokäyttöä varten”. Tämän avulla varmistimme, että vastaajat ovat tietoisia kyselyaineiston säilyttämisestä.

Kysely ja kyselyn saatekirje löytyvät kokonaisuudessaan liitteistä (Liite 1, Liite 2).

5.3 Analysointimenetelmät

Tässä luvussa kuvaamme opinnäytetyön toteutuksesta saatujen tulosten analysointimenetelmiä. Analysoimme kyselystä saatua aineistoa sekä määrällisiä että laadullisia menetelmiä apuna käyttäen. Määrällisen aineiston eli suljetut kysymykset analysoimme ris-

tiintaulukoimalla sekä laskemalla lukumäärän ja prosenttiosuudet koko vastaajamäärästä. Laadullisen aineiston eli avoimiin kysymyksiin tulleet vastaukset analysoimme koodaamalla.

5.3.1 Määrällinen analyysi

Aineiston määrällisiä aineistoja käsittelimme kahdella eri tavalla. Analysoimme kaikkiin määrällisiin kysymyksiin tulleet vastaukset laskemalla lukumäärän ja prosenttiosuudet koko vastaajamäärästä. Lisäksi osan kysymyksistä analysoimme ristiintaulukoimalla. Määrällisten vastausten analysoinnissa käytimme apuna SPSS-ohjelmistoa. Kyselyn tekemiseen ja toteuttamiseen käyttämämme työkalu eli E-lomake mahdollistaa kyselyvastauksien viemisen suoraan SPSS-ohjelmistoon, mikä nopeutti huomattavasti kyselyyn tulleiden vastausten analysointia.

Ristiintaulukoimalla selvitimme, onko kiinnostuksen kohteena olevan selitettävän muuttujan jakautuminen erilaista selittävän muuttujan eri luokissa, ja minkälaisia riippuvuuksia näiden muuttujien välillä esiintyy. Muodostimme ristiintaulukoinnin avulla taulukkoja, joiden sarakkeilla on opinnäytetyömme kohdalla selittävä muuttuja eli vuositaso, jolla opiskelija opiskelee ja riveillä selitettävä muuttuja eli kunkin määrällisen kysymyksen eri vastausvaihtoehdot. Kaikille ristiintaulukoiduille kysymyksille tehtiin khii -toiseen testaus, jonka avulla selvitimme, ovatko tulokset tilastollisesti merkitseviä. (Ristiintaulukointi.)

Ristiintaulukoinnin avulla muodostettu taulukko sisältää kysymyksen, vastausten kokonaislukumäärän (n), yhteenlasketun prosenttiluvun (%) sekä selittävän ja selitettävän muuttujan eri luokat. Koska pelkät absoluuttiset luvut eivät ole suoraan vertailukelpoisia keskenään, ilmoitamme vastaukset lukumäärien lisäksi myös prosenttimuodossa. (Ristiintaulukointi.)

Edellä esitettyjen analysointimenetelmien avulla muodostimme sekä taulukkoja että kuvia, jotka toimivat määrällisten vastausten tulosten analysoinnin pohjana.

5.3.2 Laadullinen analyysi

Avoimet kysymykset analysointiin koodaamalla. Koodauksen avulla saimme avoimiin kysymyksiin tulleet vastaukset mahdollisimman hallittavaan muotoon. Koodauksen avulla luokittelimme avointen kysymysten vastaukset omiin luokkiinsa vastauksissa esiintneiden keskeisten näkökulmien perusteella. (Posti- ja verkkoaineistokyselyn kokoaminen.) Käytimme koodauksessa apuna Word -ohjelmistoa.

Koodauksessa kyselyn avoimiin kysymyksiin tulleet vastaukset täytyy ensin ”pakottaa” erilaisiin sisältöluokkiin, jotka muodostimme kuhunkin avoimeen kysymykseen tulleiden vastausten pohjalta. Sisältöluokat muodostuivat vähitellen vastauksia läpikäydessämme. Kun olimme muodostaneet sisältöluokat kuhunkin kysymykseen, koodasimme vastaukset niiden mukaan. Kunkin kysymyksen sisältöluokat luokiteltiin juoksevin numeroin. Luokkien määrä voi vaihdella kysymykseen tulleiden vastausten mukaan. Mitä enemmän erilaisia näkökantoja vastauksissa ilmenee, sitä enemmän luokkia on myös tarpeen tehdä. Jokaiseen luokkaan tulleiden vastausten määrän merkitsimme erikseen lomakkeen reunaan. (Posti- ja verkkokyselyaineiston kokoaminen.) Tällä tavoin saimme avointen kysymysten tekstimuotoiset vastaukset selkeään ja hallittavaan muotoon.

Koodaamisen jälkeen näimme, minkälaiset seikat nousivat vastauksissa eniten esille, ja minkälaiset seikat nousivat esiin vain yksittäisissä vastauksissa. Koodaamalla saadut tulokset toimivat avointen kysymysten analysoinnin pohjana.

5.4 Etiikka

Noudatimme opinnäytetyömme toteutuksessa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan eli TENK:in ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiä ohjeita (2019). Kaikilla tieteenaloilla tutkijoita koskevat yleiset eettiset periaatteet, joista opinnäytetyömme kannalta keskeisimmät ovat tutkittavien ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen sekä edellytys toteuttaa tutkimus aiheuttamatta merkittäviä riskejä, vahinkoa tai haittaa tutkittavina oleville ihmisille. (Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa 2019: 7)

Tutkittavalla henkilöllä on oikeus päättää osallistumisestaan tutkimukseen. Osallistumisen vapaaehtoisuudesta tulee huolehtia erityisesti silloin, kun tutkittavalla on opiskelusuhte tutkivaan organisaation. (Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa 2019: 8) Tämän opinnäytetyön toteutus tapahtui ikään kuin opiskelijalta opiskelijalle, jossa opinnäytetyön osapuolet, tutkijat ja tutkittavat, ovat opiskelusuhteessa samaan organisaatioon eli Metropolia Ammattikorkeakouluun. Näin ollen tieto toteutuksesta tuli tutkittaville Metropolian OMA-sivuston kautta. Osoitimme kyselyyn vastaamisen vapaaehtoisuuden saatekirjeessä, jossa kannustimme muita sosiaalialan opiskelijoita vastaamaan kyselyyn niin halutessaan. Lisäksi kyselylomakkeessa oli kohta ”olen saanut tutkimuksesta tietoa riittävästi, osallistun siihen vapaaehtoisesti eikä minua ole painostettu osallistumaan”, jonka raksittaminen oli edellytys kyselyyn vastaamiselle.

Tutkittavalla on oikeus saada riittävästi tietoa tutkimuksen sisällöstä, henkilötietojen käsittelystä, tutkimuksen toteutuksesta ja siitä, miten tutkimusaineistoa aiotaan hyödyntää ja säilyttää. Tutkittavan tulee lisäksi saada ymmärrettävä ja totuudenmukainen kuva tutkimuksen tavoitteista, vaikutuksista sekä mahdollisista hyödyistä, haitoista ja riskeistä. (Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakkoarviointi Suomessa 2019: 8–9) Kaikista näistä asioista informoimme tutkittavia saatekirjeessä. Kyselyssämme ei kerätty tutkittavien henkilötietoja, joten kyselyyn vastaaminen oli anonymia. Myös tästä ilmoitimme saatekirjeessä.

Opinnäytetyömme toteutusta varten haimme tutkimuslupaa Metropolialta 6.9.2021. Myönnetyn tutkimuslupan saimme 10.9.2021. Tutkimuslupa on edellytys opiskelijoilta saatavan tiedon keräämistä varten. Metropolia on toiminnassaan sitoutunut TENK:in ohjeistukseen hyvästä tieteellisestä käytännöstä ja sen loukkausepäilyjen käsittelystä. (Vastuullisen tutkimus-, kehitys ja innovaatiotoiminnan periaatteet Metropoliaassa.)

Osa opinnäytetyön eettisyyttä on myös validiteetin ja reliabiliteetin arviointi. Validiteetti tarkoittaa mittarin pätevyyttä. Validi mittari mittaa sitä, mitä sen on tarkoitus mitata. Reliabiliteetti tarkoittaa luotettavuutta eli mittarin johdonmukaisuutta. Luotettava mittari mittaa aina samaa asiaa olosuhteista tai satunnaisvirheistä riippumatta. (Mittaaminen: mittarin luotettavuus.) Opinnäytetyömme kannalta validiteetin varmistamisessa tärkeää oli muodostaa sellaiset avoimet ja määrälliset kysymykset, jotka liittyivät selvästi tutkittavaan asiaan ja tutkimuskysymyksiin. Reliabiliteetin varmistamisessa oli puolestaan tärkeää käsitellä saatu aineisto tarkasti ja huolellisesti. Myös saatujen vastausten kokonaismäärä vaikutti luotettavuuteen.

6 Tulokset

Tässä luvussa esittelemme yksityiskohtaisesti kyselystä saamamme tulokset. Ensimmäisenä esittelemme vastaajien taustatiedot, minkä jälkeen olemme eritelleet kyselyn määrällisiin ja laadullisiin kysymyksiin tulleet vastaukset omiksi alaluvuikseen. Kysely oli jaettu kahteen osaan, ”sosiaalialan harjoittelut” ja ”lastensuojelun julkisuuskuva”. Sekä määrällisten että laadullisten tulosten analysoinneissa on esitetty molempien osioiden vastauksia. Seuraavassa luvussa (luku 7) teemme keskeisimpiä tuloksia apuna käyttäen johtopäätöksiä sekä muodostamme vastaukset tutkimuskysymyksiimme.

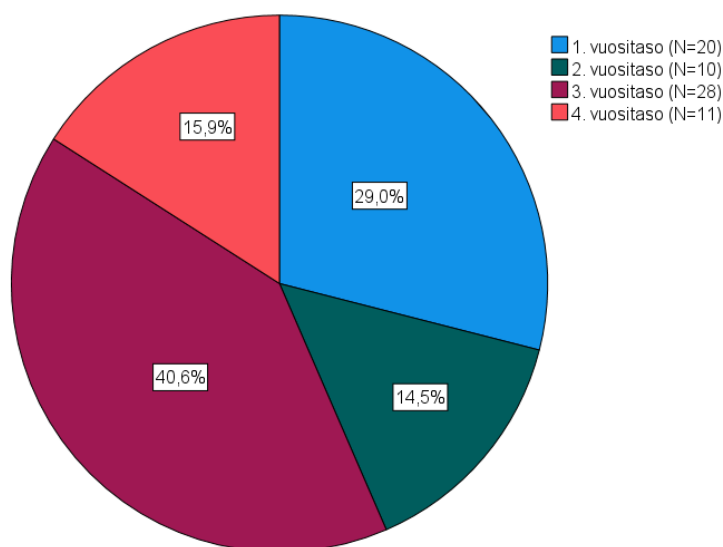
Saimme kyselyyn vastauksia yhteensä 69 kappaletta. Kyselyssä pakollisiksi vastauksiksi oli määritelty kaikki määrälliset kysymykset. Avoimiin eli laadullisiin kysymyksiin vastaaminen oli vapaaehtoista. Määrälliset vastaukset on esitetty sekä tekstin että kuvioiden ja taulukoiden muodossa. Lisäksi nostamme esille muutaman ristiintaulukoidun kysymyksen, joiden taulukot on esitetty määrällisten kysymysten tulosten osiossa. Ristiintaulukoitujen kysymysten taulukoissa voidaan tarkastella muuttujien välisiä eroavaisuuksia selittävän muuttujan eri luokissa. Selittävänä muuttujana olemme käyttäneet taustakysymystä 1. eli vuositasoa, jolla opiskelija opiskelee. Khii -toiseen testauksen mukaan ristiintaulukoitujen kysymysten tulokset eivät ole tilastollisesti merkitseviä.

Avointen kysymysten vastaukset on esitetty tekstimuodossa. Nostamme avointen kysymysten pohjalta esiin keskeisimpiä näkökantoja, jotka kustakin vastauksesta analysoinnin jälkeen nousivat esille. Olemme poimineet avointen kysymysten vastauksista joitakin suoria lainauksia, jotka on selkeästi erotettu muusta tekstistä.

6.1 Vastaajien taustatiedot

Taustakysymyksiä esitimme kaksi kysymystä. Molempiin kysymyksiin vastaaminen oli pakollista. Ensimmäisessä kysymyksessä kysyimme vastaajan vuositasoa (1–4), jolla hän opiskelee, ja toisessa kysymyksessä kysyimme, kuinka monta sosiaalialan tutkintoon kuuluvaa harjoittelua hän on suorittanut. Suoritettujen harjoittelujen määrää selvittänyt kysymys oli monivalintakysymys, johon sai raksittaa vastauksia yhdestä neljään.

Taustakysymys 1: Minkä vuositason sosionomiopiskelija olet?

Kuvio 1. Taustakysymys 1. Opiskelijoiden vuositasot.

Vastaajista ensimmäisen vuositason opiskelijoita on yhteensä 20 (29 %), toisen vuositason opiskelijoita 10 (14,5 %), kolmannen vuositason opiskelijoita 28 (40,6 %) ja neljännen vuositason opiskelijoita 11 (15,9 %). Eniten vastauksia saimme siis ensimmäisen ja kolmannen vuositason opiskelijoilta, vähiten toisen ja neljännen vuositason opiskelijoilta. (Kuvio 1.)

Taulukko 1. Taustakysymys 2. Opiskelijoiden suorittamat harjoittelut. Monivalintakysymys.

Taustakysymys 2: Kuinka monta sosiaalialan tutkintoon kuuluvaa harjoittelua olet suorittanut?		
	n	%
1. harjoittelu	49	71,0
2. harjoittelu	37	53,6
3. harjoittelu	11	15,9
Vapaaehtoistoiminnan harjoittelu	28	40,6
En ole suorittanut vielä yhtään harjoittelua	17	24,6

Toinen taustakysymys oli monivalintakysymys, johon sai antaa vähintään yksi mutta enintään neljä vastausta. Taulukosta nähdään, että 49 (71 %) vastaajaa on suorittanut ensimmäisen harjoittelun, 37 (53,6 %) toisen harjoittelun ja 11 (15,9 %) kolmannen harjoittelun. Joustavasti opintojen aikana suoritettavan vapaaehtoistoiminnan harjoittelun on suorittanut 28 (40,6 %) vastaajaa. Yhtään harjoittelua ei ole suorittanut 17 (24,6 %) vastaajaa. (Taulukko 1.) Suurin osa vastaajista on siis suorittanut ensimmäisen ja toisen harjoittelun, selkeästi pienempi osa vastaajista on suorittanut kolmannen harjoittelun, joka on Metropolian sosiaalialan tutkinto-ohjelmassa ajoitettu suoritettavaksi neljännen lukuvuoden syyslukukaudella (Opetussuunnitelmat 2021). Lähes puolet vastaajista on suorittanut vapaaehtoistoiminnan harjoittelun, ja neljäsosa vastaajista ei ole suorittanut vielä yhtään tutkintoon kuuluvaa harjoittelua (Taulukko 1.)

6.2 Määrälliset kysymykset

Tässä luvussa esitämme molempiin kyselyn osioihin, ”sosiaalialan harjoittelut” ja ”lastensuojelun julkisuuskuva”, tulleet määrällisten kysymysten vastaukset. Tulokset on esitetty kuvio-, taulukko- ja tekstimuodossa. Osio sisältää myös muutaman ristiintaulukoidun kysymyksen. Ristiintaulukoitujen kysymysten tulokset eivät olet tilastollisesti merkitseviä.

Taulukko 2. Hyvään työharjoittelukokemukseen vaikuttavat tärkeimmät tekijät opiskelijoiden mielestä. Monivalintakysymys.

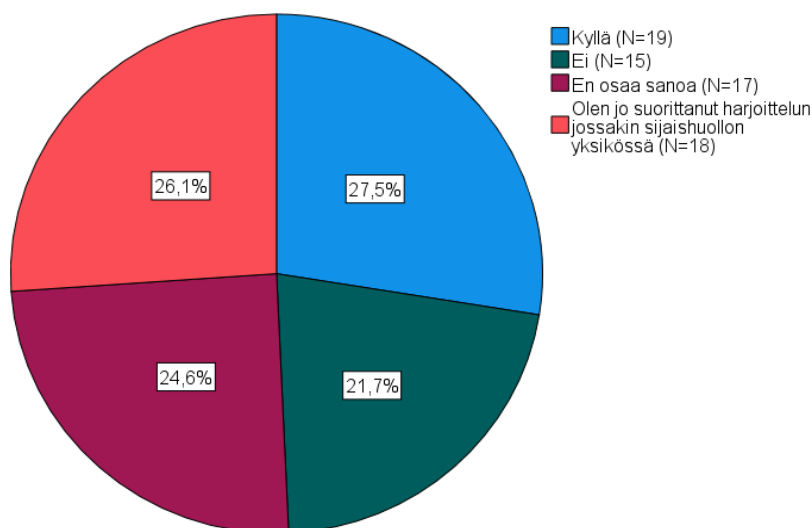
Valitse listalta 3 mielestäsi tärkeintä asiaa, jotka vaikuttavat hyvän harjoittelukokemuksen muodostumiseen.		
	n	%
Ammattitaitoinen ohjaaja, jolla on riittävästi aikaa ohjata	56	81,2
Hyvä työilmapiiri	42	60,9
Kunnollinen perehdytys	40	58,0
Omasta työskentelystä saatu palaute läpi koko harjoittelun	20	29,0
Harjoittelupaikka tarjoaa hyvät puitteet oppimiselle	18	26,1
Oman elämäntilanteen huomioiminen harjoittelupaikassa	10	14,5
Opinnoista saadut valmiudet harjoittelun suorittamiseksi	5	7,2
Säännölliset ohjauskeskustelut	4	5,8
Harjoittelun suorittaminen osittaan tai kokonaan palkallisena	4	5,8
Mahdollisuus vaikuttaa omiin työvuoroihin	3	4,3
Omien oppimistavoitteiden huomiointi työyhteisössä	3	4,3
Koululta saatu tuki harjoittelun aikana	2	2,9

Yllä olevasta taulukosta nähdään tärkeysjärjestyksessä opiskelijoiden mielestä tärkeimmät tekijät, jotka vaikuttavat hyvän harjoittelukokemuksen muodostumiseen. Pyysimme opiskelijoita raksittamaan kolme heidän mielestään tärkeintä tekijää. Taulukosta ilmenee, että ylivoimaisesti tärkeimmäksi tekijäksi muodostui ammattitaitoinen ohjaaja, jolla on riittävästi aikaa ohjata. Tämä vastausvaihtoehto oli saanut yhteensä 56 (81,2 %) vastausta. Toiseksi tärkeimmäksi tekijäksi osoittautui harjoittelupaikan hyvä työilmapiiri, joka

oli kerännyt opiskelijoilta 42 (60,9 %) vastausta. Kolmanneksi tärkein tekijä opiskelijoiden mielestä on kunnollinen perehdytys, jonka oli raksittanut lähes saman verran, 40 (58 %) opiskelijaa. Neljänneksi ja viidenneksi tärkeimmiksi tekijöiksi nousivat omasta työskentelystä saatu palaute läpi koko harjoittelun, joka oli saanut 20 (29 %) vastausta sekä harjoittelupaikan hyvät puitteet oppimiselle, joka oli saanut lähes saman verran vastauksia, 18 kappaletta (26,1 %). Nämä viisi vastausvaihtoehtoa osoittautuivat siis opiskelijoiden mielestä tärkeimmiksi tekijöiksi. (Taulukko 2.)

10 (14,5 %) opiskelijaa oli raksittanut oman elämäntilanteen huomioimisen harjoittelupaikassa olevan edellytys hyvälle harjoittelukokemukselle. Selvästi vähemmän vastauksia olivat keränneet vastausvaihtoehdot ”opinnoista saadut valmiudet harjoittelun suorittamiseksi”, johon oli vastannut 5 (7,2 %) opiskelijaa, säännölliset ohjauskeskustelut ja harjoittelun suorittaminen osittain tai kokonaan palkallisena, jotka olivat molemmat saaneet 4 (5,8 %) vastausta sekä mahdollisuus vaikuttaa omiin työvuoroihin ja omien oppimistavoitteiden huomiointi työyhteisössä, joihin molempiin oli vastannut 3 (4,3 %) opiskelijaa. Vähiten vastauksia sai vaihtoehto ”koululta saatu tuki harjoittelun aikana”, johon vastasi vain 2 (2,9 %) opiskelijaa. (Taulukko 2.)

Oletko suunnitellut suorittavasi harjoittelun jossakin sijaishuollon yksikössä?

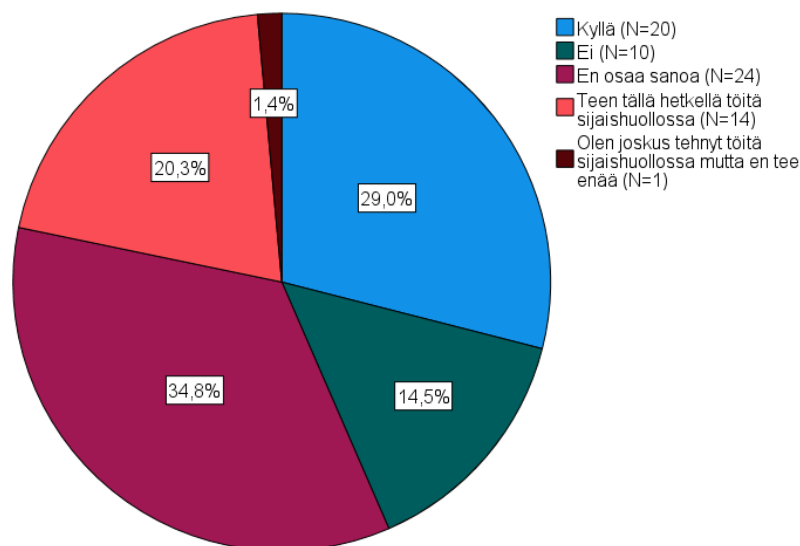

Kuvio 2. Opiskelijoiden ajatukset mahdollisesta sijaishuollossa suoritettavasta harjoittelusta.

Seuraavassa määrällisessä kysymyksessä selvitimme opiskelijoiden suunnitelmia suorittaa harjoittelu sijaishuollossa. Tässä kysymyksessä vastaukset jakautuivat hyvin tasaisesti. Opiskelujen aikaisen työharjoittelun on suunnitellut suorittavansa 19 (27,5 %) opiskelijaa ja ei ole suunnitellut suorittavansa 15 (21,7 %) opiskelijaa. ”En osaa sanoa” -

vaihtoehdolla vastasi 17 (24,6 %) opiskelijaa. Lisäksi 18 (26,1 %) opiskelijaa on jo suorittanut harjoittelun jossakin sijaishuollon yksikössä. (Kuvio 2.)

Oletko suunnitellut tekemäsi töitä lastensuojelun sijaishuollossa opintojen aikana tai opintojen päätyttyä?

Kuvio 3. Opiskelijoiden ajatukset mahdollisesta työllistymisestä sijaishuoltoon.

Harjoittelun lisäksi kysyimme myös opiskelijoiden suunnitelmia työllistyä lastensuojelun sijaishuoltoon opintojen aikana tai opintojen päätyttyä. Vastausten jakautuminen oli tässä kysymyksessä epätasaisempaa. Opiskelijoista 20 (29 %) vastasi, että on suunnitellut työllistyvänsä sijaishuoltoon opintojen aikana tai opintojen päätyttyä ja 10 (14,5 %) opiskelijaa vastasi, että ei ole suunnitellut työllistyvänsä sijaishuoltoon. Selvästi suurempi osa vastaajista siis olisi kiinnostunut sijaishuollossa tehtävästä työstä. Eniten vastauksia sai vastausvaihtoehto ”en osaa sanoa”, johon vastasi 24 (34,8 %) opiskelijaa. Suurin osa opiskelijoista ei siis vielä tiedä, haluaako työllistyä lastensuojelun sijaishuoltoon opintojen aikana tai opintojen päätyttyä. 14 (20,3 %) opiskelijaa tekee tällä hetkellä töitä sijaishuollossa ja vain 1 (1,4 %) opiskelija on joskus tehnyt töitä sijaishuollossa, mutta ei tee enää. (Kuvio 3.)

Taulukko 3. Ristiintaulukointi. Eri vuositasoilla opiskelevien opiskelijoiden väliset erot kiinnostuksessa työllistyä sijaishuoltoon.

Oletko suunnitellut tekeväsi töitä lastensuojelun sijaishuollossa opintojen aikana tai opintojen päätyttyä?						
		Vuositaso				Yhteensä
		1	2	3	4	
Kyllä	n	7	4	4	5	20
	%	35,0	40,0	14,3	45,5	29,0
Ei	n	1	1	7	1	10
	%	5,0	10,0	25,0	9,1	14,5
En osaa sanoa	n	11	4	7	2	24
	%	55,0	40,0	25,0	18,2	34,8
Teen tällä hetkellä töitä sijaishuollossa	n	1	1	9	3	14
	%	5,0	10,0	32,1	27,3	20,3
Olen joskus tehnyt töitä sijaishuollossa mutta en tee enää	n	0	0	1	0	1
	%	0,0	0,0	3,6	0,0	1,4
Yhteensä	n	20	10	28	11	69
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Yllä olevassa taulukossa näkyy saman kysymyksen tulokset ristiintaulukoituna. Selittävänä muuttujana sarakkeilla on vuositaso, jolla opiskelija opiskelee ja selitettävänä muuttujana riveillä on kysymyksen eri vastausvaihtoehdot. Taulukossa on esitetty sekä lukumäärät että prosenttiosuudet. Taulukon ”en osaa sanoa” -rivin perusteella voidaan päätellä, että opiskelijoiden suunnitelmat sijaishuoltoon työllistymisestä selventyvät, mitä pidemmällä opiskelijat opinnoissaan ovat. Erot vuosiluokkien välillä eivät ole tilastollisesti merkitseviä. (Taulukko 3.)

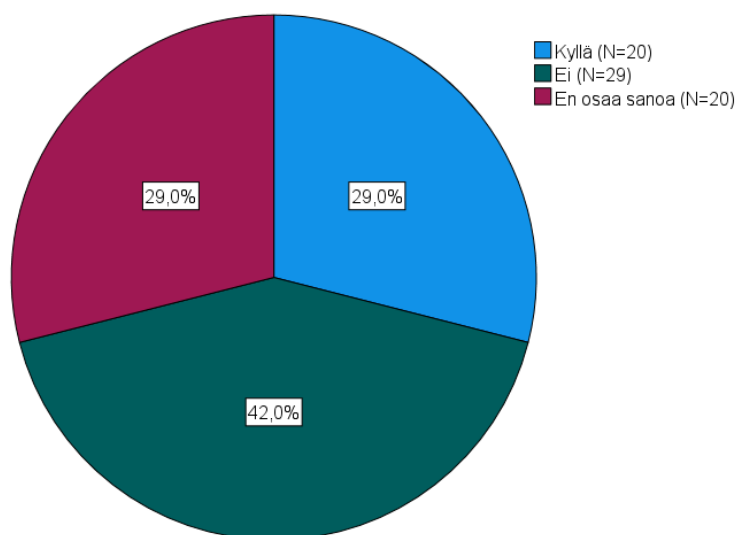
Taulukko 4. Opiskelijoiden halukkuus suorittaa erilaisia vuoroja harjoittelunsa aikana. Monivalintakysymys.

Minkälaisia työvuoroja olisit halukas tehdä työharjoittelusi aikana?		
	n	%
Aamuvuoroja	66	95,7
Iltavuoroja	50	72,5
Yövuoroja	24	34,8

Selvitimme opiskelijoiden kiinnostusta suorittaa aamu-, ilt- ja yövuoroja harjoittelunsa aikana. Kysymys oli monivalintakysymys, johon sai antaa vähintään yksi mutta enintään kolme vastausta. Lähes kaikki opiskelijat olisivat valmiita tekemään aamuvuoroja harjoittelunsa aikana. Kyseiseen vaihtoehtoon vastasi 66 (95,7 %) opiskelijaa. 50 (72,5 %) opiskelijaa olisi valmis tekemään iltavuoroja harjoittelunsa aikana ja selvästi pienempi

osa vastaajista, 24 (34,8 %) opiskelijaa, olisi valmis tekemään myös yövuoroja harjoittelunsa aikana. (Taulukko 4.)

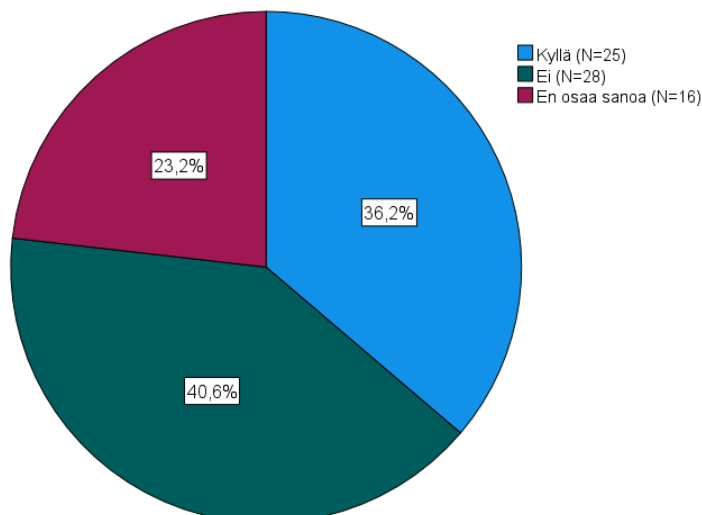
Oletko mielestäsi saanut riittävästi tietoa lastensuojelun sijaishuollossa tehtävästä työstä opintojesi aikana?

Kuvio 4. Opiskelijoiden näkemykset opintojen aikana saadusta sijaishuoltoon liittyvästä tiedosta.

Seuraavassa määrällisessä kysymyksessä selvitimme opiskelijoiden näkemyksiä siitä, ovatko he mielestään saaneet riittävästi tietoa sijaishuollosta opintojensa aikana. Mielestään riittävästi tietoa kokee saaneensa 20 (29 %) opiskelijaa. Liian vähän tietoa kokee saaneensa puolestaan 29 (42 %) opiskelijaa. Lisäksi 20 (29 %) opiskelijaa ei osannut sanoa, ovatko se saaneet riittävästi tietoa. Enemmistö opiskelijoista siis vastasi, että lastensuojelun sijaishuollosta opintojen aikana saatu tieto on riittämätöntä. (Kuvio 4.)

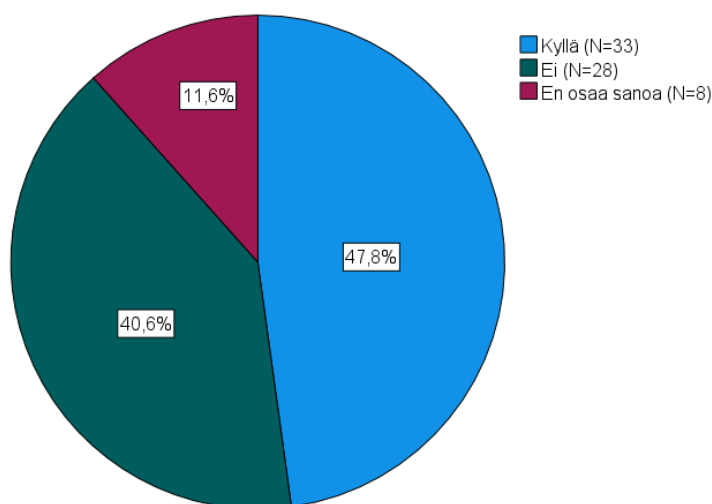
Vaikuttaako sosiaalialan palkkaus kiinnostukseesi hakeutua työharjoitteluun lastensuojelun sijaishuoltoon?

Kuvio 5. Sosiaalialan palkkauksen vaikutus opiskelijoiden kiinnostukseen suorittaa harjoittelu sijaishuollossa.

Kysyimme, vaikuttaako sosiaalialan palkkaus opiskelijoiden kiinnostukseen suorittaa työharjoittelu lastensuojelun sijaishuollossa. Opiskelijoista 25 (36,2 %) vastasi, että palkkaus vaikuttaa heidän halukkuuteensa suorittaa harjoittelu sijaishuollossa, ja lähes saman verran, 28 (40,6 %) opiskelijaa vastasi, että palkkaus ei vaikuta heidän halukkuuteensa suorittaa harjoittelua sijaishuollossa. Lisäksi 16 (23,2 %) opiskelijaa ei osannut sanoa, vaikuttaa palkkaus heidän kiinnostukseensa suorittaa harjoittelu sijaishuollossa. (Kuvio 5.)

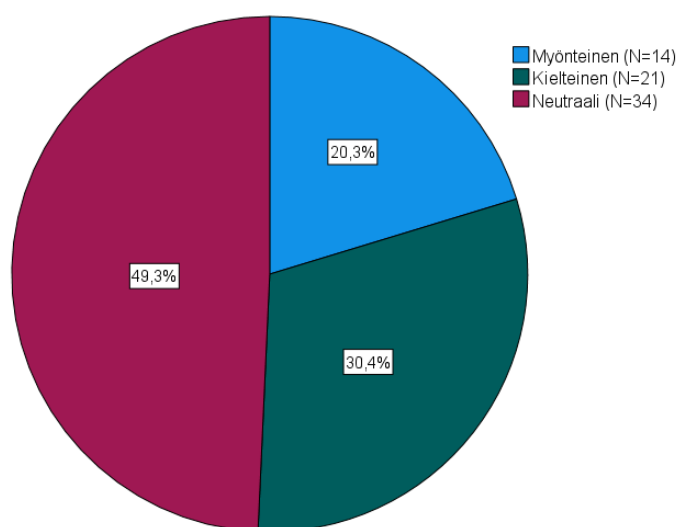
Vaikuttaako mahdollinen väkivallan uhka kiinnostukseen suorittaa työharjoittelu lastensuojelun sijaishuollossa?

Kuvio 6. Väkivallan uhkan vaikutus opiskelijoiden kiinnostukseen suorittaa harjoittelu sijaishuollossa.

”Sosiaalialan harjoittelut” -osion viimeisessä määrällisessä kysymyksessä kysyimme opiskelijoiden ajatuksia väkivallan uhkan vaikutuksesta heidän kiinnostukseensa suorittaa harjoittelu sijaishuollossa. 33 (47,8 %) opiskelijaa vastasi, että väkivallan uhka vaikuttaa heidän kiinnostukseensa suorittaa harjoittelu sijaishuollossa. Kyseiseen vastausvaihtoehtoon tuli eniten vastauksia. 28 (40,6 %) opiskelijaa vastasi, että väkivallan uhka ei vaikuta heidän kiinnostukseensa suorittaa harjoittelua sijaishuollossa, ja 8 (11,6 %) opiskelijaa ei osannut sanoa, onko väkivallan uhkalla vaikutusta heidän kiinnostukseensa harjoittelun suorittamiseen. (Kuvio 6.)

Minkälainen mielikuva sinulla on lastensuojelun sijaishuollosta?

Kuvio 7. Opiskelijoiden mielikuvat lastensuojelun sijaishuollosta.

Ensimmäisessä "lastensuojelun julkisuuskuva" -osuuteen liittyvässä määrällisessä kysymyksessä kysimme, minkälainen mielikuva vastaajalla on lastensuojelun sijaishuollosta. Puolet vastaajista eli 34 (49,3 %) opiskelijaa vastasi, että heillä on neutraali mielikuva lastensuojelun sijaishuollosta. 21 (30,4 %) vastaajaa vastasi, että heillä on kielteinen mielikuva lastensuojelun sijaishuollosta. Vähiten vastauksia, 14 (20,3 %) kappaletta, opiskelijoilta keräsi vaihtoehto myönteisestä mielikuvasta. (Kuvio 7.)

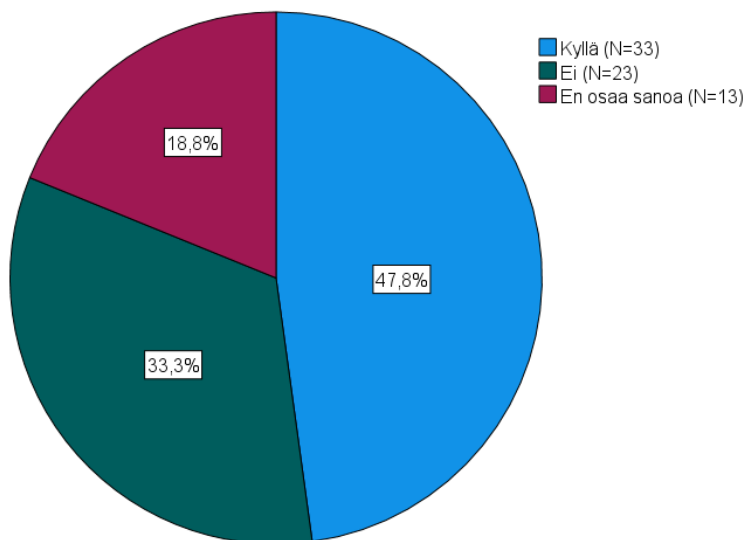
Taulukko 5. Ristiintaulukointi. Eri vuositasoilla opiskelevien opiskelijoiden väliset erot liittyen mielikuviin sijaishuollosta.

Minkäläinen mielikuva sinulla on lastensuojelun sijaishuollosta?		Vuositaso				Yhteensä
		1	2	3	4	
Myönteinen	n	3	4	6	1	14
	%	15,0	40,0	21,4	9,1	20,3
Kielteinen	n	5	0	11	5	21
	%	25,0	0,0	39,3	45,5	30,4
Neutraali	n	12	6	11	5	34
	%	60,0	60,0	39,3	45,5	49,3
Yhteensä	n	20	10	28	11	69
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Yllä olevassa taulukossa näkyy saman kysymyksen tulokset ristiintaulukoituna. Selittävänä muuttujana sarakkeilla on vuositaso, jolla opiskelija opiskelee ja selitettävänä muut-

tujana riveillä on kysymyksen eri vastausvaihtoehdot. Taulukossa on esitetty sekä lukumäärät että prosenttiosuudet. Mielikuvat vaihtelevat eri vuositasojen välillä, mutta erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä. (Taulukko 5.)

Vaikuttaako median julkaisut mielikuviisi lastensuojelun sijaishuollosta?

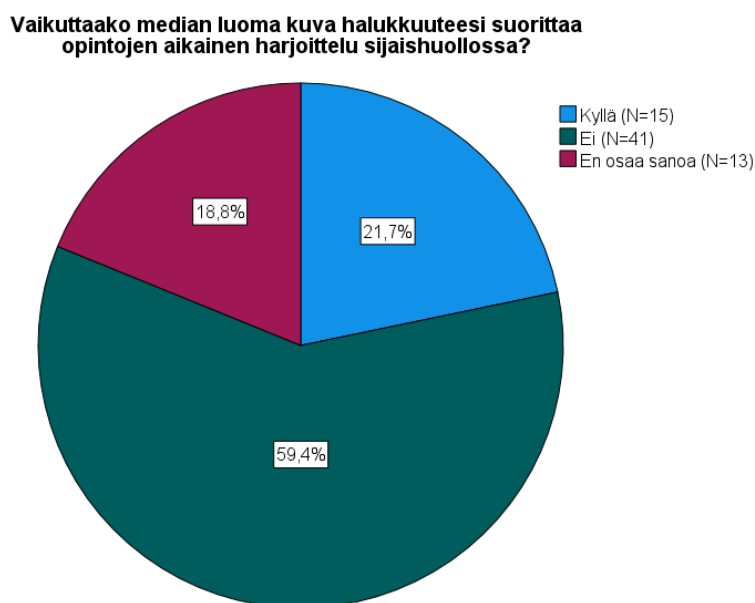
Kuvio 8. Median julkaisujen vaikutus opiskelijoiden mielikuviin sijaishuollosta.

Seuraavassa lastensuojelun julkisuuskuvaan liittyvässä määrällisessä kysymyksessä kysyimme opiskelijoilta, onko median julkaisuilla vaikutusta heidän mielikuvaansa lastensuojelun sijaishuollosta. Noin puolet eli 33 (47,8 %) opiskelijaa vastasi, että median julkaisuilla on vaikutusta heidän mielikuvaansa sijaishuollosta. 23 (33,3 %) opiskelijaa vastasi, että median julkaisuilla ei ole vaikutusta heidän mielikuvaansa ja 13 (18,8 %) opiskelijaa puolestaan vastasi vastausvaihtoehdolla ”en osaa sanoa”. (Kuvio 8.)

Taulukko 6. Ristiintaulukointi. Median julkaisujen vaikutus eri vuositasoilla opiskelevien opiskelijoiden mielikuviin sijaishuollosta.

Vaikuttaako median julkaisut mielikuviisi lastensuojelun sijaishuollosta?						
		Vuositaso				
		1	2	3	4	Yhteensä
Kyllä	n	9	3	15	6	33
	%	45,0	30,0	53,6	54,5	47,8
Ei	n	6	4	8	5	23
	%	30,0	40,0	28,6	45,5	33,3
En osaa sanoa	n	5	3	5	0	13
	%	25,0	30,0	17,9	0,0	18,8
Yhteensä	n	20	10	28	11	69
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

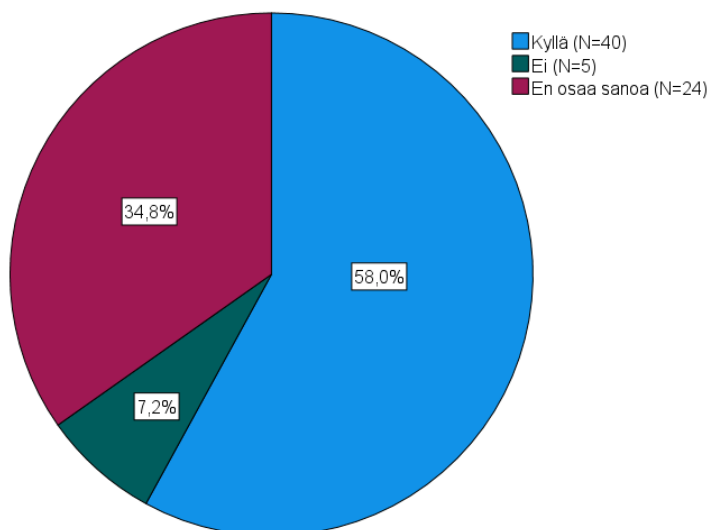
Yllä olevassa taulukossa näkyy saman kysymyksen tulokset ristiintaulukoituna. Selittävässä muuttujana sarakkeilla on vuositaso, jolla opiskelija opiskelee ja selitettävänä muuttujana riveillä on kysymyksen eri vastausvaihtoehdot. Taulukossa on esitetty sekä lukumäärät että prosenttiosuudet. Median julkaisujen vaikutukset opiskelijoiden mielikuviin lastensuojelun sijaishuollosta vaihtelevat hieman vuositasojen välillä, mutta erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä. (Taulukko 6.)

Kuvio 9. Lastensuojelun julkisuuskuvan vaikutus opiskelijoiden halukkuuteen suorittaa harjoittelu sijaishuollossa.

Yllä olevasta kuviosta nähdään, miten median luoma kuva vaikuttaa opiskelijoiden halukkuuteen suorittaa sosiaalialan opintoihin kuuluva harjoittelu sijaishuollossa. Selvä enemmistö, 41 (59,4 %) opiskelijaa on sitä mieltä, että lastensuojelun julkisuuskuvalla ei ole vaikutusta heidän halukkuuteensa suorittaa harjoittelua sijaishuollossa. 15 (21,7 %) opiskelijaa vastasi, että julkisuuskuvalla on vaikutusta heidän halukkuuteensa suorittaa harjoittelu sijaishuollossa. Lähes saman verran eli 13 (18,8 %) opiskelijaa vastasi, ettei osaa sanoa, onko julkisuuskuvalla vaikutusta harjoittelupaikan valitsemiseen. (Kuvio 9.)

Tulisiko lastensuojelun sijaishuollon yksiköiden tuoda aktiivisemmin toimintaansa esille julkisuudessa?

Kuvio 10. Opiskelijoiden näkemykset sijaishuollon yksiköiden toiminnan julkisuudesta.

Viimeisessä "lastensuojelun julkisuuskuva" -osuuden määrällisessä kysymyksessä kysyimme, pitäisikö sijaishuollon yksiköiden tuoda opiskelijoiden mielestä aktiivisemmin toimintaansa esille julkisuudessa. 40 (58 %) opiskelijaa vastasi, että sijaishuollon yksiköiden pitäisi tuoda toimintaansa enemmän esille julkisuudessa. Vain 5 (7,2 %) opiskelijaa vastasi, että sijaishuollon yksiköiden ei pitäisi tuoda toimintaansa nykyistä aktiivisemmin esille julkisuudessa. 24 (34,8 %) opiskelijaa ei osannut sanoa, pitäisikö yksiköiden olla aktiivisempia julkisuudessa. Selvä enemmistö opiskelijoista siis ajattelee, että lastensuojelun sijaishuollon eri yksiköiden pitäisi olla aktiivisempia toimintansa esille tuomisessa julkisuudessa. (Kuvio 10.)

6.3 Laadulliset kysymykset

Tässä luvussa käymme läpi opiskelijoiden vastauksia kyselyssä esitettyihin avoimiin eli laadullisiin kysymyksiin. Analysoimme avointen kysymysten vastaukset koodaamalla. Liitimme jokaisen kysymyksen kaikki vastaukset Word-tiedostoon, minkä jälkeen koodasimme samantyylliset vastaukset samoilla väreillä. Tämän jälkeen annoimme jokaiselle värille oman nimen, minkä jälkeen pääsimme luokittelemaan jokaisen kysymyksen vastaukset omiin luokkiinsa. Osa vastauksista on koodattu useampaan kuin yhteen luokkaan. Avoimia kysymyksiä oli kyselyssä yhteensä kymmenen, joista kuusi ensimmäistä liittyi työharjoitteluihin ja neljä viimeistä julkisuuskuvaan.

Ensimmäiseen avoimeen kysymykseen opiskelijat olisivat voineet vastata määrällisten vastausten lisäksi jonkin mahdollisen muun mielestään tärkeän tekijän, joka vaikuttaa hyvän harjoittelukokemuksen muodostumiseen. Tähän kysymykseen jokainen kyselyyn vastannut opiskelija jätti kuitenkin vastaamatta.

Toisessa avoimessa kysymyksessä kysyimme, ovatko opiskelijat suunnitelleet suorittavansa harjoittelunsa jossakin lastensuojelun sijaishuollon yksikössä ja jos eivät ole, niin miksi eivät. Kysymykseen vastasi yhteensä kaksitoista opiskelijaa. Kysymyksen vastaukset on luokiteltu neljään luokkaan. Luokat on nimetty seuraavasti: 1. ei ole kiinnostunut tai halukas suorittamaan harjoittelua sijaishuollossa, 2. harjoittelu on jo suoritettu lastensuojelussa, 3. huonot työajat ja 4. opintojen kaikki harjoittelut on jo suoritettu. Kahdestatoista vastaajasta seitsemän opiskelijan vastaus sijoittui ensimmäiseen luokkaan. Kolmen opiskelijan vastaus sijoittui toiseen luokkaan. Kaksi vastausta sijoittui kolmanteen luokkaan. Neljänteen luokkaan sijoittui yhden opiskelijan vastaus.

Haluan kokeilla harjoitteluissa muita mielenkiintoisempia paikkoja. Sijaishuollosta löytyy kuitenkin töitä jos sinne haluaa. En halua "hukata" harkkoja sijaishuoltoon. (Ei ole kiinnostunut tai halukas suorittamaan harjoittelua sijaishuollossa)

En koskaan ole ollut kiinnostunut lastensuojelusta työnä. (Ei ole kiinnostunut tai halukas suorittamaan harjoittelua sijaishuollossa)

Suoritin harjoittelun lastensuojelun avopalveluissa, joka kiinnosti enemmän enkä halunnut suorittaa kahta harjoittelua lastensuojelussa vaan saada alalta monipuolisemmin kokemusta. (Harjoittelu on jo suoritettu lastensuojelussa)

Huonot työajat ja haastava harjoittelupaikka. (Huonot työajat)

Kolmannessa laadullisessa kysymyksessä kysyimme, miten opiskelijat kuvailisivat harjoittelukokemuksiaan, mikäli he ovat jo suorittaneet harjoittelun jossakin sijaishuollon yksikössä. Kolmanteen kysymykseen vastasi yhteensä kuusitoista opiskelijaa. Vastaukset luokiteltiin kahteen eri luokkaan. Luokat on nimetty seuraavasti: 1. hyvä ja opettavainen harjoittelukokemus ja 2. ohjaus ei riittävää. Enemmistön vastaajista eli lukumäärällisesti kolmentoista opiskelijan vastaus asettui ensimmäiseen luokkaan, jossa opiskelijat kertoivat harjoittelun olleen hyvä ja opettavainen kokemus. Viiden opiskelijan vastaus asettui toiseen luokkaan, jossa opiskelijat vastasivat, ettei ohjaus harjoittelun aikana ollut

riittävää eikä ohjaajalla ollut tarpeeksi aikaa opiskelijalle harjoittelun aikana. Vastausten perusteella voidaan todeta, että ainoa niin sanottu negatiivinen asia harjoittelukokemuksissa, joka opiskelijoiden vastauksista tulee esille, on ohjauksen puutteellisuus harjoittelun aikana.

Opin harjoittelun aikana valtavasti. Näin laajasti kaikenlaista ja pääsin itse aktiivisesti mukaan toimintaan. Koin uhkaavia tilanteita, mutta työryhmä oli tukenani ja kaikki tilanteet selvitettiin, joten minulle ei jäänyt traumoja. (Hyvä ja opettavainen harjoittelukokemus)

Harjoittelupaikka oli hyvä, mikä avarsi katsomusmaailmani. Oma ohjaajani ei kuitenkaan osannut/halunnut tukea oppimistani ja koin, että minua ei otettu vakavasti. Myös puutteellinen perehdytys, vähäiset ohjauskeskustelut puuttellinen tukeminen (sensitiivisyys) vaikuttivat huonolla tavalla omaan itseluottamukseen ja uskoon, että pärjään tulevaisuudessa sote-alalla. (Ohjaus ei riittävää)

Harjoittelukokemus oli erittäin antoisa ja opettavainen. Ainoa huono puoli oli, ettei ohjaajallani ollut riittävästi aikaa ohjaamiseen, minkä vuoksi jouduin opettelemaan asioita enemmän itsenäisesti asioihin perehtymällä. (Hyvä ja opettavainen harjoittelukokemus, ohjaus ei riittävää)

Neljännessä laadullisessa kysymyksessä kysyimme, ovatko opiskelijat suunnitelleet tekevänsä opintojensa aikana tai opintojen päätyttyä töitä lastensuojelun sijaishuollossa ja jos eivät, niin miksi eivät. Kysymykseen vastasi yhteensä yhdeksän opiskelijaa. Kysymyksen vastaukset luokiteltiin neljään luokkaan seuraavasti: 1. ei oma kiinnostuksen kohde, 2. liian rankka, 3. liian kuormittava ja 4. ala ei sovellu minulle. Ensimmäiseen luokkaan tuli neljä vastausta. Toiseen sekä kolmanteen luokkaan tuli kaksi vastausta. Neljänteen luokkaan tuli yksi vastaus. Suurin osa vastaajista ei siis pitänyt lastensuojelun työtä itselleen kiinnostavana alana työllistyä.

Lastensuojelun työt ei ole oma kiinnostuksen kohde. (Ei oma kiinnostuksen kohde)

Koen että ala saattaisi olla minulle liian rankka psyykkisesti. (Liian rankka)

Äärimmäisen negatiiviset kuvat alasta, työntekijät ajetaan loppuun ja palkka on huono suhteessa työn kuormitukseen. (Liian kuormittava)

Koen, että ala ei sovellu minulle kovin hyvin. (Ala ei sovellu minulle)

Viidennessä avoimessa kysymyksessä kysyimme, minkälaisia ajatuksia ja näkemyksiä opiskelijoilla on sijaishuollossa tehtävästä työstä, mikäli he tekevät tai ovat tehneet joskus töitä lastensuojelun sijaishuollossa. Kysymykseen vastasi yhteensä neljätoista opiskelijaa. Kysymyksen vastaukset luokiteltiin viiteen eri luokkaan seuraavasti: 1. mielenkiintoinen ja tärkeä, 2. rankka, 3. palkkaus, 4. resurssit ja 5. työstä ei saa kiitosta. Ensimmäiseen luokkaan tuli yhteensä kymmenen opiskelijan vastaus. Toiseen luokkaan tuli vastaus kahdeksalta opiskelijalta. Kolmanteen ja neljänteen luokkaan tuli molempiin kolmen opiskelijan vastaukset. Viidenteen luokkaan tuli kahden opiskelijan vastaukset. Lastensuojelun sijaishuollossa jo töitä tehneistä tai parhaillaan tekevästä opiskelijoista suurin osa siis pitää lastensuojelun sijaishuollossa tehtävää työtä mielenkiintoisena ja tärkeänä, mutta useassa vastauksessa mainittiin silti myös muihin luokkiin kuuluvia asioita.

Työ on merkittävää ja tärkeää ja parhaimmassa tapauksessa palkitsevaa. Nuoret ja lapset tarvitsevat lämmintä henkistä ja vastuullista aikuisia. (Mielenkiintoinen ja tärkeä)

Ala imaisi mukaansa ja haastaa, mutta palkitsee tasapainoisesti. Työ on tärkeää ja koen sen itseäni kehittäväksi. (Mielenkiintoinen ja tärkeä)

Antoisaa, haastavaa, opettavaa. Harmillisen vähän saa kiitosta omasta työstä. (Mielenkiintoinen ja tärkeä, työstä ei saa kiitosta)

Resurssipula näkyy ja korona on vaikeuttanut mahdollisuuksia kohdata nuoria. (Resurssit)

Palkka on rankkuuteen nähden pieni. Ylitöitä ja väkivallan uhkaa. Asiakkaidenkin kannalta parempi, jos resursseja lisättäisiin. Lisäksi perehdytys huono. (Palkkaus, rankka, resurssit)

Kuudennessa avoimessa kysymyksessä kysyimme, ovatko opiskelijat saaneet mielestään riittävästi tietoa opintojensa aikana lastensuojelun sijaishuollossa tehtävästä työstä ja jos eivät ole, niin minkälaista tietoa he toivoisivat saavansa. Kysymykseen vastasi yhteensä kaksikymmentäkuusi opiskelijaa. Opiskelijoiden vastaukset luokiteltiin vastausten mukaan kuuteen eri luokkaan seuraavasti: 1. lisää lastensuojeluun liittyviä opin-

toja, 2. käytäntö, 3. kokemustieto ja arki, 4. konkretia, 5. tuleva opintojakso ja 6. opintojakso kahteen osaan. Ensimmäiseen ja toiseen luokkaan tuli seitsemän opiskelijan vastaukset. Ensimmäiseen luokkaan tulleissa vastauksissa opiskelijat kertoivat, että opintojen aikainen lastensuojelun kurssi ei ole heidän mielestään riittävä. Toiseen luokkaan tulleissa vastauksissa opiskelijat toivoivat saavansa opintojensa aikana enemmän tietoa lastensuojelun käytännön työstä, kuten siitä, millainen on tavallinen työpäivä ja kuinka toimia uhka- ja vaaratilanteissa. Kolmanteen ja neljänteen luokkaan tuli molempiin neljän opiskelijan vastaukset. Lastensuojelutyön arkeen ja konkretiaan liittyen vastauksista ilmeni muun muassa, että opiskelijat toivoisivat enemmän lastensuojelun työntekijöiden luentovierailuja opintojen aikana. Opiskelijat halusivat kuulla rehellisiä kertomuksia työstä lastensuojelussa. Viidenteen luokkaan tuli kolmen opiskelijan vastaukset. Vastauksissa odotettiin, että tuleva opintoihin kuuluva lastensuojelun opintojakso luultavasti näyttää ja konkretisoi paremmin lastensuojelussa tehtävää työtä. Tähän luokkaan vastanneet opiskelijat eivät siis ole vielä käyneet Metropolian sosionomiopintoihin kuuluvaa lastensuojelun opintojaksoa. Kuudenteen luokkaan luokiteltiin yhden opiskelijan vastaus. Opiskelija vastasi toivovansa, että opintojakson voisi jakaa kahteen osaan avo- ja sijais- huollon mukaan.

Sosionomi koulutus on kevyt pintaraapaisu asioihin. Mistään alan osiosta ei saa koulusta riittävää tietoa, omatoimisesti etsien ei kovinkaan hyvää kuvaa saa vasrsinkaan lasun sektorista. Kannattaa panostaa siihen että alalla työskentelevät tulevat kertomaan työarjesta. (Lisää lastensuojeluun liittyviä opintoja)

Mielestäni viiden opintopisteen kokonaisuus lastensuojelusta sosiaalialan opinnoissa ei ole riittävä. Lastensuojelusta tulisi opintojen aikana saada kattavammin tietoa, koska koko lastensuojelun palvelujärjestelmän kokonaisuus on itsessään jo hyvin monimutkainen. Lisäksi toivoisin, että opintojen aikana olisi enemmän näkyvillä lastensuojelun työntekijät ja entiset asiakkaat. Vierailijoiden pitämät luennot ovat tähänkin mennessä olleet opintojen parasta antia. (Lisää lastensuojeluun liittyviä opintoja)

Millaista työ on käytännössä, miltä näyttää tyypillinen päivä tässä työssä. Miten haastavat tilanteet ratkaistaan. (Käytäntö)

Lisää käytännön työstä ja aggressiivisuuden/väkivallan kohtaamisesta. Ja miten siitä palautuu. (Käytäntö)

Enemmän kokemustietoa työntekijöiltä ja entisiltä ja miksi ei nykyisiltä asiakkailta. (Kokemustieto ja arki)

Enemmän konkretiaa (Konkretia)

Varmaan tulee kaikki sitten lastensuojeluopintojaksolla. (Tuleva opintojakso)

Mielestäni lastensuojelun kurssi voisi hyvin olla kahdessa osassa vaikka avo- ja sijaishuollon mukaan. Asiaa on niin paljon. Toisaalta näen myös, että käytännön työ opettaa enemmän kuin mikään muu. (Opintojakso kahteen osaan)

Seitsemänneistä avoimesta kysymyksestä alkaen selvitimme lastensuojelun julkisuuskuvaan liittyviä asioita. Seitsemännessä kysymyksessä kysyimme, vaikuttavatko median julkaisut opiskelijoiden mielikuviin lastensuojelun sijaishuollosta ja jos vaikuttaa, niin miten. Kysymykseen vastasi yhteensä kaksikymmentäkolme opiskelijaa. Kysymykseen tulleista vastauksista muodostui kolme luokkaa seuraavasti nimettyinä: 1. negatiivisesti, 2. muiden kokemukset vaikuttavat enemmän ja 3. julkisuuskuva on kärjistetty. Ensimmäiseen luokkaan luokiteltiin yhteensä seitsemäntoista opiskelijan vastaukset. Näissä vastauksissa ilmenee, että median julkaisut lastensuojelun sijaishuollosta vaikuttavat negatiivisesti opiskelijoiden mielikuviin. Osa opiskelijoista vastasi saaneensa negatiivisen kuvan lastensuojelusta ja siellä tehtävästä työstä nimenomaan median vuoksi. Toiseen luokkaan luokiteltiin yhteensä viiden opiskelijan vastaukset. Näissä vastauksissa opiskelijat kertovat, että muiden kertomat kokemukset ovat vaikuttaneet enemmän heidän mielikuvaansa lastensuojelun sijaishuollosta kuin median julkaisut. Vastauksista ilmeni, että opiskelijat tarkoittivat ”muilla” läheisiään, jotka työskentelevät lastensuojelun työkentällä sekä muita alalla työskenteleviä. Kolmanteen luokkaan luokiteltiin kolmen opiskelijan vastaukset. Kolmanteen luokkaan luokitelluissa vastauksissa opiskelijat kertovat, että median julkaisut antavat kärjistetyn ja todellisuutta hurjemman kuvan lastensuojelun sijaishuollosta.

Uutisointi usein tosi negatiivista, työstä saa tosi kuormittavan ja kiireisen kuvan. Tuntuu myös, että arvostus työtä ja työntekijöitä kohtaan on usein aika heikkoa, vaikka työ tosi tärkeää ja vaativaa. Harvoin mitään positiivisia uutisia lastensuojelusta. (Negatiivisesti)

Ajattelen että työ on raskasta, alipalkattua, työntekijöiden vaihtuvuus on suuri, töihin pääsee sen takia periaatteessa "kuka vain". (Negatiivisesti)

Median mukaan työ on tuskaa ja paskaa; pääset paskalla palkalla ottamaan vastaan niin lasten, vanhempien kuin sossujen vihat. Parhaimmillaan saat myös toimia nyrkkeilysäkkinä. Tämä siis median tuottama diskurssi sijaishuollon duunisa. (Negatiivisesti)

Työelämästä kuullut kokemukset vaikuttavat kuitenkin enemmän. (Muiden kokemukset vaikuttavat enemmän)

Enemmän ehkä vaikuttaa tuttujen kokemukset sekä itse nuorina että työntekijöinä. (Muiden kokemukset vaikuttavat enemmän)

Mediassa tulee huono kuva, mutta tiedän sen olevan vain väritystä. (Julki-suuskuva on kärjistetty)

Kahdeksannessa avoimessa kysymyksessä kysyimme, vaikuttaako median luoma kuva opiskelijoiden halukkuuteen suorittaa opintojen aikainen harjoittelu sijaishuollossa ja jos vaikuttaa, niin miten. Kysymykseen vastasi yksitoista opiskelijaa. Vastaukset luokiteltiin kahteen luokkaan seuraavasti: 1. pelottaa tai jännittää ja 2. enemmän tietoa. Ensimmäiseen luokkaan luokiteltiin kahdeksan opiskelijan vastaukset ja toiseen luokkaan kahden opiskelijan vastaukset. Suurin osa vastaajista kertoi pelkäävänsä ja jännittävänsä harjoittelun alkua. Esiin nousi etenkin pelko väkivallan uhasta sekä jännitys mahdollisista haastavista ja yllättävistä tilanteista, joita harjoittelun aikana saattaa tulla. Kaksi vastaajaa toivoi saavansa lisää tietoa lastensuojelun sijaishuollosta ennen harjoittelunsa alkua.

Pelottaa mennä, väkivallan uhka pelottaa. (Pelottaa tai jännittää)

Median antama kuva sijaishuollosta on usein negatiivinen; työ on liian kuormittavaa, ei ole resursseja, on väkivallanuhkaa. Yleisesti ottaen kuvani sijaishuollosta on neutraali, mutta harjoittelijana tietysti pelottaa jonkin verran, sillä harjoittelijalla ei ole aina osaamista ja tai työntekijän oikeuksia. (Pelottaa tai jännittää)

Toivon, että saan vielä enemmän tietoa sijaishuollosta, että voisin tehdä päätöksen, haluanko suorittaa harjoittelua sijaishuollossa. (Enemmän tietoa)

Yhdeksännessä kysymyksessä kysimme, tulisiko lastensuojelun sijaishuollon yksiköiden tuoda aktiivisemmin toimintaansa esille julkisuudessa ja jos pitäisi, niin millä tavalla. Kysymykseen vastasi kaksikymmentäkahdeksan opiskelijaa. Vastaukset on luokiteltu seuraavasti: 1. sosiaalinen media, 2. toiminta läpinäkyväksi, 3. arki, 4. työntekijöiden tai vapaaehtoisten haastattelut ja kokemukset ja 5. onnistumiset. Ensimmäiseen ja toiseen luokkaan molempiin luokiteltiin yhdeksän opiskelijan vastaukset. Näissä luokissa vastaajat kertoivat toivovansa, että lastensuojelulaitokset päivittäisivät toimintaansa sosiaaliseen mediaan sekä toisivat lastensuojelun sijaishuollon toimintaa kansalaisille läpinäkyvämmäksi, jotta lastensuojelusta voitaisiin käydä julkisuudessa avoimempaa keskustelua. Sosiaalisen median kanavista opiskelijat nostivat vastauksissaan eniten esille Instagramin. Yksi vastaajista kuitenkin kertoi, ettei koe sosiaalisen median kanavien päivittämistä tarpeelliseksi lastensuojelun yksiköiden osalta. Kolmanteen ja neljänteen luokkaan tuli molempiin neljä vastausta. Näissä vastauksissa opiskelijat toivoivat näkevänsä mediassa enemmän lastensuojelun tavallista arkea, eikä vain lastensuojeluun liittyviä huonoja puolia, kuten väkivaltaa ja puhetta resurssipulasta. Lisäksi neljänteen luokkaan luokiteltiin neljän opiskelijan vastaukset. Vastaajat toivoivat, että mediassa kuuluisi enemmän lastensuojelun työntekijöiden oma ääni. Vastauksista ilmeni, että muutamat opiskelijat lukisivat mielellään lastensuojelun kentällä työskentelevien mietteitä työstään, kuten mistä he pitävät työssään tai mitkä ovat työssä palkitsevia asioita. Viidenteen luokkaan tuli kolmen opiskelijan vastaukset. Tämän luokan vastaajat toivoivat mediassa näkyvän myös lastensuojelussa tapahtuvia onnistumisia.

Lastensuojelulaitokset voisivat tuoda omaa toimintaa näkyväksi esim. sosiaalisten medioiden kautta. Tavallisen ja realistisen arjen näkyminen olisi opiskelijan, tulevan harjoittelijan sekä työntekijän kannalta kannattavaa. (Sosiaalinen media)

Haluaisin nähdä esimerkiksi sosiaalisessa mediassa näkyvämmän sitä, mitä kaikkea erilaisissa sijaishuollon yksiköissä tapahtuu. Ihan tavalliset arkisiin asioihin liittyvät julkaisut voisivat jo toimia julkisuuskuvan kehittämisen välineenä. (Sosiaalinen media)

Enemmän esimerkiksi voisi nostaa esiin ig-tilejä [Instagram], joissa käsitellään lastensuojelun sijaishuollon toimintaa ja arkipäivää. Mukana pitäisi olla lapsia ja nuoria tekemässä sisältöä. (Sosiaalinen media)

Toiminnan pitäisi olla läpinäkyvämpää. (Toiminta läpinäkyväksi)

Kaikella tavalla, haluan kuulla enemmän sekä hyvää että pahaa. Läpinäkyvyys on hyvää asiakkaille ja muulle yhteiskunnalle. (Toiminta läpinäkyväksi)

Tavallista arkea esitteleviä juttuja, jotta julkisuuskuva ei olisi pelkkää väkivaltaa ja karanneita nuoria. (Arki)

Olisi hyvä, jos toimintatapoja esiteltäisiin enemmän ja myös mahdollisia haastatteluita työntekijöille, millaista työtä käytännössä tekevät ja mistä asioista pitää työssään. (Työntekijöiden tai vapaaehtoisten haastattelut ja kokemukset)

Onnistumisia pitäisi tuoda esille enemmän. Ja tehdä toiminnasta läpinäkyvää, ettei tule väärinkäsityksiä ja ainoastaan huonoja puolia esille. (Onnistumiset, toiminta läpinäkyväksi)

Kymmenennessä eli viimeisessä laadullisessa kysymyksessä kysyimme, miten lastensuojelun julkisuuskuvaa tulisi opiskelijoiden mielestä kehittää. Kysymykseen vastasi yhteensä kolmekymmentäneljä opiskelijaa. Vastaukset luokiteltiin seitsemään eri luokkaan seuraavasti: 1. positiivinen kuva, 2. toiminta läpinäkyväksi, 3. stigman poistaminen, 4. työntekijät ääneen, 5. realistinen kuva, 6. resurssit ja 7. laadukas työ tai työntekijät. Ensimmäiseen luokkaan luokiteltiin yhteensä yhdeksän opiskelijan vastaus. Ensimmäisen luokan vastauksissa opiskelijat kertovat toivovansa, että mediassa nostettaisiin rajujen otsikoiden tilalle enemmän positiivisia nostoja lastensuojelusta. Toiseen ja kolmanteen luokkaan luokiteltiin molempiin kuuden opiskelijan vastaukset. Vastauksissa opiskelijat toivoisivat lastensuojelun toiminnan olevan läpinäkyvämpää. Läpinäkyvyydellä on vastauksissa tarkoitettu, että julkisuuteen tuotaisiin avoimemmin esille sitä, millainen lastensuojeluprosessi on asiakkaan näkökulmasta, jotta ihmiset ymmärtäisivät mitä lastensuojelussa tehdään ja minkä vuoksi. Kolmanteen luokkaan tulleissa vastauksissa opiskelijat kertoivat, että lastensuojelun stigman poistaminen olisi tärkeää, sillä monilla on edelleen lastensuojelusta kuva, että lapset vain viedään ilman kunnollista syytä perheiltä pois. Lastensuojelusta tulisi opiskelijoiden mukaan puhua julkisuudessa neutraalimmin ja kertoa avoimesti, millaista toimintaa lastensuojelu pitää sisällään, jotta avuntarvitsijoiden olisi helpompi hakeutua lastensuojelun palveluiden piiriin. Neljänteen ja viidennen luokkaan molempiin luokiteltiin viiden opiskelijan vastaukset. Neljännen luokan vastauksista käy ilmi opiskelijoiden toive, että työntekijöiden ääni kuuluisi julkisuudessa enemmän esimerkiksi haastatteluiden kautta. Viidennen luokan vastauksissa opiskelijat olivat sitä

mieltä, että realistisen kuvan muodostaminen lastensuojelusta olisi tärkeää. Vastauksissa realistisella kuvalla tarkoitetaan arkista kuvaa, joka tuo esiin niin lastensuojelun sijaishuollon ilot ja onnistumiset kuin surutkin. Kuudenteen luokkaan luokiteltiin neljän opiskelijan vastaus. Vastauksissa opiskelijat toivat esille lastensuojelun resurssien näkökulman. Opiskelijoiden mukaan ennen resurssien lisäämistä on mahdotonta kehittää mitään muuta, ja julkisuudessa tulisikin huomioida puutteelliset resurssit ja niiden kehittämistarve. Puutteellisista resursseista esimerkkeinä opiskelijat nostivat työntekijöiden vähyyden ja matalan palkkauksen. Seitsemänteen luokkaan tuli kolmen opiskelijan vastaus, joissa opiskelijat vastasivat, että julkisuuskuvaan tulisi vaikuttaa tuomalla esiin lastensuojelussa tehtävää laadukasta työtä. Lisäksi vastauksissa tuotiin esille työntekijöiden vastuu tekemästään työstä ja mahdollisista virheistä, joista media voi herkästi uutisoida.

Toivoisin, että mediassa näkyisi enemmän kaikkea sitä hyvää, mitä lastensuojelussa tehdään. Ja nimenomaan arkisia asioita, ei aina niitä ääripään juttuja. Jotenkin pitäisi saada tasapainoon lastensuojelun hyvien puolien ja kehittämistä vaativien asioiden näkyminen mediassa. (Positiivinen kuva)

Positiivisemmaksi niin, että tarpeen tuessa olevat uskaltavat hakea apua. (Positiivinen kuva)

Että lastensuojelu on muutankin kuin huostaanotto ja työsentelyn tulisi olla mahd läpinäkyvää sijaishuoltolaitoksissakin, jotta ihmiset ymmärtää mitä tehdään ja miksi. (Toiminta läpinäkyväksi)

Kaikesta pitäisi pystyä puhumaan. Lastensuojelussa on sekä onnistumis-, että epäonnistumistarinoita. Näistä kaikista pitäisi pystyä puhumaan, ilman että peitellään jotain. Yltiöpositiivinen kuva vääristää myös, koska se ei ole kaikkien kokemus. Lastensuojelusta pitäisi saada realistinen kuva, johon kuuluu niin ilot kuin surut. (Toiminta läpinäkyväksi)

Tuoda esiin sitä, ettei huostaanotto ole ensimmäinen ratkaisu, ja siihen päädytään vain ääritapauksissa. Kaiken tarkoituksena on suojella lapsia! (Stigman poistaminen)

Ylipäättään pitäisi neutraloida. Lastensuojelu on palvelu siinä missä muutenkin ja sille löytyy tarvitsijoita. Lastensuojelu ei ole vain laitos jonne viedään

"pahat lapset" tai taho joka vie "pahoilta vanhemmilta" lapset pois. (Stigman poistaminen)

Pitäisi pystyä tuomaan enemmän esille työntekijöiden ajatuksia ja mielipiteitä, mutta siinäpä patti tilanne, koska vaitiolovelvollisuus sekä mikäli tietyt asiakkaat saisivat tietää voisi joutua väkivallan uhriksi sen takia, että puhuu asioista ääneen. (Työntekijät ääneen)

Tuomalla realistista kuvaa ilmi. Mediaan voisi tuoda ilmi tavallista arkea. Ei kaikkein rajuimpia, eikä kaikkein mukavimpia asioita nähtäviksi ja luettaviksi. (Realistinen kuva)

Pitäisi tuoda esille lisää positiivisia puolia ja lisätä ymmärrystä, siitä miksi työtä tehdään ja millaisista syistä lapsia on esim. sijaishuollossa. Pitäisi myös kiinnittää lisää huomiota siihen, että monet puutteet lastensuojelun toiminnassa johtuvat vähäisistä resursseista (esim. huono palkka, liian vähän työntekijöitä, liian vähän nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluja ja pitkät jonot ym.) (Positiivinen kuva, resurssit)

7 Johtopäätökset

Tässä luvussa teemme keskeisimpien tulosten perusteella johtopäätöksiä ja muodostamme vastaukset tutkimuskysymyksiimme, jotka liittyivät sosiaalialan opiskelijoiden näkemyksiin ja toiveisiin sijaishuollossa suoritettavia työharjoitteluja koskien sekä näkemyksiin ja ajatuksiin lastensuojelun julkisuuskuvaan liittyen. Tutkimme näiden asioiden välistä yhteyttä, koska Lapsen vuoksi (2021) -selvityksestä kävi ilmi, että vain puolet sosiaalialan opiskelijoista koki lastensuojelun laitoshoidossa tehtävän työn myönteisenä. Suurin kielteisiin mielikuviin vaikuttava tekijä oli lastensuojelun yleinen julkisuuskuva. (Tiili & Kuokkanen 2021: 41, 43.) Kyseinen selvitys oli opinnäytetyömme yksi keskeisimmistä teorialähteistä.

Työelämäkumppanimme opinnäytetyössä toimiva Helsingin kaupungin lastenkoti toivoi saavansa tietoa opiskelijoiden näkemyksistä sijaishuollossa suoritettavista työharjoittelusta, jotta se voisi kehittää opiskelijoille tarjoamansa työharjoittelun rakennetta ja yksityiskohtia opiskelijoita paremmin palveleviksi. Lastenkodin mukaan työharjoittelujen kautta saa parhaiten rekrytoitua uusia työntekijöitä, minkä vuoksi työharjoitteluihin panostaminen nykyistä enemmän olisi erityisen tärkeää. Lapsen vuoksi (2021) -selvityksen

mukaan opiskelijat, jotka eivät olleet suorittaneet opintojensa aikana harjoittelua sijaishuollossa, kokivat lastensuojelussa työskentelyn korostuneen negatiiviseksi, sillä etenkin media nostaa lastensuojelusta julkisuuteen usein vain epäonnistumisia ja kielteisiä puolia (Tiili & Kuokkanen 2021: 40–41). Tämän vuoksi tutkimme myös opiskelijoiden näkemyksiä ja ajatuksia lastensuojelun julkisuuskuvaan ja sen kehittämistarpeisiin liittyen. Opiskelijoilta saamamme tiedon avulla saimme selville, minkälainen näkemys heillä on lastensuojelun julkisuuskuvasta, ja miten se vaikuttaa heidän halukkuuteensa suorittaa harjoittelu lastensuojelun sijaishuollossa.

Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenämme oli selvittää opiskelijoiden näkemyksiä ja toiveita liittyen lastensuojelun sijaishuollossa suoritettaviin työharjoitteluihin. Seuraavassa vastaamme tähän tutkimuskysymykseen mukaillen keskeisimpiä kyselystä saatuja tuloksia ja tehden niistä johtopäätöksiä. Kyselyn tuloksista voidaan päätellä, että opiskelijat pitävät harjoittelun kannalta tärkeimpinä tekijöinä ammattitaitoista ohjaajaa, jolla on riittävästi aikaa ohjata, työpaikan hyvää työilmapiiriä sekä kunnollista perehdytystä (Taulukko 2). Selkeästi eniten vastauksia sai ammattitaitoinen ohjaaja, joka oli myös aiemmin teoriaosuudessa käsittelemämme Tehyn (2020) selvityksen mukaan opiskelijoiden mielestä eniten harjoittelupaikassa tapahtuvaan oppimiseen vaikuttava myönteinen tekijä (Lindgren 2020: 14.) Opiskelijoista noin neljäsosa vastasi, että on suunnitellut suorittavansa harjoittelun lastensuojelun sijaishuollossa ja myös noin neljäsosa vastasi, että ei ole suunnitellut suorittavansa harjoittelua sijaishuollossa (Kuvio 2). Kielteisesti vastanneet opiskelijat olivat sitä mieltä, että lastensuojelu ei ole heitä kiinnostava sosiaalialan työkenttä. Opiskelijat, jotka olivat jo suorittaneet harjoittelun sijaishuollossa, kokivat harjoittelun sijaishuollossa pääsääntöisesti hyvänä ja opettavaisena kokemuksena. Osassa vastauksia tuli esille myös ohjausresurssien puutteellisuus harjoittelun aikana.

Kysyimme sosiaalialan palkkauksen ja mahdollisen väkivallan uhkan vaikutuksia opiskelijoiden halukkuuteen suorittaa harjoittelu sijaishuollossa. Osa opiskelijoista vastasi, että palkkauksella on vaikutusta heidän kiinnostukseensa harjoittelun suorittamiseen ja toisaalta lähes yhtä moni vastasi, että palkkauksella ei ole vaikutusta (Kuvio 5). Lapsen vuoksi (2021) -selvityksen mukaan lähes kaikki työntekijöiden kyselyyn vastanneista työntekijöistä oli sitä mieltä, että sijaishuollon työstä saatava palkka on liian matala suhteessa työn vaativuuteen (Tiili & Kuokkanen 2021: 24). Tästä voimme päätellä, että palkka suhteessa työn vaativuuteen on vääränlainen, ja sillä voi olla vaikutusta myös opiskelijoiden kiinnostukseen suorittaa harjoittelu sijaishuollossa siitä huolimatta, että harjoittelut ovat usein palkattomia. Lisäksi opiskelijoista jopa puolet vastasi, että väkivallan uhkalla on vaikutusta heidän halukkuuteensa suorittaa harjoittelu sijaishuollossa (Ku-

vio 6). Tämä on huomionarvoinen tulos, josta voimme johtopäätöksenä todeta, että sijaishuollon työssä esiintyvä mahdollinen väkivallan uhka voi olla opiskelijoille syy suorittaa harjoittelu jossakin muualla kuin sijaishuollossa. Yksi yleisimmistä sosiaalialan työympäristöistä, jossa asiakasväkivaltaa esiintyy, ovat juuri lastensuojelun sijaishuollon yksiköt (Talentia 2016.)

Tärkeä tulos oli myös, että hieman alle puolet opiskelijoista vastasi, että lastensuojelun sijaishuollosta saatu tieto opintojen aikana on liian vähäistä (Kuvio 4). Avoimista vastauksista ilmeni, että opiskelijat toivoisivat saavansa enemmän käytännön tietoa lastensuojelussa tehtävästä työstä esimerkiksi luentovierailijoiden kertomana. Opiskelijoiden mielestä opintojen aikana käsitellään yleisesti lastensuojelua liian vähän. Tämä on tärkeä tieto sosiaalialan koulutusta tarjoaville oppilaitoksille lastensuojelun opintojen kehittämiseksi. Opintojen aikana lastensuojelusta saadun tiedon määrällä ja laadulla saattaa siis olla vaikutusta siihen, miten mielekkäänä opiskelijat kokevat harjoittelun suorittamisen sijaishuollossa.

Toisena tutkimuskysymyksenämme oli selvittää opiskelijoiden näkemyksiä ja ajatuksia lastensuojelun julkisuuskuvasta. Seuraavassa vastaamme tähän tutkimuskysymykseen mukaillen keskeisimpiä kyselystä saatuja tuloksia ja tehden niistä johtopäätöksiä. Puolella vastanneista opiskelijoista mielikuva lastensuojelusta oli neutraali (Kuvio 7.) Erityisen tärkeä tulos oli, että puolet opiskelijoista vastasi median julkaisuilla olevan vaikutusta heidän mielikuviinsa lastensuojelun sijaishuollossa tehtävästä työstä (Kuvio 8). Avoimista vastauksista ilmeni, että vaikutus on negatiivinen. Tulos vahvistaa aiempien julkisuuskuvasta tehtyjen tutkimusten tuloksia, joita esittelimme tämän opinnäytetyön kappaleessa 4.1. Tulos myötäilee myös Lapsen vuoksi (2021) -selvityksessä esitettyä tulosta siitä, että lastensuojelun yleinen julkisuuskuva on suurin kielteisiin mielikuviin vaikuttava tekijä (Tiili & Kuokkanen 2021: 43). Tästä voimme päätellä, että median julkaisuilla on vaikutusta opiskelijoiden mielikuviin lastensuojelun sijaishuollosta.

Sen sijaan median luomalla kuvalla lastensuojelusta ei pääsääntöisesti ollut vaikutusta opiskelijoiden halukkuuteen suorittaa harjoittelua sijaishuollossa (Kuvio 9). Kuitenkin niillä opiskelijoilla, joilla median luoma kuva vaikutti, kokivat avointen vastausten perusteella ajatuksen sijaishuollon harjoittelusta jännittävänä ja jopa pelottavana. Tämä on tärkeä tieto niin työelämäkumppanillemme kuin muillekin sijaishuollon harjoitteluja tarjoaville yksiköille työharjoittelujen kehittämistä ajatellen.

Suurin osa kyselyyn vastanneista opiskelijoista oli sitä mieltä, että lastensuojelun sijaishuollon yksiköiden tulisi tuoda aktiivisemmin toimintaansa esille julkisuudessa (Kuvio

10). Avoimista vastauksista selvisi, että opiskelijat toivoisivat lastensuojelun yksiköiden olevan aktiivisempia sosiaalisessa mediassa ja tuovan toimintaansa läpinäkyvämmiin esille. Lastensuojelun julkisuuskuvan kehittämisideoita opiskelijoilta kysyttäessä, selvästi eniten vastauksia keräsi toive siitä, että mediassa tulisi olla nykyistä enemmän positiivisia nostoja lastensuojelutyöstä. Tämä voisi poistaa myös lastensuojeluun liittyvää stigmaa. Näistä tuloksista voidaan päätellä, että opiskelijat ovat kiinnostuneita kuulemaan sijaishuollon yksiköiden toiminnasta ja lukemaan enemmän hyviä puolia ja onnistumisia lastensuojelussa tehtävästä työstä.

8 Pohdinta

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää sosiaalialan opiskelijoiden näkemyksiä, ajatuksia ja toiveita lastensuojelun sijaishuollon työharjoitteluista ja julkisuuskuvasta. Olemme molemmat kiinnostuneita lastensuojelussa tehtävästä työstä, mikä innoitti meitä tekemään opinnäytetyön yhdessä lastensuojeluun liittyen. Olimme jo aiemmin opinnoissamme tutustuneet lastensuojelun julkisuuskuvaan, mistä inspiroituneena halusimme tehdä myös opinnäytetyön aiheesta. Työelämäkumppanin kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen aihe tarkentui koskemaan myös lastensuojelun sijaishuollon työharjoitteluja. Työelämäkumppanimme toivoi sosiaalialan opiskelijoilta itseltään näkemyksiä ja toiveita sijaishuollossa suoritettavista työharjoitteluista niiden kehittämistyötä varten. Keskusteluista kävi ilmi, että työharjoittelut ovat työelämäkumppanimme toimineen Helsingin kaupungin lastenkodin edustajien mukaan yksi parhaimmista keinoista löytää potentiaalisia tulevia työntekijöitä. Työelämäkumppanin rooli opinnäytetyössämme oli toimia ulkopuolisena asiantuntijana, joka auttoi meitä tarkentamaan opinnäytetyön aihetta, toimi tukenamme opinnäytetyön tekemisen aikana, ja jonka toiminnan tueksi tuotimme opinnäytetyön aikana kerättyä tietoa. Varsinaisen tutkimusluvan haimme Metropolialta, jonka sosionomiopiskelijat toimivat opinnäytetyön kohderyhmänä ja tiedon tuottajina. Lopullisen aiheen ja tutkimuskysymyksien muodostamisessa keskeisimmiksi teemoiksi muodostuivat siis lastensuojelun sijaishuollon työharjoittelut ja julkisuuskuva sekä näiden asioiden välisien yhteyksien tutkiminen opiskelijoiden näkökulmasta.

Opinnäytetyöprosessi oli kaiken kaikkiaan hyvin vaiheikas, opettavainen ja mielenkiintoinen. Ennen varsinaisen teoriaosuuden kirjoittamista oli tärkeää saada ymmärrystä opinnäytetyön keskeisistä taustatiedoista. Kertasimme lastensuojelun palvelujärjestelmän kokonaisuutta, jotta tiesimme tarkalleen, minkälaiseen sosiaalialan työkenttään opinnäytetyömme liittyy. Perehdyimme työelämäkumppanimme toimintaan lastensuoje-

lun sijaishuollon yksikkönä ja valitsimme opinnäytetyön toteutukselle sopivan kohderyhmän. Kohderyhmäksi valikoitui lopulta Metropolia Ammattikorkeakoulun kaikkien vuositasojen sosionomiopiskelijat. Halusimme saada tietoa mahdollisimman monelta opiskelijalta riippumatta vuositasosta tai suuntautumisvaihtoehdosta (varhaiskasvatuksen tai sosiaaliohjauksen polku), jolla opiskelija opiskelee. Lisäksi keskeisenä tehtävänä oli määritellä tarkasti opinnäytetyön kehittämistarpeet, jotka liittyivät siis sosionomiopiskelijoiden näkemysten, ajatusten ja toiveiden selvittämiseen sijaishuollon työharjoitteluista ja julkisuuskuvasta.

Teoriaosuudessa toimme esille tutkimuskysymyksiä tukevaa teoriaa, jonka myös jaioimme kahteen päälukuun tutkimuskysymyksien mukaan. Huomioimme teoriaosuudessa molempiin tutkimuskysymyksiin liittyvät erilaiset näkökulmat ja tarkastelimme tutkittavia aiheita monipuolisesti. Ensimmäisestä eli työharjoitteluihin liittyvästä tutkimuskysymyksestä kirjoitimme teoriaan lastensuojelun sijaishuollon kokonaisuudesta, sosiaalialan tutkinto-ohjelmasta yleisesti ja erityisesti Metropoliaassa, työhyvinvoinnista, sosiaalialan palkkauksesta ja rekrytoinnin prosessista. Lastensuojelun sijaishuollon järjestelmän kokonaisvaltainen ymmärrys oli oleellista kaikkien opinnäytetyön vaiheiden kannalta, koska opinnäytetyömme aihe sijoittui lastensuojelun sijaishuollon kentälle. Syvälinen perehtyminen sosiaalialan tutkinto-ohjelmaan oli merkityksellistä opinnäytetyön toteutuksen kohderyhmään tutustumisen kannalta, vaikka olemme itsekkin sosionomiopiskelijoita. Metropolian opetussuunnitelma on kuitenkin muuttunut opintojemme aikana, minkä takia ajantasaisen tiedon saaminen nykyisestä opetussuunnitelmasta oli tärkeää.

Huomioimme teoriassa työhyvinvoinnin, sosiaalialan palkkauksen ja rekrytoinnin näkökulmat, koska ne liittyvät vahvasti lastensuojelutyöhön ja työhön hakeutumiseen. Ajattelimme, että mielikuvilla lastensuojelun sijaishuollossa koetusta työhyvinvoinnista ja vaativasta työstä saadulla palkalla voisi olla vaikutusta halukkuuteen suorittaa harjoittelu sijaishuollossa. Näitä asioita selvitimme kyselyssä, josta ilmeni, että esimerkiksi työhyvinvointiin liittyvällä väkivallan uhkalla on vaikutusta kiinnostukseen suorittaa harjoittelu sijaishuollossa (Kuvio 6).

Toiseen eli julkisuuskuvaan liittyvään tutkimuskysymykseen kokosimme teoriaa lastensuojelun ja sosiaalialan julkisuuskuvasta tehdystä aiemmasta tutkimuksesta, kerroimme esimerkkejä median julkaisuista sekä muista julkisuuskuvaa käsittelevistä julkaisuista. Kaikki tämä toimi lastensuojelun julkisuuskuvasta saamamme ymmärryksen rakentumisessa. Lisäksi kriittinen medialukutaito suhteessa lastensuojelun mediajulkaisuihin on tärkeä sosionomiopiskelijoiden näkökulmasta, joten halusimme nostaa myös sen esiin

teoriaosuudessa. Kriittinen medialukutaito voi auttaa opiskelijaa suhtautumaan kriittisesti mediassa näkemiinsä julkaisuihin ja sitä kautta muodostamaan lastensuojelusta käsityksen, joka ei perustu ainoastaan julkisuuskuvaan.

Teorian kokoamisen jälkeen siirryimme opinnäytetyön toteutuksen vaiheeseen. Ennen varsinaista toteutusta valitsimme tutkimusmenetelmän ja tutkimusmenetelmään sopivat analysointimenetelmät. Päädyimme toteuttamaan opinnäytetyömme Metropolian sosionomiopiskelijoille suunnatulla kyselyllä, jonka määrälliset vastaukset analysoimme lasquemalla prosenttiosuudet koko vastaajamäärästä. Lisäksi ristiintaulukoimme osan kysymyksistä. Avoimiin kysymyksiin tulleet vastaukset analysoimme koodaamalla. Noudattimme toteutuksessa TENK:in ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiä ohjeita ja varmistimme kyselyyn vastanneiden henkilöiden anonymiteetin säilymisen.

Erityisen kiinnostavaa oli kyselystä saatujen vastausten analysoiminen. Analysointivaihe teki näkyväksi sen, minkälaisia näkemyksiä opiskelijoilla oli aiheista, joita opinnäytetyössä selvitimme. Avoimiin kysymyksiin tulleissa vastauksissa opiskelijat olivat selkeästi pohtineet esittämiämme kysymyksiä. Avoimien kysymysten vastauksia olikin varsin mielenkiintoista lukea, sillä niissä opiskelijat saivat kirjoittaa vapaasti omia näkemyksiään ja ajatuksiaan auki. Määrällisten kysymysten osalta oli mielenkiintoista tarkastella vastausten jakautumista ja tehdä niiden pohjalta johtopäätöksiä. Tuloksissa käsitelimme määrällisiä ja laadullisia vastauksia toisistaan irrallaan, kun taas johtopäätöksissä muodostimme vastaukset tutkimuskysymyksiimme huomioiden sekä kysymysten määrälliset että laadulliset osuudet. Olemme kiitollisia kaikille niille opiskelijoille, jotka olivat kiinnostuneita vastaamaan kyselyymme ja antoivat meille korvaamattoman tärkeää tietoa tutkimuskysymyksiimme. Saimme kyselyyn vastauksia yhteensä 69 kappaletta. Vastausten määrä yllätti meidät positiivisesti, mutta saamamme aineisto ei kuitenkaan ollut määrällisesti niin suuri, että se olisi ollut tilastollisesti merkitsevä.

Opinnäytetyömme oli ikään kuin jatkoa Lapsen vuoksi (2021) -selvitykselle, joka oli myös keskeisin teorialähteenämme. Selvityksen sosionomiopiskelijoille suunnatusta kyselystä kävi ilmi, että mielikuvia lastensuojelun sijaishuollosta eniten kielteisesti muokkaava tekijä on julkisuuskuva, ja että työharjoitteluilla on suuri vaikutus siihen, millaiseksi mielikuvat laitoshoidon työstä muodostuvat (Tiili & Kuokkanen 2021: 43). Selvityksessä selvitettiin opiskelijoiden mielikuvia ja siihen vaikuttavia tekijöitä, kun taas me pureuduimme opinnäytetyössämme tutkimaan mielikuvien yhteyttä opiskelijoiden halukkuuteen suorittaa työharjoittelu lastensuojelun sijaishuollossa. Lisäksi kysyimme opiskelijoilta laajemmin myös toiveita ja näkemyksiä sijaishuollon työharjoitteluista sekä julkisuuskuvasta.

Sekä tämä opinnäytetyö että Lapsen vuoksi (2021) -selvitys voivat yhdessä toimia lähtökohtina laajemmalle tutkimukselle lastensuojelun julkisuuskuvasta ja sen vaikutuksista alaa opiskeleviin ihmisiin. Saamamme tieto osoittaa, että sillä, miten lastensuojelusta puhutaan julkisuudessa, on vaikutusta ainakin Metropolian sosiaalialan opiskelijoiden näkemyksiin ja ajatuksiin sijaishuollossa tehtävästä työstä. Julkisuuskuvan vaikutuksia olisi erityisen tärkeää tutkia jatkossa valtakunnallisesti laajemmin sosiaalialan opiskelijoiden näkökulmasta. Laajempi selvitys aiheesta voisi osoittaa selvemmin julkisuuskuvan ja lastensuojeluun työllistymisen halukkuuden välistä yhteyttä. Mitä enemmän tutkimusta aiheesta tehdään, sitä todennäköisemmin voidaan löytää myös keinoja vaikuttaa julkisuuskuvaan. Mielestämme kriittisen medialukutaidon opettamisen laajempi sisällytys sosionomiopintoihin voisi auttaa opiskelijoita suhtautumaan median julkaisuihin kriittisemmin auttaen heitä kyseenalaistamaan julkaisujen luotettavuutta. Tällä voisi olla positiivista vaikutusta opiskelijoiden halukkuuteen suorittaa harjoitteluja lastensuojelussa ja sitä kautta myös mahdollisesti työllistyä lastensuojelun kentälle. Tällainen kehityssuunta olisi hyvä asia koko lastensuojelukentän näkökulmasta, sillä se helpottaisi lastensuojeluyksiköiden rekrytointiprosessia. Mitä enemmän päteviä hakijoita ja valinnanvaraa työnantajalla on, sitä laadukkaampaa ja onnistuneempaa myös lastensuojelutyö on. Laadukas lastensuojelutyö on merkittävää, koska asiakkaina olevien lasten ja nuorten tulevaisuus voi määrittyä hyvin pitkälle lastensuojelusta saatujen tukitoimien ja avun kautta. Laajemmin yhteiskunnallisesti ajateltuna lastensuojelutyöhön ja lastensuojelussa työtä tekeviin ihmisiin on varattava riittävästi resursseja, koska lastensuojelun asiakkaina olevilla lapsilla ja nuorilla on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön. Laadukas lastensuojelutyö ja riittävät resurssit mahdollistavat oikeuden elää aitoa lapsen ja nuoren elämää kaikkine tunteineen ja kasvun vaiheineen.

Koska opiskelijoiden vastauksissa korostui lastensuojelun sijaishuollossa suoritettaviin työharjoitteluihin liittyvä jännitys ja pelko, tulisi lastensuojelun yksiköiden myös kehittää opiskelijoille tarjottavan työharjoittelun rakennetta ja yksityiskohtia. Erityisesti laadukkaaseen ohjaajuuteen panostaminen nykyistä enemmän on erityisen tärkeää. Myös lastensuojelusta saatavan tiedon määrään ja laatuun opintojen aikana tulisi opiskelijoiden vastausten perusteella kiinnittää nykyistä enemmän huomiota. Kaiken kaikkiaan opinnäytetyömme aikana saatu tieto on tärkeää niin työelämäkumppanillemme kuin muillekin lastensuojelun toimijoille, sosiaalialan koulutusta tarjoaville oppilaitoksille, sosionomiopiskelijoille ja meille opinnäytetyön tekijöinä.

Lähteet

Baillargeon, Normand 2011. Älyllisen itsepuolustuksen pikakurssi. Suom. Tapani Kilpeläinen. Eurooppalaisen filosofian seura ry / niin & näin.

Dalphon, Haley 2019. Self-care techniques for social workers: Achieving an ethical harmony between work and well-being. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*. Vol. 29, NO. 1, 85–95. <<https://www-tandfonline-com.ezproxy.metropolia.fi/doi/full/10.1080/10911359.2018.1481802>>. Viitattu 16.4.2021.

Degerlund, Merja 2015. Lastensuojelun mediavälitteinen julkisuuskuva. Diskurssi-analyttinen tutkimus Yleisradion uutissivuston ja Helsingin Sanomien kirjoituksista. Itä-Suomen yliopisto. Pro gradu -tutkielma. <https://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20150673/urn_nbn_fi_uef-20150673.pdf>. Viitattu 22.9.2021.

Dennsion, Susan T. & Poole, Jay & Qaqish, Basil 2007. Students' Perceptions of Social Work: Implications for Strengthening the Image of Social Work among College Students. <[file:///C:/Users/nmvai/Downloads/Students'_Perceptions_of_Socia%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/nmvai/Downloads/Students'_Perceptions_of_Socia%20(3).pdf)>. Viitattu 14.5.2021.

Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaalihuoltolaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 164/2014. <<https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2014/20140164>>. Viitattu 22.2.2021.

Hirschovits-Gertz, Tanja & Sihvo, Sinikka & Karjalainen, Jarno & Nurmela, Anna 2019. Kokemusasiantuntijuus Suomessa - Selvitys kokemusasiantuntijakoulutuksen- ja toiminnan käytännöistä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi nro: 17/2019. Helsinki. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138436/URN_ISBN_978-952-343-354-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 23.2.2021.

Hoito ja kasvatus sijaishuollossa. Lastensuojelun käsikirja. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoito-ja-kasvatus-sijaishuollossa>>. Viitattu 23.9.2021.

Huilaja, Heikki 2019. Rekrytoinnin sosiaalinen järjestys. Tutkimus työhön sopivuuden neuvottelukontekstista. Väitöskirja. Rovaniemi: Lapin yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. <<https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63772/Huilaja.Heikki.Acta%20electronica%20Universitatis%20Lapponiensis%20260-1.pdf?sequence=21&isAllowed=y>>. Viitattu 22.2.2021.

Hyvinvoinnin tutkintokokonaisuuden harjoittelut. Sosiaalialan työelämäharjoittelu. Metropolian wikipalvelu. Muokattu viimeksi 16.3.2021. <<https://wiki.metropolia.fi/pages/viewpage.action?pageId=132854481>>. Viitattu 26.4.2021.

Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakkoarviointi Suomessa 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. <https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakkoarvioinnin_ohje_2020.pdf>. Viitattu 16.10.2021.

Jaakkola, Helena 2013. Lastensuojelu ja julkisuus. Opas lastensuojelun ammattilaisille median kohtaamiseen. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto. <<https://www.lskl.fi/julkaisut/lastensuojelu-ja-julkisuus/>>. Viitattu 5.5.2021.

Katri, Kirsi 2020. Koskelan uhri oli lastensuojelun asiakas ja se toi esiin alan kipupisteet- asiantuntija: Hatkassa olevia nuoria ei välttämättä etsi kukaan. Yle uutiset. <<https://yle.fi/uutiset/3-11717894>>. Viitattu 23.2.2021.

Kröger, Tanja 2021. Lastensuojelun työntekijä joutui puukotetuksi töissä – vaihtoi alaa, kun työ oli jatkuvaa kriisinhallintaa. <<https://yle.fi/uutiset/3-11817373>>. Viitattu 21.10.2021.

Kumpula, Kristiina 2013. 8-vuotiaan lapsen kuolemaan johtaneet tapahtumat. Selvityksiä ja ohjeita 32/2013. Helsinki: Oikeusministeriö. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76480/8-vuotiaan_lapsen_kuolemaan_johtaneet_tapahtumat.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 6.10.2021.

Kuntasektorin palkat 2020. Tilastokeskus. <http://stat.fi/til/ksp/2019/ksp_2019_2020-05-26_fi.pdf>. Viitattu 26.2.2021.

Kupiainen, Reijo & Sintonen, Sara 2009. Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus. Helsinki: Gaudeamus.

KVTES 2020-2021. Kunnallinen yleinen virka- ja työehtosopimus. <<https://www.kt.fi/sopimukset/kvtes/2020-2021>>. Viitattu 25.2.2021.

Laakso, Simo 2016. "Tuoda esiin niit asiat täält kentält ja koittaa muuttaa jotain" – Teemahaastattelu sosiaalityöntekijöiden rakenteellisen sosiaalityön käsityksistä ja käytännön sovelluksista. Käytäntötutkimus. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalityö. <http://www.socca.fi/files/5385/Laakso_kaytantotutkimus2016_Teemahaastattelu_stt_rakenteellisen_sostyon_kasityksista_ja_kaytannon_sovelluksista.pdf>. Viitattu 22.9.2021.

Lapsen arki ja perushoito sijaishuollossa. Lastensuojelun käsikirja. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoito-ja-kasvatus-sijaishuollossa/lapsen-arki-ja-perushoito-sijaishuollossa>>. Viitattu 23.9.2021.

Lastenkotitoiminta. Helsingin kaupunki. <<https://www.hel.fi/helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/hallinto/palvelut/palvelukuvaus?id=3134&up=3#unitlist>>. Viitattu 18.2.2021.

Lastensuojelulaki 2007/417. Annettu Helsingissä 13 päivänä huhtikuuta 2007.

Lindgren, Anne 2020. Valmiudet työharjoitteluun. Tehyn opiskelijajäsenten näkemyksiä työharjoittelusta ja niihin liittyvistä valmiuksista. Tehyn julkaisusarja B. Selvityksiä 3/20. Innocorp Oy. <https://www.tehy.fi/fi/system/files/mfiles/julkaisu/2020/2020_b3_valmiudet_tyoharjoitteluun_-_opiskelijajäsenten_nakemyksia_id_16040.pdf>. Viitattu 25.9.2020.

Malja, Marjo & Puustinen-Korhonen, Aino & Petrelius, Päivi & Eriksson, Pia 2019. Lastensuojelun laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Kuntaliitto. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019: 8. Helsinki. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161862/STM_2019_8_J_Lastensuojelun_laatusuositus.pdf?sequence=4&isAllowed=y>. Viitattu 28.2.2021.

Metropolian kampukset. Metropolia. <<https://www.metropolia.fi/fi/metropolia/kampukset>>. Viitattu 25.9.2021.

Mittaaminen: mittarin luotettavuus. Kvantitatiivinen käsikirja. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/mittaaminen/luotettavuus/>>. Viitattu 16.10.2021.

Opetussuunnitelmat 2021. Sosiaaliala, sosiaaliohjaus. Syksy 2021. Metropolia. <<https://opinto-opas.metropolia.fi/fi/88094/fi/70322/SXH21S1/2324/year/2021>>. Viitattu 26.4.2021.

Opetussuunnitelmat 2021. Sosiaaliala, Varhaiskasvatus. Metropolia. <<https://opinto-opas.metropolia.fi/fi/88094/fi/70322/SXH21S1/2325/year/2021>>. Viitattu 26.4.2021.

Posti- ja verkkoaineistokyselyn kokoaminen. Laadullinen käsikirja. Tietoarkisto. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/postikysely/postikysely/>>. Viitattu 6.9.2021.

Rantavaara, Minja 2020. Kun nuori puukottaa, taustalla on monesti päihdekierre - Tavallista useammassa henkirikoksessa Helsingissä on epäiltynä alaikäinen. Helsingin Sanomat. <<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000007641853.html>>. Viitattu 23.2.2021.

Ristiintaulukointi. Kvantitatiivinen käsikirja. Tietoarkisto. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/ristiintaulukointi/ristiintaulukointi/>>. Viitattu 6.9.2021.

Satka, Mirja, Pohjola, Anneli & Rajavaara, Marketta (toim.) 2005. Sosiaalityö ja vaikuttaminen. Teoksessa Ritala-Koskinen, Aino: Onnistumisia lastensuojelussa. Jyväskylä: Minerva Kustannus Oy. 103–146. <<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/43280/952-5092-91-7.pdf#page=104>>. Viitattu 22.9.2021.

Sijaishuollon asiakasohjaus. Helsingin kaupunki. <<https://www.hel.fi/helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/hallinto/palvelut/palvelukuvaus?id=2968>>. Viitattu 28.4.2021.

Sijaishuollon muodot 2021. Lastensuojelun käsikirja. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. <<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot>>. Viitattu 26.2.2021.

Siltainsuu, Pilvimaria 2016. Verkossa. Lastensuojelun kuva sosiaalisessa mediassa. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto. <<https://www.lskl.fi/julkaisut/verkossa/>>. Viitattu 5.5.2021.

Sosiaalihuoltolaki 2014/1301. Annettu Helsingissä 30 päivänä joulukuuta 2014.

Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren 20127. Ammattikorkeakoulutus sosiaalialan muutoksen edistäjänä. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n työryhmän selvitys sosiaalialan tilanteesta ja kehityksestä 2017. <http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_sosionomiselvitys_pitka_raportti_fin.pdf?t=1526901428>. Viitattu 28.4.2021.

Sosionomikoulutus 2020. Sosiaalialan sosionomit ja ohjaajat ry. Talentia. <<https://www.talentia.fi/sosionomitjaohjaajat/sosionomi-paikallaan/sosionomikoulutus/>>. Viitattu 27.4.2021.

Talentia 2016. Väkivalta sosiaalialalla liian yleistä – tavoitteena nollatoleranssi. <<https://www.talentia.fi/uutiset/vakivalta-sosiaalialalla-liian-yleista-tavoitteena-nollatoleranssi/>>. Viitattu 9.10.2021.

Tiili, Anna & Kuokkanen, Julia 2021. Lapsen vuoksi. Lastensuojelun laitoshoidon vetovoimatekijät ja alalta työntävät tekijät. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu <<https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/2021/03/Lapsen-vuoksi-Lastensuojelun-laitoshoidon-vetovoimatekijät-ja-alalta-tyontavat-tekijat.pdf>>. Viitattu 16.4.2021.

Tiitinen, Laura 2019. Kamppailu sananvapaudesta. Sosiaalialan ammattilaisen toiminta ja valtasuhteet mediavaikuttamisen kentällä. Väitöskirja. Rovaniemi: Lapin yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. <<https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63711/Tiitinen.Laura.Acta%20electronica%20Universitatis%20Lapponiensis%20259.pdf?sequence=17&isAllowed=y>>. Viitattu 18.2.2021.

Vastuullisen tutkimus-, kehitys ja innovaatiotoiminnan periaatteet Metropoliasa. Metropolia. <<https://www.metropolia.fi/fi/tutkimus-kehitys-ja-innovaatiot/periaatteet#hyva-tieteellinen-kaytanto>>. Viitattu 16.10.2021.

YK:n yleissopimus LAPSEN OIKEUKSISTA. <https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf>. Viitattu 13.4.2021.

Yksityisen sektorin kuukausipalkat 2020. Tilastokeskus. <http://stat.fi/til/yskp/2019/yskp_2019_2020-06-24_fi.pdf>. Viitattu 26.2.2021.

Yksityisen sosiaalipalvelualan työehtosopimus 2020. 1.4.2020-30.4.2022. <<https://www.talentia.fi/wp-content/uploads/2020/09/yksityinensosiaalipalveluala.pdf>>. Viitattu 24.2.2021.

LIITE 1: SAATEKIRJE

Oletko kiinnostunut lastensuojelussa tehtävästä työstä? Kiinnostaako sinua mahdollisuus vaikuttaa omaan työharjoittelukokemukseesi? Entä minkälaisia uutisia olet lukenut lastensuojelusta?

Mikäli yllä olevat kysymykset herättivät mielenkiintosi, suosittelemme sinua lämpimästi vastaamaan kyselyymme. **Kyselyyn pääset vastaamaan tästä linkistä:** [linkki]

Olemme Metropolia Ammattikorkeakoulun sosiaalialan viimeisen vuoden opiskelijoita. Kyselyn avulla pyrimme selvittämään Metropolian sosionomiopiskelijoiden ajatuksia, mielipiteitä, toiveita ja kehittämisideoita lastensuojelun sijaishuollossa suoritettavien työharjoittelujen ja lastensuojelun julkisuuskuvan kehittämistyötä varten.

Hyödynnämme kyselystä saatuja vastauksia opinnäytetyössämme. Valmiissa opinnäytetyössä esitetyt tulokset toimivat apuvälineenä työelämäkumppanimme toimivan Helsingin kaupungin lastenkodin toiminnan kehittämisessä. Lisäksi kyselystä saadut vastaukset voivat tulevaisuudessa toimia tärkeänä tiedonlähteenä esimerkiksi sosiaalialan opintojen sekä lastensuojelun sijaishuollon ja julkisuuskuvan kehittämistyössä.

Kyselyyn vastaaminen on **anonyymia**, eikä vastaajia voida tunnistaa vastauksista.

Kyselyyn vastaaminen kestää noin **15 minuuttia**.

Vastausaikaa on kaksi viikkoa. Viimeinen vastauspäivä on 5.10.2021.

Vastaamalla kyselyyn sinulla on mahdollisuus vaikuttaa omaa alaasi koskevaan kehittämistyöhön.

Kiitos jo etukäteen kaikille vastaajille avusta ja tuesta opinnäytetyömme edistämisessä!

Yhteistyöterveisin,

Netta Peltola ja Noora Väisänen

Metropolia Ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijat

Lisätietoja kyselystä saat laittamalla sähköpostia osoitteeseen:

[sähköposti] tai [sähköposti]

LIITE 2: KYSELYLOMAKE

Kysely Metropolian sosionomiopiskelijoille

Olemme Metropolia Ammattikorkeakoulun sosiaalialan viimeisen vuoden opiskelijoita. Tämän kyselyn avulla pyrimme selvittämään Metropolian sosionomiopiskelijoiden ajatuksia, mielipiteitä, toiveita ja kehittämisideoita lastensuojelun sijaishuollossa suoritettavien työharjoittelujen ja lastensuojelun julkisuuskuvaan kehittämistyötä varten.

Hyödynnämme kyselystä saatuja vastauksia opinnäytetyössämme. Valmiissa opinnäytetyössä esitetyt tulokset toimivat apuvälineenä työelämäkumppanimme toimivan Helsingin kaupungin lastenkodin toiminnan kehittämiseksi. Lisäksi kyselystä saadut vastaukset voivat tulevaisuudessa toimia tärkeänä tiedonlähteenä esimerkiksi sosiaalialan opintojen sekä lastensuojelun sijaishuollon ja julkisuuskuvaan kehittämistyössä.

Opinnäytetyön valmistuttua arkistoimme aineistot omille kotikoneillemme, joissa säilytämme aineistoja tietoturvallisesti viiden vuoden ajan mahdollista jatkohyödyntämistä varten. Aineisto ei sisällä kyselyyn osallistuneiden henkilötietoja tai muita tunnistettavia tietoja.

Kyselyyn vastaaminen on **anonymia**, eikä vastaajia voida tunnistaa vastauksista.

Kyselyyn vastaaminen kestää noin **15 minuuttia**.

Vastausaikaa on kaksi viikkoa. Viimeinen vastauspäivä on 5.10.2021.

Vastaamalla kyselyyn sinulla on mahdollisuus vaikuttaa omaa alaasi koskevaan kehittämistyöhön.

Muistathan kyselyn lopussa painaa "Tallenna"-painiketta, jotta vastauksesi tallentuvat.

Mikäli kysely ei jostain syystä toimi, olethan meihin yhteydessä, niin korjaamme asian.

Kiitos jo etukäteen kaikille vastaajille avusta ja tuesta opinnäytetyömme edistämiseksi!

Yhteistyötovereihin,
Netta Peltola ja Noora Väisänen
Metropolia Ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijat

Lisätietoja kyselystä saat laittamalla sähköpostia osoitteeseen:
netta.peltola@metropolia.fi tai noora.vaisanen3@metropolia.fi

Annathan hyväksyntäsi alla oleviin kohtiin, jotta voit aloittaa kyselyyn vastaamisen

- ☐ Olen saanut tutkimuksesta tietoa riittävästi, osallistun siihen vapaaehtoisesti, eikä minua ole painostettu osallistumaan *
- ☐ Suostun siihen, että opinnäytetyöntekijät säilyttävät anonymit kyselyvastaukseni 5 vuotta opinnäytetyön valmistumisen jälkeen mahdollista jatkokäyttöä varten *

Taustakysymykset

Minkä vuositasen sosionomiopiskelija olet? *

- ☐ 1. vuoden
☐ 2. vuoden
☐ 3. vuoden
☐ 4. vuoden

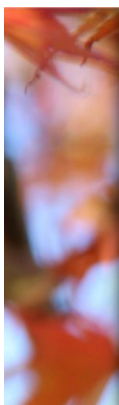
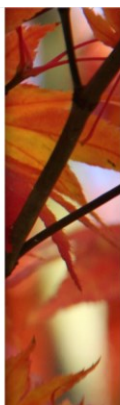
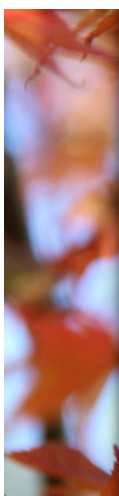

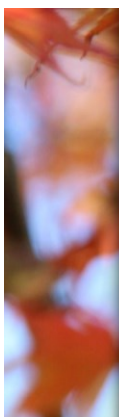

Metropolian sosiaalialan tutkinto-ohjelmaan kuuluu yhteensä neljä harjoittelua: 1. harjoittelu, 2. harjoittelu, 3. harjoittelu ja vapaaehtoistoiminnan harjoittelu. Valitse alta kaikki ne harjoittelut, jotka olet suorittanut. *

- ☐ 1. harjoittelu
☐ 2. harjoittelu
☐ 3. harjoittelu
☐ Vapaaehtoistoiminnan harjoittelu
☐ En ole suorittanut vielä yhtään harjoittelua

Sosiaalialan harjoittelut

Valitse listalta 3 mielestäsi tärkeintä asiaa, jotka vaikuttavat hyvän harjoittelukokemuksen muodostumiseen. *

- ☐ Ammattitaitoinen ohjaaja, jolla on riittävästi aikaa ohjata
☐ Säännölliset ohjauskeskustelut
☐ Kunnollinen perehdytys
☐ Omasta työskentelystä saatu palaute läpi koko harjoittelun
☐ Hyvä työilmapiiri
☐ Opinnoista saadut valmiudet harjoittelun suorittamiseksi
☐ Koululta saatu tuki harjoittelun aikana
☐ Mahdollisuus vaikuttaa omiin työvuoroihin
☐ Harjoittelun suorittaminen osittain tai kokonaan palkallisena
☐ Oman elämäntilanteen huomioiminen harjoittelupaikassa
☐ Harjoittelupaikka tarjoaa hyvät puitteet oppimiselle
☐ Omien oppimistavoitteiden huomiointi työyhteisössä

	<p>Jokin muu, mikä? <input type="text"/></p> <p>Oletko suunnitellut suorittavasi harjoittelun jossakin lastensuojelun sijaishuollon yksikössä? *</p> <p>☐ Kyllä ☐ Ei ☐ En osaa sanoa ☐ Olen jo suorittanut harjoittelun jossakin sijaishuollon yksikössä</p> <p>Jos et, niin miksi et? <input type="text"/></p> <p>Jos olet jo suorittanut harjoittelun jossakin sijaishuollon yksikössä, miten kuvailisit harjoittelukokemustasi? <input type="text"/></p>	
	<p>Oletko suunnitellut tekeväsi töitä lastensuojelun sijaishuollossa opintojen aikana tai opintojen päätyttyä? *</p> <p>☐ Kyllä ☐ Ei ☐ En osaa sanoa ☐ Teen tällä hetkellä töitä sijaishuollossa ☐ Olen joskus tehnyt töitä sijaishuollossa mutta en tee enää</p> <p>Jos et, niin miksi et? <input type="text"/></p> <p>Jos teet tai olet tehnyt joskus töitä lastensuojelun sijaishuollossa, minkälaisia ajatuksia ja näkemyksiä sinulla on sijaishuollossa tehtävästä työstä? <input type="text"/></p> <p>Lastensuojelun sijaishuollossa tehtävä työ on usein kolmivuorotyötä. Minkälaisia työvuoroja olisit halukas tekemään työharjoittelusi aikana? *</p> <p>☐ Aamuvuoroja ☐ Iltavuoroja ☐ Yövuoroja</p>	
	<p>Oletko mielestäsi saanut riittävästi tietoa lastensuojelun sijaishuollossa tehtävästä työstä opintojesi aikana? *</p> <p>☐ Kyllä ☐ Ei ☐ En osaa sanoa</p> <p>Jos et, niin minkälaista tietoa toivoisit saavasi? <input type="text"/></p> <p>Vaikuttaako sosiaalialan palkkaus kiinnostukseesi hakeutua työharjoitteluun lastensuojelun sijaishuoltoon? *</p> <p>☐ Kyllä ☐ Ei ☐ En osaa sanoa</p> <p>Vaikuttaako mahdollinen väkivallan uhka kiinnostukseesi suorittaa työharjoittelu lastensuojelun sijaishuollossa? *</p> <p>☐ Kyllä ☐ Ei ☐ En osaa sanoa</p>	

☐ Myönteinen
☐ Kielteinen
☐ Neutraali

☐ Kyllä
☐ Ei
☐ En osaa sanoa

☐ Kyllä
☐ Ei
☐ En osaa sanoa

☐ Kyllä
☐ Ei
☐ En osaa sanoa

Tallenna

Kiitos vastauksestasi!